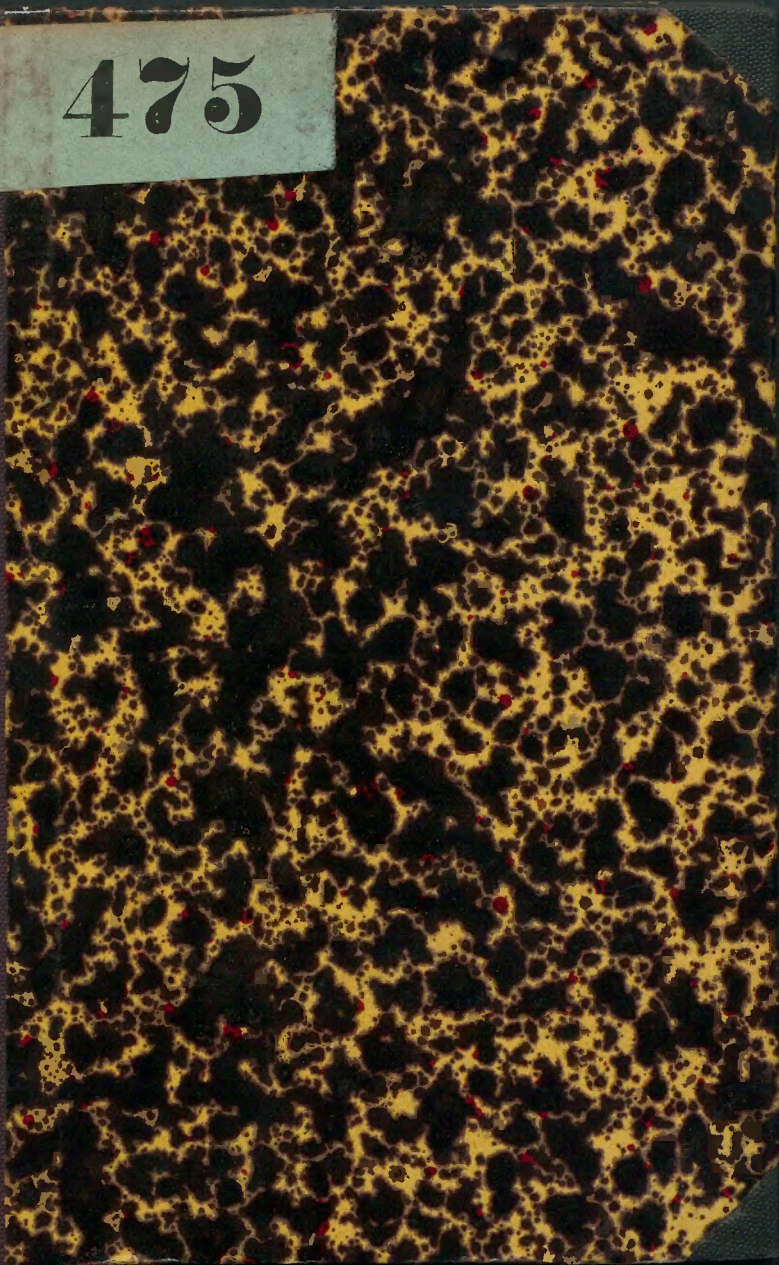
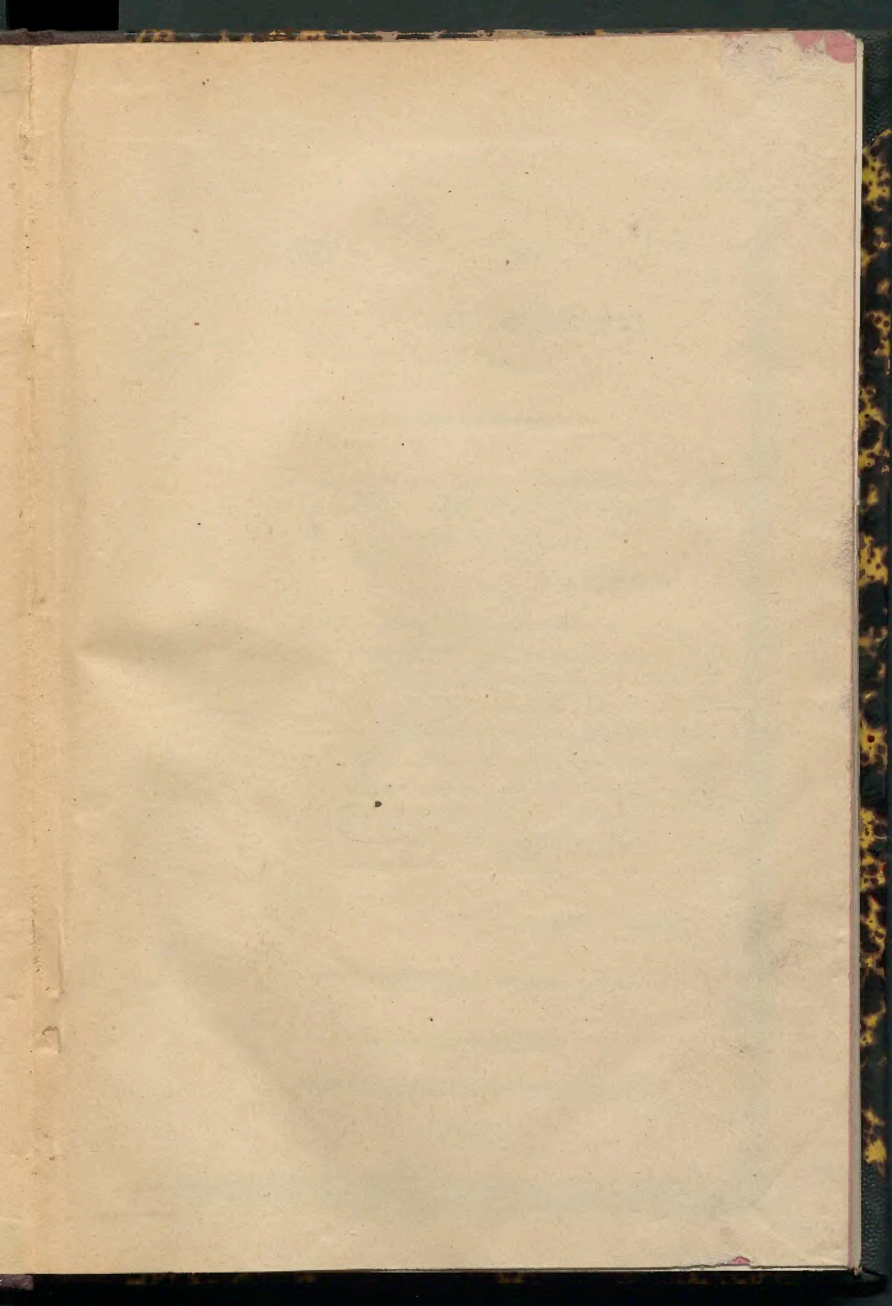

475

m. 425.

ԻՍԹԻՆՆԵՐ ՊԵՅԱՆՆԵՐՈՒ

ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԹԵԵԼԻՖԻ

Տօգրուուողտ խէթա գարըշորըրմագ տուա եւ
զէմյէէթտէն տէյիլ տիր, վէ գարանլըգ իտե
գաթան ըըգ իւզէրինէ պիր շէյ զամմ ու իւա.
վէ խէմէղ:

ԼԱՄԱՐԹԻՆ

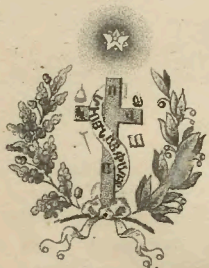
Ղայրէթ ալընըղ տէմիր եօլ վաբօրլարը, ղայրէթ
ալընըղ թէֆէքքիւրլէր, ղայրէթ ալընըղ իլմ
լէք, ղայրէթ ալ ֆէյլէօֆլուգ, ղայրէթ ալ
պաամա իճատը (տպագրուծիւն), վէ ղայրէթ
ալընըղէն սահիպ տիրայէթ ու ֆէթանէթլէր.
ղիրա, ալթը պին սէնէտէն պերու, ճէհալէթ
մաղարտընտա գալըշ, վէ քէնտույի շաշըրմը
օլան էմրի ինսանիյէթին, ալթըգ պիրտէն
պիրէ, քէմալէթ կիւնէշիյլէ բուպերու կէլէ.
րէք, շաշապախշ օլմասընըն, վագթ սւ սա.
ալթը կէլմիշ տիր:

ՎԻԳԹՕՐ ՀԻԻԿՕ

ԻՍԹԱՆՊՕԼՏԱ

Յ. ՄԻԻՀԵՆՏԻՍԵԱՆ ԹԱՊԻԱՆԻՄԻՆՏԷ

1864

Wm. L. J.
12. 4.

ԻՍԹԻՆԵՐ, ՊԵՅԱՆԵԼՈՒ

Երբ իմթիհան (գրիթիգ) էօլէ պիւ էյէ
տիւ քի, տիշէտիսի շէյէ ճիւս վերիւ :

ԼԵԿՈՒՎԵ

1863 Սէնէսի դեկտեմբեր 22 սինտէ, միւ-
թէվէֆա Տատեան Պօղոս պէյ հաղըթթլէրի
ճէնպէսիին Գում գաբուտա Սայր Լէկէղե-
ցիտէ, զիյնէթի ազիմէյի ըուհանիյէ իլէ տէֆն
օլունտուղու, վէ եինէ այնի կիւնտէ թապ օ-
լունմուշ օլան ՊԵՅԱՆԵԼՈՒ նամ պիր վարապա-
րէնին, տաղըտըտըղը ամմէյէ մալիւմ տուր :

Սէյ.քիւր Պէյաննամէ, Գ. Հասունեան
հաղըթթլէրի թարաֆրնտան օլտուղու թապ-
տիրտէ, Է. Վ. Բի-բէլէան տփնարպիւր նախ-
գահալան իմզասըլա զուհուրա կէլմիշ օլուպ,
տահա Բաթրիգիւանէմիլ թարաֆրնտան,
րէսմէն գարշըլդ պիր ճէվապ վերիլմէզտէն
էվվէլ, իպրազ օլունմագտէ օլան պիւրհան.
լարըն ճէրհինէ տայիր, ալթը կիւն սօնրա,
եանի ալաֆրանգա յունվար 9 տա, Թ. Պ,
իմլասըլա, Սասիս նամ զազէթա տէրուինն
տէ պիր սրահս օգունտուղու հալտէ, եինէ

այնի կիւնտէ, Գորիէ Գ' Օրէն նամ Գրան-
սըղձա զաղէթատա տախի, երես Գ. Հա-
սունեան հաղըթէթէրի թարափընտան օլա-
րադ, մեզբիւր պէյաննամէնին պիրտէ ֆը-
րանսըղձա սուրէթի օդունմուշ տուր:

Մէզպուր պէյաննամէյէ ճէվապ օլտրադ,
պիլիմ Բաթրիգխանէ թարափընտան, 1864
յունվար 5 ինտէ պիր Յայտարարութիւն օ-
գունմուշ տուր. վէ յունվար 8 ինտէ, Գ.
Հասունեան հաղըթէթէրի թարափընտան տա-
խի, պաշգա պիր Յայտարարութիւն նէշ օ-
լունտուղու կէօրիւմիւշ տիւր:

Բիւբէլեան վարդապետ ճէնապէրինին
սէյլէտիքէրի միսիլու, միւթէվէֆա Պօղոս
պէյ Տասեան հաղըթէթէրինին վէֆաթը ահ-
վալինտէն տօլայը, էլէէվմ պէյնէլիլէթ ու-
մումինին լիսանընտա կիւնակիւն միւզաքէ-
րաթա, շու խուսուս պիր պիւլիւք վէսիլէ
օլմագտա օլտուղունտան, պու պապտէ հա-
դըգաթը հալին զահիրէ իխրաճը, պէյնէնա
ճէվէլան իթմէքաէ օլան միւզաքէրաթը միւ-
թէէսիւֆէյէ պիր նէթիճէ վիւթմէզ իսէ-
տէ, հիչ տէյիլ իսէ, պիր սավպը թէվէճճիւհ
կէօսթէրի օլտուղունտան, մեզբիւր ճէնա-
ղէճէ լազըմ կէլէն հուգուգ տավաընտան
էվլէլ, Պէյաննամէյի մէզպուրէյի վէ Յայ-
տարարութիւնու, իմթիհան (գրիթիգ) իթ-
մէյի, վէ պատէհու մէզբիւր Պէյաննամէնին

Ֆրանսրդճասը իլէ Թիւրքճէսի պէյնինտէ պու-
լունան պաղը ֆարգլարըն իպրազընը, վէ պուն-
լարտան ոօնրա տախի, հուգուգ իւզէրինէ
պաղը մէրթէպէ միւպահասայա կիրիշմէյի,
ճայիլ կէօրիւրիւղ:

Յ. Վ. Քիւբէլեան ճէնապլէրինին էվ
վէլա շու պէնտինի իմթիհան իտէլիմ:

“ Աիւմէ իլէ պէրապէր Հասունեան Նա-
” իապահ հազըէթլէրի տախի, միւթէվէ-
” ֆանըն Բոմա մէզհէպինէ տուխուլ իտէրէք
” վէֆաթ իթմիշ օլաուղունու, կէրէք էլի-
” նէյի նասպէն, վէ կէրէք Բահրիբալը Տախաւէպէն
” իապէր ալմըշ իտէտէ, պու մագուլէ պիր
” մատտէյի նազլէքտէ, Բահրիբալը բէսիյէ տէ-
” լալէթի տախի տէրտէսթ օլմատըգճա, հու-
” գուգ Թալէպինտէ պուլունմամագ իւղրէ,
” Փարիսէ շու Թէլէկրաֆը չէքմիշ տիր: ”

Պալէատէքի պէնտտէն աշիքէար անլաշըլ-
մագտէ տիր քի, Վ. Հասունեան հազըէթ-
լէրի, մահուտ մէզհէպ Թէպտիլի մատտէսի-
նի, էվվէլա Թէվլաթուրտան իշիտիպ, վէ
ոօնրա տախի Բահրիբալը Տախաւէտէն իապէր
ալմըշար աըր, աիմէք տիր քի, քէնտուլէրէ
բէսմի օլարագ, հիշ պիր մէթուպ կէլմէմիշ
տիր. նասըլէքի, բէսմի պիր Թահրիբալթա իհ-
թիյաճ կէօրտիւքլէրինտէն, պիր Թէլէկրաֆ
չէքալիւմէյէ մէճպուր օլմուշար տըր:

Հաթթա, ճիւղիճէ դալէմ սահիպի օլան-

լար , արեգգաթ խլէտիքլէրինտէ , գալիէն սու-
յի զանն իտէպիլիլիլէր.քի , Բահրիւրալ Բախտաւ
տէնիլէնիլէր տախի , պիղզաթ Վ . Հասուն-
եան հազրէթլէրինէ կէլմիշ մէքթուպլար օւ
մայուպ , իլլա պաշգալարա կէլմիշ մէքթուպ-
լար օլմալըտըրլար , չիւնքի , էկէրչի , պիղզաթ
քէնաիլէրէ եազըլմըշ մէքթուպլարա մալք
պուլունմուշ օլտա իտիլէր , էօյլէ պիր միւ-
հիմմ վէ բէսմի Պէյաննամէ տէրունինտէ ,
Թապիաթիլլէ , վէ էմրի քիթասլէթին իգթի-
զասընճա . . . Բահլէլլէրիլէն Եախօթ զալլարաան ալ
բըգլարլը , Եախօթ Բալիք պուլունպուլարլը Թիլիպիլ
Թիլիպլարա նալարէն , կիպի պիր սուրէթտէ
եապըլտըգտան պաշգա , Թապիաթիլլէ բէք իգ-
թիլլալը պուլունան պալը ճիւմլէլլէրինի տա-
խի , այնէն տէրճ ու պէյան իթաիլիլիլէր իտի :

Շու քէօշէյէ տախի խլիճէ արեգգաթ օ-
լունմալը արը.քի , Պօղոս պէյ հազրէթլէրի ,
Փարիստէ ալաֆրանգա դեկտեմբերին 2 սին-
տէ վէֆաթ իթմիշ օլուպ , վէ Վ . Հասուն-
եան հազրէթլէրի իսէ , պուլատտան Փարիսէ ,
Սուրատեան վարժարան միւտիրի Հայր Օդ-
սէնտիոս ճէնապլէրինէ , մատտէյի մէզպուրէ
զմնընտա , պիր բէսմի խապէր ալմաֆ նիլէ-
թիլլէ , մէզբիւր այըն 12 սինտէ պիր թէլէկ-
րաֆ չէքմիշտիր , եանի Պօղոս պէյ հազրէթ-
լէրինի վէֆաթընտան 10 կիւն սօնրա , տի-
մէք տիր.քի , շու 10 կիւն միւտտէթտէ , նէ

Թէլէկրաֆ իլէ , վէ նէտէ մէքթուպ իլէ , Գ .
Հասունեան հաղըթթէրինէ բէսմի օլարագ ,
եանի Սուրատեան վարժարան վարդապետ-
լէրի Թարաֆընտան , հիչ պիր խապէր կէլմէ-
միշ տիր , չիւնքի կէլմիշ օլսա իտի , բէսմի
խապէր իչին , Սուրատեան վարժարան միւ-
տիրինէ , Թէլէկրաֆ չէքտիրմէյէ մէճպուր օլ-
մաղլար իտի :

Վէ պունտանտոտ աշիքեար անլաշըլըր քի ,
Գ . Հասունեան հաղըթթէրինին , շու խու-
սուստա բէսմի տէյի Թանըտըգլարը պիր մահէլ-
լին վարդապետլէրի , պուրատան Թէլէկրաֆ
կիտինճէյէ գատար , հիչ վազիֆէ իտինմէյէ-
րէք , եանի հիչ էյլէ տավոյա Ֆուճիպ օլա-
ճագ պիր շէյ եօգ տուր կիպի սուրարագ ,
սիւքիւթ իթմիշլէր , վէ համթա Թաֆսիլլի
միւժտէ մէքթուպլարը իրսալինէ միւսարաամ
իթմէտիքտէն պաշգա , հիչ տէյիլ իսէ , քէն-
տույէ իքի սամթըրտան իպարէթ պիր Թէլէկ-
րաֆ չէքմէյէ տախի իհթիյաճ կէօրիւպ , վէ
միւսարաամ իթմէմիշլէր տիր :

Պու քէօշէյի լիլճէ խամթըրմըղտա սագ-
լայալմ , չիւնքի սօնրա իգթիզա իտէճէք տիր :

Կէլէլմ շիմաի Հայր () Գսէնաիոս ճէ-
նապլէրինէ , Գ . Հասունեան հաղըթթէրի
Թարաֆընտան , ալտֆրանկա գեկտեմբեր 12
տէ չէքիլէն Թէլէկրաֆըն սուրէթինէ :

“ Տատեան իչիւն , Իսթօլլէք մէզհէպին

« տէ վէֆաթ իթմիշ տիր փէնիյօր . քիմ^օ դա-
ւանութիւնն վէրմիշ, վէ ճէնազէօր Նա^օրլ գալ-
« տըրըմը, թէլէկրաֆլա պիլտիրին : »

Պու թէլէկրաֆտա տախի տիգգաթէ շա-
յան պիր գաջ մատտէ վար օրը, վագաա
թէլէկրաֆ գըսաա վէ մուխթասար սուրէթ-
տէ եազըմը, լաքին, հէր նէ գատար մուխ-
թասար եազըմա տախի, եինէ իտէճէկիմիզ
սիւալլէրի ճէրհ իտէմէզ :

Իվվէլա շուհու, սիւալ իտէրիզ քի, է-
կէրչի, Պ. Հասուհեան հազըէթէլէրինին եէ-
տինտէ, թէվաթուրէն իշխտիլտիկինտէն պաշ-
գա, իթիմատէ շայան, պիր գաջտա թահրիրա-
թը մախսուսէ սուլունմուշ օլսա իտի, « Պա-
թօլլէք մէզհէպինտէ վէֆաթ իթմիշ տիր փէնիյօր-
ուն եէրինէ, թապիաթը մասլահաթ, « Պա-
թօլլէք մէզհէպինտէ վէֆաթ իթմիշ օլտու-
ղունու եաղլյօրլար տէյի, եաղըմասը իճապ
իթմէզմիտի . փէնիյօր լուղէթինտէն եաղլյօր-
լար լուղէթի, տահա զիյատէ գուվլէթ-
լու տէյիլմիտիր . վէ պէյլէ նաղլէ մապիլէրփի
(քէնտի թագրիրլէրի իւզլէ) պէյլէ նաղլէք
լուղէթլէրէ, քէնտիլէր միտիլու տագայիգ-
չինաս զաթլար թարաֆընտան տիգգաթ օ-
լունմագ, հէմ էլլէմիյէթտէն, վէ հէմտէ
թապիաթըն պէնիի ստէմէ թէֆհիմ իթտի-
կի, սասըր էմրի պասիրէթին իգթիլասընտան
տէյիլմիտիր :

Իբրինձի , սիւալ իտերիզ քի , Կիմ^օ Դաւա
նո-րիւն վերիւ , տէյի թէլէկրաֆ իլէ սօրուլ
մասընտան , չու Բահրիւրալ Տախսուսէ տէտիբ
լէրինին , պիւթիւն պիւթիւն չիւրիւմէսի
տախի , գատը ու իթիպարընըն , չիւրիւյէճէք
մէրթէպէ էքսիւլմէսի լաղըմ կէլմէ՛ղ մի . խու
սուսիյէ Բահրիւրալ Տախսուսէ տէտիբլէրի , եա
լընըզ պիր մէքթուպտան անլաշըլըղընա կէօ
րէ աիմէք օլմայուպ , իլա պիր չօգ մէքթուպ
լար մանեասընա օլտուղու անլաշըլմագտա
տըր , նասըլ քի , Գո-րիէ Կ'Օրիւնպա նէշը օ
լունան ֆրանսըղձա պէյաննամէտէ , Բար Բը
լէ-լիէօր լէրի է Կրի օթանիէ (պիր չօգ մէքթուպ
լար , վէ իթիմատէ շայան թահրիրաթլար)
տէյի եաղըլմըլ օլմասը , սէօյէաիկիմիզի գա
վիէն թաստիզ իթմէքտէ տիր :

Իմտի , սօրարըզ Յ . Վ . Քիւբէլեան ճէ
նապլէրինէ , պիր չօգ իթիմատէ շայան մէք
թուպլարտա , վէ թահրիրաթտա , միւթէվէ
ֆա պէյ հաղըէթլէրինին , Գաթօլք մէղհէ
պինտէ վէ ֆաթ իթմիշ օլտուղու եաղըլմըլ
օլտուղու թագտիրտէ , հէր նէ գատար քեաֆ
ֆէսինտէ տախի , հէր շէյտէն էվիլէ պէյան
օլընմուշ օլմասը իգթիզա իտէր իտի իտէ
տէ , հիչ տէյիլ իտէ , մէզքիւր մէքթուպ
լարտան եալընըզ պիրիսինտէ օլտուն , Կիմ^օ
գաւանուլթիւն վէրմիշ օլտուղունուն , վէ
նէ^օ շարթ իլէ վէրմիշ պուլունտուղունուն

իյզահ օլունմասը , իճապ իթմէ՞լ միտի . էջ-
լէ պիր հաւաքսի տերճ իյլէյէն Դ-Բէյէր
Դ-Բիո-պարտա , շու միւհիմմ քէօշէնին ասլա
զիքրի կէշիմէմէսի , աշուրի տէրէճէ Թէաճ
ճիւպէ շայան պիր շէյ տէյիլ միտիր . վէ խա-
րիճտէն պուլունանլարըն , օլ պասլտէ հիչ
էջլէ պիր մաէլտէ մէքթուպ տախի կէլմէմիշ
տիր սույի զաննընա զահիպ օլմալարընա , սէ-
պէպիյէթ վիրմէսի , Թապիաթա մուվաֆըզ
տէյիլ միտիր :

Փարիս կիպի պիր մէմլէքէթտէն , Գ . Հա-
սունեան հաղքէթլէրինէ կէլմիշ օլտն պիր
չօգ մէքթուպարը եաղան զաթլար իչին , մէք-
թուպ եաղմանըն ուսուլինի պիլմէզ իմիշէր
տէյէմէյիպ , վէ շու միւհիմմ քէօշէնին , հիչ
պիր մէքթուպտա եաղլմամըշ օլմասընա տա-
խի իսքեաթ օլամատըղըմըզտան , պիղճէ պիզ
պիր լօգ իլիմապէ շայան Դ-Բիո-պար վէ Բահրիւթ
ճախոսէ լուղէթլէրինին իչինտէն , չարնաչար ,
պիր լօգ , իլիմապէ շայան , վէ ճախոսէ լուղէթլէ-
րինի գալտըրարագ օգումայա , վէ մանեա-
սընտան տախի հիչ պիր շէյ անլամամայա , մէճ
պուր օլուրուզ :

Իկէրչի , հէր նէ գատար քիմէ դաւա-
նութիւն վէրմիշ օլտուղու մէքթուպարտա
պէյան օլունմուշ իմիշ իսէտէ , մախսուսէն
թէլէկրաֆ իլէ էջլէ սիւալ օլունմագ միւ-
հապիպ կէօրիւմիւշ տիւր տէյի , ճէվապ վիլ

մէք խաթէյէն օրուր իսէ , պիղ տախի ճէվապ
վերբրիղ քի , հեմ բէամի , վէ հեմօտ պէօյլէ
պիր նազըք մաստօտէ , էկէրչի , քիմէ դա-
ւանուծիւն վերիմիշ օլտուզու 'Ի . Հա-
սունեան հազրէթլէրինէ , ճիւղիճէ մալիւմ
օլմուշ օլսա իտի , պէհէմէհալ , իամ ու լա-
գապըլտ , ֆիլան չէսէ Դաւան-ի-ն վերիշ Կէյի
Եալըյօրլար , սահի^օ Բիպիւր , տէյի սօրուլմասը ի-
ճասպ իտէր իտի :

Իւչիւնճիւ , մէգքիւր պիր չօգ մէքթուպ-
լարտա վէ թահրիրաթը մախսուսէտէ , միւ-
թէվէֆա հազրէթլէրինին քիմէ դաւանու-
ծիւն վերմիշ օլտուզու եազըլմամըշ օլտու-
զու միսիլու , նէ աճայիպ շէյ տիր քի , ճէնա-
զէսինին տախի նամըլ գալտըրըլտըլը եազըլ-
մամըշ տըր . իմտի էօյլէ իսէ , նէ եազըլմըշ ի-
միշ աճէպա շու միւթէպէր մէքթուպլարտա .
մէկէրչի , պիր չօգ մէքթուպլարտա , էօյլէ
պիր զաթըն թէպտիլի մէզհէպի իրթիքեապ
իթմիշ օլմասը եազըլըրտա , գամնղի բաբա-
տան իւղալ ալտըլը , վէ ճէնազէսինին նամըլ
գալտըրըլտըլը , եազըլմամըլ . սօլըրուսու պիղ-
ճէ պիղ , թէքրարէն իֆրաթ մէրթէպէ թէ-
աճճիւպ իտէրիղ :

Կէլէլիմ շիմաի , պուրատան չէքիլէն թէ-
լէկրաֆա գարշըլըգ , ֆարիստէն , Հայր () գ-
սէնտիոս ճէնապլէրի թարաֆընտան , 'Ի . Հա-
սունեան հազրէթլէրինէ , իւչ կիւն սօնրա
թէլէկրաֆ իլէ վերիլէն ճէվապէ :

« Տատեան վէժաթընտան էլվէլ պիղտէն
« Գաթօլք քահանայը իսթէտի . Գաւանու-
« թիւնու գապուլ իթտի . Խորհուրդլարը
« ալար . ճէնագէսի քիլիսէճէ տէֆն օլուն-
« մատը : »

Պիւ ճէվապտա տախի տիգգաթէ շայան
պիր իբի քէօշէ վար արը . շէօլէ քի , Գ . Հա-
սունեան հաղրէթլէրինին թէլէկրաֆընտան
պաշըճա մագսէտ , վէ իլք սիւսլ , Տատեան
հաղրէթլէրինին Գաթօլք մէղհէպինտէ վէ-
ժաթ խապ իթմէմէսինին անլաշըմաորնտան
իպարէթ պուլունտուղու թագտիրտէ , Փա-
րիստէն չէքիլէն թէլէկրաֆտա իսէ , օլ սիւ-
ալէ տալա ճէվապ վէրլմէյերէք , Գաթօլք
քահանայը իսթէնտիկի , վէ Գաւանութիւ-
նու գապուլ իթտիկի , Խորհուրդլարը ալտը-
ղը , վէ ճէնագէսինին քիլիսէճէ տէֆն օլուն-
մատըղը խապէր վէրլմիշ տիր :

Սէգքիւր ճէվապտա , միւթէվէժա պէյ
հաղրէթլէրինին Գաթօլք մէղհէպինտէ Էօլ
միւշ օլմասընա , Էվլէի տէնիլմէմէսի , զաթէն
մէշքիւք վէ մէճհուլ պիր ճէվապ օլմասընը
խապաթ իթմէքտէ օլտուղու շէօլէ տուրտուն ,
թէլէկրաֆ կիպի պիր մուլթաասար թահրի-
րաթըն իգթիպասընճա , էն զկատէ միւհիմմ
քէօշէլէր պիլտիրլմէք իւղը , պօշ լուղէթ-
լէրտէն սարֆը նաղար օլունմասը , հէմատէթ-
տէն վէ հէմտէ թապիաթը մասլահաթտան

իբէն, թէհի եւրոտ պիլէն Պաթօլէ՝ խաւանա-
ւել իսիւպի, տէնիլմիշ տիր, վէ Պաթօլէ՝ լուղէ-
թինին իսէ օրատա հիչ պիր լուղումի օլմա-
տըղը աշիբէսար անլաշըմագտա տէր. չիւնքի,
Սուրատեան վարժարանտան, նէ Քրօթէս-
թան քահանասը իսթէնէ պիլիր, վէ նէտե սա-
յիր պիր մէզհէպ փափասը. վէ քեզալք շա-
սուռնեան հաղըթթլէրի թարաֆընտան, եա-
լընըղ դաւանութիւնուն քիմէ վէրիլմիշ օլ-
տուղու սիւալ օլունմուշ իբէն, ճէվապըն-
տա, խորհուրդարը տախի ալտըղը պիլտիրի-
լիպ, լաքին Պաթօլէք մէզհէպինի գապուլ
իթաիկինէ տայիր, հիչ պիր շէյ պիլտիրիլմէ-
միշ տիր:

Պու թէլէկրաֆ Փարիստէ դեկտեմբեր
16 տա, եանի, միւթէվէֆա պէյ հաղըթթլէ-
րինին վէֆաթընտան 14 կիւն սօնրա չէքիլմիշ,
վէ հալ պու քի շասուռնեան հաղըթթլէրինէ,
մէզպուր Սուրատեան վարժարան թարաֆըն-
տան, հալեա օլ միւտաթէթտէ հիչ պիր թահ-
րիրաթը մախսուսէ, եախօտ պաշգա պիր
թէլէկրաֆ խապէրի տահա կէլմէմիշ տիր,
խաթըրմըզտա սագլայալմ:

Շասուռնեան հաղըթթլէրի, Փարիստէն
մէզքիւր թէլէկրաֆը ալտըգտան սօնրա, ար-
թըգ րէսմի պիր խապէր ալմըշտըր, վէ հու-
գուգ թալէպինտէ պուլունմայա սէլահիյե-
թի վար տըր զիւիւմիւլէ, պիրիսի միլէթի

միշտ Բաթրիկի հազրէթլէրինէ , իբննճիսի
Տառեան Յովհաննէս պէյ , վէ իւջիւնճիւ-
սիւ տախի Տառեան Սիմօն պէյ հազրաթընա
օլարադ , պիրէր գըթա մէքթուպ եազարը-
մըշ տըր :

Սէզքիւր մէքթուպլարըն իւջիւ տախի
պիր մսէլաէ օլուպ , վէ իջլէրինտէ խտ ,
միւթէվէֆա պէյ հազրէթլէրինին , չէնափ կիւ-
շի լիլասը իլէ Գաթիլէյ Տէղէպիլէ պոխուլ իմիշ
օլտուղու խտտա օլունմուշ տուր : Սէզ-
քիւր չէնափ կիւնի լիլասը լուղէթլէրի , օլ զու-
հուրա կէլմիշ տիր աէյի զիւլում օլունան
թէպտիլի մէզէպ քէյֆլէթիլին , հալ ու
սուրէթի , եանի պարագայսը տիմէք տիր . հալ
պուքի , ալմըշ օլտուգլարը թէլէկրաֆտա ,
չէնափ կիւնի լիլասը իլէ քէլամլարընըն ասլա
զիւրի պուլունմատրգտան պաշգա , նասըքի
թէֆթիլ վէ թէֆհիւմ իթտիլտիք , Գաթիլէք
օլտուղունա տայիր տախի հիջ պիր լուղէթ
եօգտուր . էկէրջի , ալմըմըշ օլտն թահրիւրա-
թը մախսուսէտէն անլամլարըլար , աէյէն-
լէր պուլունուր խտ , պիզտէ ճէվապ վէրի-
րիզքի , մէկէրջի , քիմէ գաւանութիւն վէ-
րիլմիշ օլտուղունու , վէ ճէնաղէնին նասըլ
տէֆն օլունմուշ պուլունաուղունու պիլտիւր-
մէյէն մէքթուպլարըն , միւթէվէֆանըն քէնտի
հիւսնի լիլասը իլէ մի օլմուշտուր , եօխսա ճէպ-
լիմի օլմուշտուր , էօլէճէ էթրաֆլըլա պիլտիւր-

միշտ օլմասը ինթիմալաճի միտիւր, ազլէ ետգլն մըտըր, վէ էմրի քիթապէթին նիգամընտաճ մըտըր. հաթթա պիր սանիյեէ իշին, էօյլէ օլմուշ օլտուղու տախի ֆարզ օլունմուշ օլտա, մէկէրչի, բէսմի օլմատըղը իշին, իւշ կիւն էվվէլ, էմնիյէթի լաղըմէյէ շայան կէօրիւմէյէն պիր մէթթուպուն շէհատէթինէ, իւշ կիւն սօնրա, բէսմի պիր մալիւմաթ մագաւմընտա իթիպար օլունմատը, թէաճճիւպէ շայան տէյիլմիտիր: Վէլհատըլ, պիղճէ, օլլուղէթլէրին քէնտի եանլարընտան իլավէ օլլունմուշ օլմասը սուլի զաննընա զահիպ օլմագտէն պաշգա, հիշ պիր մանեա վիլէմէյիլ:

Վէլլիմ շիմոի թիւրքճէ թապ ու նէշր օլունան պէյաննամէ իլէ, Վուրիէ ա՝Օրիանտա նէշր օլունան պահսըն ֆարզլարընա:

Վէղքիւր պահստա, խարիճտէն զիյատէ վէ էքսիք շէյլէր պուլունուր իմիշ, օնլարա պիր շէյ տէյէմէյիլ, լոքին, մէղքիւր պահս թըսպըր թիւրքճէնին պիր թէրճէմէսի կիպի օլտուգտան պաշգա, այնի մատտէ իւղէրին տէ զուհուրա կէլմիշ օլան զիյատէ վէ էքսիք վէ թէպէտտիւլաթ ֆարզլարընլաա, սիւքիւթ իւղըէ կէչէմէյիլ:

1°. Հասունեան հաղըթթլէրինին մալիւ պուլունտուղու մէթթուպուն իշին, թիւրք-

մի, միւթէպէր վէ մուֆասալ մէքթուպար
պուլունտուղունու բէսմէն պէյան իլէ տիք-
տէն պաշգա, քէնտիլէրէ վարիա օլմուշ օլան
թէլէկրաֆլարը տախի գուսուրլու պուլտուգ-
լարը, իֆատէ վէ պէյան օլունմուշ իքէն,
ֆրանսըղճա պահատա, շու միւհիմմ վու-
գուաթ, պիւթիւն պիւթիւն սիւքիւթ իւղ-
րէ կէշիլմիշ տիր, հալ պու քի, մէզքիւր Պէ-
յաննամէնին Ֆրանսըղճա թապ ու նէշը օ-
լունմասընտան միւրատ, էկէրչի Վիթուպը-
լարըն, վէ խուսուսիլէ ֆրանսըղարըն վէ
վիւքէլայը աաղամըն օգումասը իսէ, մէզ-
քիւր պէնտին, թիւքքճէտէն զլցատէ, ֆը-
րանսըղճատա պէյան օլունմասը իճապ իտէր
իտի, նասըլքի, իլէրուտէ նիշին օլտուղուն
կէօրէճէյիլ:

4. Սէզքիւր Պէյաննամէտէ, պիղիմ
Բաթրիգիտնէ թարաֆընտան, Հասունեան
հաղրէթլէրի թարաֆընա եաղըմըշ օլան պիր
նամէնին պահսը կէշտիքտէ, « պիր մէզհէպ
մէմուրունուն, ախէր պէօյի-» պիր մէզհէպ
մէմուրունա » տէնիլմիշ իքէն, ֆրանսըղճա-
սընտա, շու պէօյի-» լուղէթի իսթիմալ օլուն-
մամըշ տըրքի, իլէրուտէ մէզպուր լուղէ-
թին տախի պահսըն իտէճէյիլ:

5. Սէզքիւր Պէյաննամէտէքի իլզահաթ-
տա, Փարիտտէ միւթէվէֆա պէյ հաղրէթ-
լէրինին ճէնաղէսի իչին « զլյնէթի բուհանիլէ-

իլէ գալորորըրաճագ , վէ հաթթա , Սատէն
քիլիսէսինստէ , պաղը թէտարիքեաթ տախի
կէօրիւլմէքտէ իքէն , սօղրատան , նաւըլ իսէ
Տէրս օլ-նո-պ ր տէնիլմիշ իքէն , Ֆրանսըզա-
տա , սաքէճէ քօլէլիգաճա պիր սայըլա Տէպի ,
շու նիյէթաէն , սարֆը նաղար օլունմուշ
սուր , տէնիլմիշ տիր :

Ահգբիւր Պէյաննամէ եաղըլարընա նա-
ղարէն , պիր խասթանըն քէնտի դաւանու-
թիւնըարընը գապուլ իտիպ , քէնտիլէրէ խոս-
տովանանք օլուպ , վէ Սրբութիւն ալորգ-
տան սօնրա վէֆաթ իթաիլինէ , Հոովմէա-
կան պիր խոսաթլանհայր շէհատէթ իտէր իտէ ,
օլ շէհատէթէ րիայէթ իտէրէք , խասթայը
Գաթօլիք օլարագ վէֆաթ իթմիշ տիր տէյի
թու-թմագ , թմա քիլիսէսինճէ հէր քէսին ,
վէ հէր րուհանի մէսնէտտարըն , ինքեար գա-
պուլ իթմէղ տէրէճէտէ պօրճու իմիշ , վէ պու-
պօրճու թանըմամագ , մէզհէպճէ ազիմ պիր
խասթա իմիշ :

Յ. Վ. Քիւբէլեան ճէնապլէրինին շու սէօյ-
լէտիքլէրի , վագաա քէնտիլէր իշին սահիհ տիր ,
լաքին , պիր գաշ շարթլարըն տախի իլավէսի-
նէ միւհթաճ տըր : Պիրինճի , մէգբիւր Դա-
ւանութիւն , խոստովանանք վէ Սրբութիւն
տան էվլէլ , էօյլէ պիր խասթանըն , օլ տա-

Գրգռոյա գատար , պուլլունտուղու մէղհէպի
րէտտ վէ ինքեար իթմիշ օլմասը , վէ խու-
սուսիլէ Վաթօլիք քիլիսէսինին իգթիզասըն-
ճա , խոստովանանքտա , օլ տագըգայտ գա-
տար , իլէսէպէն տիշարտա գալմիշ պիր հերեպի-
կա եախօտ պիր հերյո-ած պուլլունտուղուն ի-
թիրաֆ իլէմէսի . իքինճի , սահիհէն Վա-
թօլիք քիլիսէսինճէ թէքմիլէն հէր պիր ֆէ-
րիզէյի էտա վէ իճրա իթմիշ պուլլունմասը .
վէ իւչիւնճիւ , քէյֆիլէթի հալտէ ճէպր ու
մէճպուրիլէթ պուլլունմայրոյ , իլլա հիւսնի
քիզա վէ ազմ ու թաամիմաթը հապըգա , պու-
լլունմասը :

Իմոի , շու իւչ շորթ իճրայէ կէլմէալիք
ճէ , պիր խասթանըն Վաթօլիք օլմայաճա-
ղընը , քէնտիլէրին տալի ինքեար խտէմէյէ-
ճէքլէրինէ , քէնտիմիզճէ իսքեաթ օլմուշ օլ-
տուղումուզտան , սիւալ խտէրիզ քի , սահի-
հէն շու շարթլարըն իճրասընա , միւթէվէ-
ֆա պէյ հաղըթթլէրի թարաֆընտան միւսա-
րաաթ օլլունմուշմույուտու . Հասունեան
հաղըթթլէրի թարաֆընտան , մէղքիւր Պէ-
յաննամէյի թապ ու նէշը իթաիրմէյէ ճէ-
սարէթ իթտիքլէրի վագթաա , քէնտի իգրար-
լարը իւղըէ , էօյլէ պիր ճապէյի նաղէսէ զըմ-
նընտա , լաղըմ կէլէն հէր նէվի մաղիւմաթ
ու վուգուֆիլէթի քէսպ իթմիշէր միլիտի .
էվլէթ թէքրարէն վէ թաֆսիլէն սօրարըղ

չիմտի, պէօյ— պիր մէ զհէպին մէ մուրու պու-
լունուու գլարը հալոէ, միւթէ վէֆա հաղ-
լէթլէրի, Հուլմէական պիր խափշանհայրա
խոստովանանք օլմուշմու, օլմամը մը, խոս-
տովանանքտա վէ սէրահէթէն է վիլէլքի մէդ-
հէպինի ինքեար վէ բէտա իթմիշ մի, իթմէ-
միշ մի, Ռոմա դաւանու թիւնուսու գապու-
լիթմիշ մի, իթմէմիշ մի, վերջին օծում օլ-
մուշմու, օլմամը մը. ալտըղը Վաթօլք Սը-
բու թիւնուսուր տէյէրէք մի ալմը, եօխա-
քէնտի քիլիսէսի Սըբու թիւնուսու պուլունմաու-
ղընտան, մէճպուրի, վէ անճագ թէքմիլ վէ ա-
սըլ իրիսթիյանըգ բուհ ու ինսաֆըյա, սալթ
Սըբու թիւն տուր, տէյի մի ալմը, վէ եանըն-
տա պուլունան Վաթօլք բաբասը, օրայա խաւ-
ոէթէն միւթէ վէֆայը Վաթօլք իթմէյէ մի
կիթմիշ, եօխա, իրիսթիյանճա վէ զամիրճէ
պիր ինսանիյէթ ամէլինտէ մի պուլունմայա
կիթմիշ, տավէթլէ մի կիթմիշ, եօխա բասթ
կէլա մը պուլունմուշ, վէ պունլորա տայիր
լազըմ կէլէն սայիր պիր չօգ էթրաֆը մալիւ-
մաթլար ալմըշլարմըլտը աճէպ : Պիզ տէրիդ
քի, հաշա, զիրա էկէրչի ալմըշ օլա իաիէր,
միւթէ վէֆա հաղըթլէրիին, թէրդսրեան
Սարգիս վարդապետ ճէնտալէրինէ խոստու-
վանանք օլտուգտան, վէ եա Ռուս քիլիսէսին-
տէն, վէ եատա Սուրապեան վարժարան քի-
լիսէսինտէն, մէճգուրիյէթտէն նոշի, վէ

քէնտի քիլիսէսինին ուսուլի իգթիգասընծա ,
 Ս . Հաղորդութիւն տալայ տիւշիւնիւր
 տիւքտէն սօնրա , Սիւթարեան Հայրարտան
 իսթէնիլմէսինէ վէ ալընմասընա գարար վէ-
 ղիլմիշ օլտուղուն , թապիաթիլէ իշիտիպ ,
 անլայապիլէճէքլէր իտի : Լլվիլթ , պիրազ
 սապր իտիպ , վէ պիրազտա տիւշիւնիւր օլ-
 սա իտիլէր , վէրջին օծում տախի օլմամիշ ,
 վէ մէզէպ թէպաիլինէ տայիր , հիշ պիր շէյ
 վուգուա կէլմէմիշ օլտուղուն , սիւալ վէ
 թահգըգ իտէպիլիւր իտիլէր :

Հասունեան հազրէթլէրինին շու “ Հէր
 իրիսթիյան մէզէպիլնտէ տախի այնի իլէ պու
 պէօլէ տիր , հալիսա պ- պէօլէ օլմաս , Տիւղէպ
 իորհ-րէլլէն Տիւֆէիլին պօլա ինգմասը լալմ
 կէլի . ” քէլամլարը գրիթիգայա շայան տըր .
 Եօլէ քի , Բօմա քիլիսէսինտէն օլմայան պիր
 իրիսթիյանա , Սրբութիւն վէրիլիւր իտէ , եա-
 խօտ , պիր խորհունգուն իճրասը ճայիլ կէօ-
 ղիւլիւր իտէ , մէզէպ խորհունգլարը պօլա
 չըգար իմիշ . լաքին , պիլ տէրիլ քի , խայր ,
 Բօմա քիլիսէսինճէ , էկէրջի մանէն էօլէ օլմուշ
 օլա տախի , իճրաճա ալա էօլէ տէյիլ տիր .
 գիրա , օլ վագթ Բումտան , Լլմէնիտէն , վէ
 եախօտ տայիր պիր իրիսթիյան քիլիսէսինտէն
 կիտիպ Բաթօլիք օլանլարըն , եէնիտէն Սաֆ-
 թիլ , Պաակ , վէ Չեռնագրութիւն օլունմա-
 չարը իճապ իտէր իտի . հալ պու քի , սալա

էօյլէ պիր շէյ կէօրիւլմէքուէ օլմատրգտան
պաշգա, սայիմա, մէճպուրլյեէթ վագթին
տէ, քիլիսէլէրին վէ քիլիսէ մէմուրլարընըն
պիր պիրլէրինէ մուսվէնէթ իթաիքլէրի էմ
սալի կէօրիւլմիւշ տիւր, վէ իշթէ պիրիսի
տաիի, միւթէվէֆա պէյ հազըէթլէրի վէ
սիլէսլյէ... Սիթիթարեան Հայրլար թարա
ֆընտան, ինսանլյեէթին վէ խրիսթիանը
զըն իգթիզասընճա, զուհուրա կէլմիշ տիր :
Վէ հաթթա, Ռօմա քիլիսէսինին շու ուսու
լինէ տիգգաթ օլունտուղու թագտիրաէ,
մութլագա շու իքի շէյտէն պիրիսի, եանի,
եա՛ Ռօմա քիլիսէսինտէն խարիճտէ պուլու
հանըն տաիի, պիւա ֆարգ Վաթօլիք կիպի
խրիսթիան թանըմասը, վէ եստա, հէր
գանդի քիլիսէտէն օլուր իսէ օլուն, Վա
թօլիք քիլիսէսինէ կիտէնին, եէնիտէն Սիւ
տութիւն, Պսակ, վէ Չեռնադրութիւն օ
լունմասը լաղըմ կէլիր. չիւնքի, Ռօմա քիլի
սէսի, սայիր քիլիսէլէրին, էկէրչի խորհուրդ
լարընը այնի, խրիսթիան խորհուրդու կիպի
թանըր իսէ, նիչին, Վաթօլիք օլմատրգճա
Հազըրդ վերմէյէճէք տիր. վէ էկէր թանը
մազիսէ, նիչին պիզտէն կիտէն աշխարհա
կան խրիսթիանը խրիսթիան, բաբասը բա
բաս, վարդապետի վարդապետ, վէ եպիսկո
պոսու եպիսկոպոս թանըմագտատըր : Վա
գաա, սայիր քիլիսէլէրին խորհուրդլարընտան

պաղըսընը թանրը էմմա, պաղըսընրտա թա-
նըմազ տէյի տիւշիւնէնէր պուլունուր տիւ-
մէք տախի ճայիզ տէյիլ տիր, լաքին, էջլէ
պիր էֆքեար սահիպլէրի պուլունմասընը իհ-
թիմալտէն գըյաս իթտիյիմիզ թագտիրտէ
տախի, իսպաթ իտէպիլիւրիզքի, թոմա քիլի-
սէսի, հէր պիր քիլիսէնին խորհուրդլարընը
գապուլ իթմէքտէտիր, չիւնքի, սայիր քիլի-
սէտէն կիտէն Արօնաւորու եէնիտէն ձեռ-
նադրել իթմէքսիզին, եինէ Արօնաւոր տէյի
գապուլ իթմէքտէ տիր. վէ պիր Արօնաւո-
րուն իսէ, հէր գանդի Քիլիսէտէն օլտա, քի-
լիսէճէ լաղըմ կէլէն հէր պիր խորհուրդլա-
րըն իճրասընա մուվաֆֆադ օլմուշ օլաճաղը,
չիւքհէտէն միւսթաղնի տիր:

Իմտի, պունտան տա նէչէթ իտէր քի,
թոմա քիլիսէսի, պաշգա քիլիսէլէրտէ իճրա-
յէ կէլմիշ օլան խորհուրդլարը գապուլ իթ-
մէքտէ օլտուգճա, թապիյաթիյէ հէր քիլի-
սէնին խրիսթիյանը, թոմա քիլիսէսի նէգաին-
տէ, թըպզը քէնտի Վաթօլիքլէրի կիպի Վա-
թօլիք սայըմագտէ տիր. վէ մատամ քի թո-
մա քիլիսէսի Վաթօլիք տէյի թանրտըղը խը-
րիսթիյանտան, հիչ պիր խորհուրդու էսիր-
կէմէյէ հադզը եօգ տուր, տիմէք տիր քի,
հէր Քիլիսէ խրիսթիյանընատա լաղըմ կէլէն
խորհուրդու իճրա իթմէյէ պօրճլու տուր, եա-
խօտ հէր խրիսթիյանըն թոմա քիլիսէսիտէն

տախի , քէնտի հիւսնի ըրգասըլա , խորհուրդ
գապուլ իթմէյէ , վէ աուլա մէղհէպինի թէպ
տիլ իթմիշ սայըլմամայա , հագգը վար տըր .
եօխսա Րօմա քիլիսէսի , շու լիսանտա պաշ
գա , վէ իճրատան պաշգա կէօրիւլէն ուսուլի
նի թէպտիլ իսէրէք , պաշգա քիլիսէտէն կի
տէն խրիսթիանլարը , խրիսթիան տէյիլ տիր
կիպի , եէնիտէն Վաֆթիզ , Պսակ վէ Չեու
նագրել իթմէլի տիր :

Իլլի մանթըգա քեամիլէն մուվաֆըզ պու
լունան շու միւթալամըզա նագարէն , Հայր
Պետրոս ճէնապլէրի , միւթէվէֆա պէյ հագ
րէթէրինէ , էօլէ պիր մէճպուրիյէթ վագ
թինտէ , Ս . Հազըրգուլիւն հիմմէթ իթմէ
սիլէ , աուր ինսանճա վէ խրիսթիանճա պիր
հարէքէթի մէմասհէ իճրա իթմիշ օլտուգ
տան պաշգա , քէնտի թապի պուլունտու
ղու քիլիսէնին ահ քեամընա տախի մուղայիր
հիջ պիր հարէքէթտէ պուլունմամը տըր :
Իմմա շու խուսուս Հասունեան հազրէթէ
րինին , վէ հէմ էֆքեարլարընըն գալպ ու
գամիրինէ մուղայիր իմիշ , զարարը եօգ . Րօ
մա քիլիսէսինճէ , տահա էօլէ չօգ շէյլէր վար
տըրլար քի , պիր կիւրուհ բուհպանլարըն ըէյ
ու իթիգատլէրինէ մուղայիր պուլունտուղու
հալտէ , տիկէր կիւրուհ բուհպանլարընքինէ
մուվաֆըզ օլարագ իճրայէ կէլմէքտէ տիր .
վէ Րօմա քիլիսէսի տախի գապուլ իթմէքտէ

տիր : Պագա ալ խուսուտուա , թարիսլեր-
տէն բէք չօգ խալաթլար կէթիրէ պիլիբիլ ,
լաքին , աթիւ շէյլերի պէր թարաֆ իտէրէք ,
շիմոի հէր կիւն վէ հէր սաաթ իճրատէ պու-
լունանլերտէն , եալնըլ իքի միսալ սէյան ի-
տէլիմ : Պիրինճիսի , թօմա քիլիսէսի , Ռարտ
հաղրէթլէրինի աւալալ (եանըմաղ) տէյի թա-
նըմագտէ իքէն , Պրանսըլ տէվէթի եանըլըր
տէյի թանըմագտէ տիր , վէ Վաթօլիք տէվ-
լէթլէրին նիչէլէրինտէ , քիլիսէլէր , պիր գա-
թօլիք վէ պիրտէ սայիր քիլիսէտէն պուլու-
նան ղէվճ վէ ղէվճէ իւզէրինտէ , քիլիսէճէ
Պսակ խորհուրդուհու ճայիլ կէօրմէտիքլէրի
հալաէ , Պրանսատա , Պէլճիգատա վէ սայի-
րէտէ ճայիլ կէօրիւմէքտէ տիր , վէ թօմա քի-
լիսէսի իսէ , ճայիլ կէօրէն իլէ կէօրմէյէնի տա-
լի , միւսավիէն Վաթօլիք թանըմագտէ տիր :

Հասունեան հաղրէթլէրի , պիր Հոռլմէ-
ական խոստովանահայրըն մէզհէպճէ պիր մաու-
տէ հազգընտա շէհատէթինի միւթէպէր
թութարլար , վէ հէր քիլիսէճէ տալի էօլլէ-
օլմասընա , զըմէն քէնտի թարաֆլարընտան
հուգուգ վէրմիլ օլտուգլարընտան պաշգա ,
սէրահէթէն տալի իգրար իտէրլէր , տիմէք
տիր քի , քէնտիլլէրին , քէնտի քահանայա-
րընըն շէհատէթինէ ինանմայա , նէ գատար
հազգլարը վար իսէ , պիլիմ տալի քէնտի
քահանայմըղն շէհատէթինէ ինանմայա , օլ

գատար հազգըմը վար տըր . ֆեգաթ , քէն
տի քահանայարընըն շէհատէթինէ քէնտի-
լէր ինանմայա նէ գատար պօրձլու իսէլէր ,
պիղ տաթի պիայնիհի քէնտիլէր գատար ի
նանմայա պօրձլու տէյիլիզ . քէզալք պիզիմ
քահանամըզըն շէհատէթինէ , պիղ նէ գատար
ինանըր իսէք , քէնաիլէր տաթի պիզիմ գա-
տար ինանմայա պօրձլու տէյիլ տիրլէր . տի-
մէք տիր քի , հազգ վէ շէհատէթ իքի թա-
րաֆտա տաթի այնի տէրէճէտէ օլուուգճա ,
թարաֆէյնին հազգը անճագ քէնտիսի իչլին
օլուպ , հազգանիյէթին զահիրէ չոգմըշ օք-
մասընա եարտըմ իտէմէյէճէկինտէն , շու մէ-
սէլէնին հալլի , վէ հազգանիյէթին զահի-
րէ իխրաճը զըմընտա , պաշգա տէլիլէր վէ
մուհաքէմէլէր իգթիզա իտէր :

Սէզլուր Վէյաննիամէտէ պէյան օլունտու-
ղունա նազարէն , Հասունեան հազրէթլէրի
թարաֆընտան , պիրի Քաթրիգիանէմիզ թա-
րաֆընա , պիրի Տատեան Յովհաննէս պէյ ,
վէ տիկէրի տաթի Տատեան Սիմօն պէյ հազ-
րաթընա իթթապէն օլուպ , վէ իւչիւ տաթի
պիր մահլտէ օլարագ , իւչ գըթա մէքթուպ
իրսալ օլունմուշ , վէ մէզքիւր մէքթուպլար-
տան մագսէտ իսէ , միւթէվէֆա պէյ հաղ-
րէթլէրինին , սաղլըղընտա , քէնտի հիւս-
նի ըրղասըլլա Վաթօլք մէզհէպինի գապու-
լ իթմիշ օլտուղունուն պէյանիլլէ , մէզհէպճէ

շու հուգուգա, թարաֆլարընտան ըիայէթ
պիրլէ, հիչ պիր գըլ ու գալէ սէպէպլըյէթ
վէրլիմէմէսի, իսթիտաընտան խպարէթ պու-
լունմուշ տուր :

Հասունեան հաղրէթլէրինին մէվբիւր
մէքթուպլարընրն իսթիտասը իպթիզասընճա,
կիւյա միւթէվէֆա պէյ հաղրէթլէրինին Վա-
թօլբլըյի, շիւբհէսիզ սուրէթտէ սահիհ ի-
սուկի, վէ թահգըգ ու թասուրգ օլունմուշ
օլմասը անլաշըլտըգտան պաշգա, պիր գըլ ու
գալ հուսուլէ կէլմէսինին տախի իհթիմաւ-
տէն պուլունտուղու, անլաշըլմագտէ տիր :

Պիզ զանն իտէրիզ քի, էվվէլ էմիրտէ օլ
եօլտա պիր մէքթուպ եաղըլմասը, նէզաքէթէ
վէ էմրի պասիրէթէ մուղայիր իտի, զիրա,
էօյլէ պիր մէքթուպ, անճագ ճէնագէ սահիւ
պի թարաֆընրն նէ էֆթեարտա օլտուղու, վէ
օլ խուսուստա մալիւմաթը նէ սուրէթտէ
պուլունտուղու անլաշըլտըգտան, եանի,
միւթէվէֆա պէյ հաղրէթլէրինին Վաթօլբ
մէղհէպլինի գապուլ իթմիշ օլմասընր, կէ-
րէք ֆամիլէասը վէ կերէք մէղհէպտաշլարը
տախի, սէրահէթէն իգրար իթաիբտէն սօնրու
լաղըմ կէլըր իտի : Եզահ իտէլիմ շու քէօշէյի,
եանի տիմէք իսթէրիզ քի, ալըր ալմազ,
մութլագ սուրէթտէ, շու մէղհէպ թէպէտ
տիւլաթը վուգու պուլմուշ տուր կիպի,
հուգուգ իտաասը սուրէթինտէ եաղըլմագ-

տան իսէ , եւ վիւէլա , « Պիղէ շու եօլտա պիր խու
պէր կէլմիշ տիր , վէ պիղճէ է մնիյէթէ շայան
տար , հալ պու քի , սիլին թարաֆընըլտան
նտարլ պիլմէքտէսինիզ . » տէյի քեամիլանէ
վէ խալիստնէ սուրէթտէ սիւալ օլունա , վէ
թարաֆէյնին վուգուֆիյեթ ու մալիւմա
թընճա մուղայիրլը կէօրիւլաիւկիւ թագ
աիրտէ , եինէ թարաֆէյն թարաֆընտան
թաստիգ օլունմագ իւզըէ , Փարիստէն րէս
մի մալիւմաթլար իսթէնտէ , վէ օլ վագթ ի
ճապ իթտիկի հալտէ , էյլէ պիր մէթուպ
եազըլտա , տահա զիյատէ նէղաքէթէ վէ էմ
րի պասիրէթէ մուվաֆըզ օլմաճմըլտը . վէ
հաթթա հէր նիզամճա վէ հէր շէրիաթճա ,
միւնազապը մուճիպ օլա պիլէն քէյֆիյէթ
լէրտէ , եալընըլ պիր թարաֆըն շէհատէթի
նէ սէմի իթիպար օլունմամագ ուսուլտէն տէ
յիլ միտիր : Գ . Հասունեան հազըթէթլէրի
նին եէտինտէ իքի գըլթա թէլէկրաֆ խապէր
լէրի վար իմիշ , լաքին օլ թէլէկրաֆլար քիմ
տէն իտիլէր , պիրիսի քէնտի մէղհէպոտաշու
րը օլան Վուրատեան վարժարան միւտիրի ճէ
նապլէրինտէն , հալպուքի , ճնտա միւթէվէֆա
պէյ հազըթէթլէրինին Գաթօլը օլմաուրնա տա
յիր պիր լուղէթ տախի եօգ տուր . վէ աի
կէրի տախի Փարիս Վերբիպոպոտու հազ
րէթլէրի վէքիլի ճէնապլէրի թարաֆընտան .
հալ պու քի , միւմայիլէյհ ճէնապլէրի , շու

պատարէ լազըմ՝ կէլէն մալիւմաթը պուրոյա
թէպլիզ իթմէք իշին , էվվէլա քէնաթի մա-
լիւմաթա միւհթաճ պուլունտուղունտան ,
վէ օլ պատարէ խէ , եա միւթէվէֆա պէլին
ֆամիլէաօրնա , վէ ետոտա Սուրատեան վար-
ժարան րահիպլէրինէ միւրաճաւթ իթմէսի
իգթիզա իտէճէկինտէն , պիթթապի , Սու-
րատեան վարժարան րահիպլէրինէ միւրաճա-
ւթ իթմէյի միւրաճճաճ թուլթարագ , զանն
խտէրիզ քի , պիր մէքթուլ եազմըշար , վէ
օլ խուսուստա պիր մալիւմաթ իսթէմիշէր
տիր . վէ քէլալէք զանն իտէրիզ քի , զէվալլը
Սուրատեան վարժարան րահիպլէրի տալի ,
էօյլէ պիր թէլէկրաֆըն իւզէրինէ , օն օն իքի
ոէնէ էվվէլ պաշարընա կէլէն պէլալարը տէր
խաթըր պիրլէ , հէր քիլիսէնին քէնաուլի Վա-
թօլէք թանրաղընա թէվֆիգան « միւթէվէ-
ֆա հաղըթլէրի Վաթօլէք էօլմիւշ տիւր »
տէյի քաբալը պիր ճէվապ վէրմիշէր տիր :

Հասունեան հաղըթլէրի մէզպուր մէք-
թուպլարը կէ օնտէրտիքտէն սօլրա , ճէվապ-
լարընա պէլէմէքտէ իքէն , Վարիման խան
հաղըթլէրի նէզպլէրինէ կիտէրէք , ալմըշ
օլաուգլարը թէլէզըաֆլարըն քուսուրլու օլ-
տուղուն պէյան իյլէտիքտէն պաշգա , միւ-
մալիլէյ խան հաղըթլէրի , միւթէվէֆա
հաղըթլէրինին միւճէրրէտ Վլմիածնական
քիլիսէ տալիլինտէ վէֆաթ իթմիշ օլաու-

զունա տայիր, ֆաթիլէսը թարափընտան միւ-
թէպէր վէ իթիմատա շայան մուֆտասալ
մէքթուպլար պուլունտուզուն տախի պէյան
խլէմիշ իսէ տէ, Հատունեան հաղբէթլէրի
տախի, Ճէվասպ օլարազ, էօյլէ պիր ըուհանի
Մեսլէպէ Եէպիէպէ պուլունան Էվրագըն¹ ճիմէպէն
Պիլէպէր Բոլոմագ լալըմ կէլէճէյին, պէյան
իլէ պէրապէր, մուհաֆազայը հուգուգու
ըուհանիյէսինտէ սապիթ օլարազ, ֆէգաթ
պէյանէնաս, ճէնալէ խոսոսոսոսոս ասլայը շէգագ
վէ Բանալաթըն, հուսուլինի տախի, թէճվիզ
(իւսթիւն թուլմագ) իթմէտիյինի, թէֆ-
հիմ իթմիշ իմիշ:

Իօյլէ պիր նաղիք մատտէտէ, ֆամիլէա
Եէտինտէ պուլունան մէքթուպլարըն, սայիր
մէքթուպլարտան զկատէ միւթէպէր սայըւ-

(1) Էմիյէթէ շայան մահլէրէտէն արողըմըզ վուգու-
ֆիլլէթէ նաղաբէն, միւշարիլէյի խան հաղբէթլէրի, Հատուն-
եան հաղբէթլէրի Եէտինտէ պուլունան թահրիթթը միւթէ-
պէրէտէն, հիշ տէյիլ իսէ պիրիսինի կէօրմէք արդու իթմիշ,
վէ Հատունեան հաղբէթլէրի տախի իպրազ օլունտուրըն իս-
թէմիշ իսէ տէ, հէր նասը իսէ, մէղքիւր մէքթուպլարը
դապթ իսէն զաթ օրատա պուլունմատըլընտան, էօյլէճէ կէօ-
րիլէմէքսիլին գալըն տըր, հալ պու քի, պիլ զանն իտէրիլ
քի, մէքթուպլարը հըֆիլ իսէն զաթ կէլթիքտէն սօնրա տա-
խի, էօյլէ պիր նաղիք մատտէտէ սայիր օլան մէքթուպլարտան
հիշ տէյիլ իսէ պիր գըթասը, միւշարիլէյի խան հաղբէթլէրի-
նէ, Էա աղը օլարազ, վէ Էախոտ ուրբէթի շէքիլէրէք իրասլէ
հիմմէթ օլունմուշ օլա, հէմ ֆէնա օլմազ իտի, վէ հէմաէ
պիլլէրէ տախի տալի զանն վէրմէղ իտի:

մասը իճապ իթաիկի թագաւորոէ , Հատուհ
եան հաղըէթլէրի թարաֆընտան վերիւրիշ օւ
լան շու , եանի , « Պէօլէ պիր բուհանի մէ
սէլէտէ , եէտինտէ պուլունան էվրագըն ,
ճիւմէտէն միւթէպէր թուլմագ լաղըմ
կէլէճէյի , » ճէվապ , տօղրուսու չօգ թէաճ
ճիւպէ շայեան պիր ճէվապ տըր . զիրա ,
քէնտի եէտինտէ պուլունան էվրագըն ,
պաշգա էվրագտան զիյատէ միւթէպէր թու
լմաորիա , հիշ պիր սէպէպ ու տէլիլ
կէօսթէրէմէյիպ , անճագ րոհանի Ֆէլէ օլմա
պընը , պիւրհան տէյի կէօսթէրմիշլէր տիր . պու
պիւրհան իսէ , նէ ագըլճա փապուլէ շայեան
տըր , վէ նէ տէ նիզամճա . ագճըլա փապուլէ
շայեան տէյիլ տիր , չիւնքի , պիր շէյին միւ
թէպէր օլուպ օլմամաոր , ֆիլան եախօտ ֆի
լան մէսէլէյէ տայիր , վէ ֆիլան եախօտ ֆի
լան կիրուհտան պիրիսինին եէտինտէ պու
լունմասը իւղէրինտէ օլմայուպ , իլլա մալըք
վէ եախօտ սահիպ պուլունան շախտըն իւղէ
րինտէ տիր . էմմա աշխարհական օլուն , էմ
մա կրօնական , ագըլճա հիշ պիր ֆարգ օլմա
տըպտան պաշգա , էկէրլի էմնիլէթ լաղըմ
կէլըր իսէ , պիզ զանն իտէրիզ քի , թարիխ
լէրէ տիգգաթ ու իթիպար օլունտուղը
թագաւորաէ , աշխարհական կիրուհտա , էմ
նիլէթէ շայեան հալ իւ հարէքէթ , բուհպան
կիրուհինտէն տահա զիատէ կէօրիւմիւշ

տիւր . . . Սէ նիզումա՞տ տախի գապուէ շա-
յան տէյիլ տիր . չիւնքի , հիւլ ոլոր հիւքիւ-
մէթ , շիմոնքի վագըթտա , հագգանիսյէթի
իպրազ իյէմէքլիք զըմննտա լազըմ կէլէն
թէտապիրի , առալէթ ու միւսալաթ իւզըն ,
իճրա իյէմէքսիզին , էօյլէ , մաքամ քի բա-
պը , էօյլէ իւն հագգը տըր , ետիստ աշխար-
հախանա թէրճիհ օլունմալը վէ միւթէպէր
թութուլմալը տըր . . . տէմէքտէ տէյիլտիր :
Իմմո , Հառունեան հագքէթլէրի , քէնտի
մէքթուպարընը , բուհանի մէսէլէյէ տայիր
օլաուզու իչին , քէնտինճէ քէնտի , ճի-մէպէն
միւթէպէր թութար իմիշ , հագգը վար տըր ,
լաքին գարչըրնտաքիննքիննի տէ , քէնտիտի-
նինքիտէն , բա-հանի Ֆէսէլէյէ Գայիլ Գիլ սէպէ-
պլիլէ , աշաղը թութմայա հագգը օլամալ ,
չիւնքի հէր քէս , քէնտի քէնտիյէ փատիշահ
օլապիլըր , լաքին քիմսէյէ հիւքմ իտէմէզ . վէ
քէզալըք հէր քէս քէնտույի իսթէոսիկի գա-
տար , զէնկին , ալիմ , կիւզէլ վէ քէամիլ գը-
յառ իտէպիլըր , Ֆէգաթ պաշգասընառա
էօյլէ գապուլ իթաիրիպ , ետիստ էօյլէ եութ-
տուրմայա հագգը օլամալ , չիւնքի հէր քէսին
տախի պիայնիհի քէնտիտի գատար , քէնտի
քէնտիյէ մալի խիւլէա իտէրէք , կէօյլէրէ գա-
տար չըգ մայա , վէ կիրտապլարա գատար ինմէյէ
հագգ ու սէրպէսթիյէթի վարտըր : Պիր մէք-
թուպ միւթէպէր սայըլըպ սայըլնմառնա , ան-

Ճագ ետղան շախտըն, վէ պիրտէ մալքը պուլու-
նան շախտըն միւթէպէր պուլունմասը լաղըմ
կէլիր տէտիք. իմօի Հասունեան հաղըթթէրի
եանընտա պուլունան մէքթուպլար պիթթապի,
Փարիտան քէնտի տօթըրընտան օլուպ,
միւշարիլէյհ խան հաղըթթէրինին եէտէ-
րինտէ պուլունան մէքթուպլար տախի, եինե
Փարիտան, վէ հէմօե միւթէվէֆա պէյ
հաղըթթէրինին պիզլաթ ֆամիլեասը թարա-
ֆընտան օլտուղու, վէ Հասունեան հաղըթթ-
էրի, միւթէպէր պիր զաթ օլտուգլարը, վէ
միւշարիլէյհ խան հաղըթթէրի տախի պիր
միւթէպէր զաթ պուլունտուգլարը թագ-
տիրտէ, պիզ զանն իտէրիլքի, Հասունեան
հաղըթթէրի եէտինտէ պուլունան էվրագա,
ազլէն վէ նիզամէն, միւշարիլէյհ խան հաղ-
ըթթէրինին եէտէրինտէքի էվրագըն, միւ-
րաճճահ թութուլմասը լաղըմ կէլիր իտի :
Հուրասընա տախի տիգգաթ իթմէլյիլքի,
Հասունեան հաղըթթէրինին բէյլէրինճէ,
տօղրուտան տօղրույա տէյիլ իտէտէ, տօլայը-
տան, աւխալ (եանըլմալ) օլմալարը իգթիզա
իթմէքտէ տիր, զիրա բոհանի Ֆէհլէյե Կայիր,
բուհպան կիւրուհի եէտինտէ պուլունան էվ-
րագըն ճի-ճէպէն Ֆիլէպէր Ռո-Ռուլմալ լաղըմ կէլ-
մէսինտէն նէ նէլէթ իտէր, մէկէրջի բուհա-
նի մէսէլէտէ, խահնախահ աշխարհականըն
տալայը զայալ իտիպ, վէ բուհպանըն գաղան

մասը խուսուսուս նեղեթ իթմէզ մի. վէ բուհ
պան կիւրուհիլէ վուգուա կէլէն հէր մատ
տէտէ, թապիաթիլէ բուհանի պիր ուճպու
լունաճաղընտան, վէ ետիսու քէնտիլէր, քէն
տի քեարլարը իչին, էօլէ պիր ուսուլա կիւ
վէնէրէք, իսթէտիքլէրի գատար ուճլար ու
տուրուպ վէ պուլապիլէճէքլէրինտէն, տա
յիմա սորկու վէ սիւալ լաղլմ կէլմէքսիլին,
հէր պիր տովտուա, աշխարհականըն, մէճ
պուրի կէրի շէքիլմէսի իճապ իթմէզ մի. վէ
պուհտան տախի, բուհպան կիւրուհու, կիւ
յա հիչ եալան սէօլէմէզ, հիչ իրթիքեապ
իթմէզ, հիչ թապսիրաթտո պուլունմաղ,
հիչ ալտանմաղ վէ եանլլմաղ կիպի, մէլէք
լէր սըրաւընը տախի կէչէրէք, իլմի մանթըգ
(տրամաբանութիւն) ահքեամընճա տիւշիւ
նիւլաիւկիւ թապտիրտէ, աւսալ Ալահլըգ
սըրաւընա կէչմէսի նէթիճէսի տախի, հասը
օլմաղ մը :

Հասունեան հաղլէթլէրինին, էօլէ պիր
տգլէ վէ նիզամա մուղայիր հուգուգ խէյա
լընտա պուլունտուգտան, վէ օլ հուգուգտա
տախի սապիթ գալաճաղընը պէյան իլէտիք
տէն սօնրա, ճէնաղէ խուսուսուհտան տօլա
յը, չիգապ վէ միւնաղաաթ հուսուլինի թէճ
վիղ իթմէյէճէքլէրի, քէլամլարը տախի, տիգ
գաթ ու թէաճճիւպէ շայան տըր : Աանի
տիմէք իսթէրլէր քի, միւրաալարը մութլա

գառ ճէնաղէյի քէնաիլէր տէֆն իթմէք օլմոյ
յուս, անճագ հագգանիյէթի թանրթաղը
մագ քի, միւթէվէֆա հաղըթթէրի, Վաթօ
լիք մէզնէպինտէ վէֆաթ իթմիշ տիր, եօլու
սա ճէնաղէ տէֆնի իչին, շիգագ վէ միւնա
ղաաթը, ճայիլ կէօրմէղէր իմիշ:

Հասունեան հաղըթթիւրինին պու քէլամ
լարընճա պիր գաչ սիւալէ վիւղում կէօրիւ
րիւլ:

1°. Իկերչի ճէնաղէյի քէնաիլէր տէֆն իթ
մէք իչին տէյիլ իտի իսէ, զեքրի կէչէն իւչ
գըթա մէքթուպլարը նիչին եաղաըրմըչար ի
տի. միւթէվէֆանըն գաթօլիք մէզնէպինտէ
վէֆաթ իթմիշ օլտուղունու, կէրէք ֆամիւ
եաորնա, վէ կէրէք Վաթրիգիտանէմիղէ իիւ
թա՞ր իչին մի, — օլամաղ, չիւնքի հէմ ֆամիւ
եասը էօյլէ պիր խապէրի քէնաիլէրինտէն
պէքլէմէկէ միւհթաճ օլմայուս, վէ Վաթ
րիքիտանէմիղէ տաիսի խապէր վիւրէպիլէր իտի,
վէ հէմտէ սատէճէ պիր իիւթար նիյէթիլէ,
օլ զէմինտէ մէքթուպլար եաղըլամաղ իտի:

2°. Իկերչի ճէնաղէնին տէֆնի իչին տէյիլ
իտի, վէ շիգագ ու միւնաղաաթըն հուսուլի
նի թէճվիլ իթմէղ իտի իսէլէր, մէզքիւր
Պէյաննամէյի նիչին թապ ու նէչը իթաիրաի
լէր, հագըգաթիւ հալին լաւիլէ՞ չըգմասը իչին մի, —
պիլ տէրիլ քի, խայր, չիւնքի էօյլէ պիր նա
լի՞ մապիլէ, եալընըղ պիր թարաֆըն քէնաիլ իւ

Թէտիկի կիպի ալըպ տաթմասըլա , հագըգաւ
Թը հալ զահիրէ չըգամազ իտի , վէ եալը
նըզ հագըգաւթը հալին զահիրէ իխրաճը նի
յէթիլէ եալըլմը օրսն պիր Պէյաննամէտէ ,
էօյլէ խօտպինճէ վէ տէսթօթճա պաղը էլֆաղ
գուլախըլմասը ճոյիզ կէօրիւլէմէզ իտի :
Սէզքիւր պէյաննամէ , շիգագ ու միւնազա
աթը մուճիպ օլմագըլգտան պաշգա , հէման
հիչ պիր շէյէ եարամատը , վէ հէմոէ եարա
յամազ իտի տէյէպիլիլիզ :

3° Պէյն էլ նաս ճէվէլէն իտէն միւզաքէ
րաթը միւթէէսաիւֆէնին էօնլւ միւ ալընմագ
իչին Թասպ ու նէշը օլուհտու մէզքիւր Պէ
յաննամէ , — աճընաճաճ Թէտպիր , հէման ա
թէէ իւղէրինէ ղէյթ տէօթմէք կիպի պիր շէյ
օլտու տիսէք ճոյիզ տիր , ղիրա , օլ սաաթ
տան պաշլատը իշթէ , միլէթիմիլին իքի գըս
մը պէյնինտէ , օլ մէյմէնէթսիզ շիգագ ու
պիւրուտէթ Թօխուամու էքիլմէյէ . — սէպէպ ,
— պիր րէսմի Պէյաննամէ : շէր եէրտէ խաղ
պէյնինտէ չօգ շէյ կէչէր տէօնէր , լաքին րէս
մի մահէլէր , տալիմա էմրի պառիրէթէ րիա
յէթ իտիպ , վէ գըլ ու գալէ վէսիլէ օլմագ
ըլգտան իճթինսպ իտէրլէր . . :

4° Սիւթէվէֆա իչին գաթօլըր մէզհէպին
տէ էօլմիւշ տիւր տէյէրէք , մէզքիւր Պէյան
նամէ իլէ , էհալլէյ^o մի անլաթմագ իչին իտի .
— չօգ իյի , ֆէգաթ էհալլինին գաճըի գըլմընա ,

Վիւսաւորչական գրամընա մը — նաֆիւլէ ,
— զերա , գրամը մեզպուրուն , պէջլէ նաղիք
մատտէլէրտէ , Հասունեան հապրէթլէրինին ,
վէ Յ. Վ. Քիւբէլէան ճէնապլէրինին Պէ-
յաննամէսինտէն զիւատէ , միւթէվէֆանըն
ֆամիլէասը թարաֆընտան ալտըղը մալիւմա-
թա , վէ զալէթալարաւ օգուտուղու հալա-
տիսաթա իթիմատ իտէճէկի , թապիաթը
մասլահաթտան իտի . միլլէթիմիլին Պապա-
կան գրամը իչին մի իտի , Եւապլէք տէրիզ օլ-
վագըթ , զերա , էջլէ պիր հատիսէյի սահիհէ
վէ զայրի սահիհէյի , էջլէ պիր քիւչիւք գըռ-
մըն իչինտէ նէշը իլլէմէք իչին , տահա կիւ-
ղէլ , տահա գօլայ , վէ ասլա միւզաքէրաթը
միւթէէոսիւֆէյի վէսիլէ օլմայաճագ բէք չօգ-
թէտպիրլէր աիւշիւնիւլլէ պիլլըր իտի . վէ հէմ-
տէ , Պապական ըուհպան կիւրուհինին էջլէ
խուսուսլարտա , եանի քէնտի ճէմիյէթինի
գանտըրըպ իսքէաթ իթմէք զըմնընտա , մէհա-
րէթի քէամիլլէսի պուլունաուղու աէքքէար
իտի . . . :

5°. Սիւթլագա ճէնապլէնին մի տէֆնի իւ-
չին իտի աճէպ , — հաշա , օնու տալի տէյէմէ-
յիզ , չիւնքի , կէրէք միւթէվէֆանըն ֆամիլ-
էասը թարաֆընտան եազըլան մէքթուպտա ,
վէ կէրէք Ռաթիքիսանէմիզ թարաֆընտան
եազըլան մէքթուպտա , ճէնապլէնին կէրէք
Քիւնէպ վէ կէրէք Քիւչիյէ հուգուգունա իսթի-

նատէն , քէնտիւերինէ վերիլմէյեճէկի , Հա-
սունետան հազըէթլէրինէ խապեր վերիլմիշ ի-
տի , վէ միւշարալէյհ հազըէթլէրինին տախի ,
հիչ պիր վէճհ իլէ , ճէնաղէյի ճէպրի տէֆն
խաէմէյեճէկինէ , բէք ալեա ագլը իրէր իտի :

6° Լօյլէ օլտուգտա , նէ իտի շու միլէ-
թիմիլին իբի գըսմը պէյնինտէ խայլիճէ ֆիքը
ույզունսուզուզունու մուճիւյ օլուճու պիր
Պէյաննամէյէ օլունան ճիւրաթ վէ իրթիքեապ-
տէն մագսէտ . — արթըգ օրասընըն ճէվապընը ,
հիճապըմըզտան նաշի , սիւքիւթ քէրտէսիլէ
սէթը իլէ , իբի գըսմըն տախի , Տամա քիլիւ
սէսի րու հպանընըն , ալէսսէվիլէ թապիւրաթ ու
մէպատիսինէ լայրգըլա վագըֆ , վէ հագգա-
նիլէթլինսալարընըն , միւթալաավէ մուհաքէ-
մէլէրինէ հավալէ իտէրիզ :

Սէղքիւր Պէյաննամէտէ , Էո-գո-գ տէյի
կէօսթէրիլէն էն պիւլիւք պիւրհան , էն զիւ-
յատէ սուրէթտէ , պիղճէ կիւլմէյէ շայան տըր :
Եօյլէքի , Տատետան Պօլտուպէ հազըէթլէրինին
Գաթօլիք մէզհէպինտէ էօլմիւշ օլմասը իչլին ,
իբի գըթա թէլէկըաֆ , վէ խուսուսիլէ Փա-
րիս սէրքիսգոպոսունուն թաստիգը , շէհա-
տէթ իթտիքճէ , Գաթօլիք տիւնետալընտա ,
հիչ պիր սէրքիսգոպոս , փիսգոպոս վէ սայիր
մէսնէտտար օլամաղ իմիշքի , միւթէվէֆայը
Գաթօլիք սայմասըն , վէ մուճիւլինճէ հու-
գուգունու տալա իթմէսին իմիշ : Պու խու-

« ուս հէմ մուհալ գապիինտէն իմիշ, վէ
հէմտէ տայր քեաֆֆէյի մէզհէպլէրտէ տաշ
խի պու պէօլէ իմիշ: Պիզ տէրիզ քի, շու
սէօլէյիշ պիւթիւն պիւթիւն խէյալի տիր,
զիրա, վագաա, Վաթօլքէր իսթէալքէրի
ատէմի իսթէալքէրի գաաար Վաթօլք սոյ-
մայա հագգլը տըրտը, լաքին պաշգալարընա
տախի, մութըագա սիլտէ էօլէ թանըմաղը
սընըղ տիմէյէ, եախօտ էօլէ թանըմաաղը
լարը իչին կիւճէնմէյէ, ղէրրէճէ հագգլը տէ-
յիլ տիրէր. վէ սլու պէօլէ օլտուղու հալ-
տէ, մէյտանէ պիր հուգուգ տալասը չըգ-
մագտէ իմիշ, տիմէք տիր քի, միւտտաի վէ
միւտտաի ալէյհ տախի օլաճագ տըր, իմտի,
իքի թէլէկրաֆ իլէ պիր ճէնաղէ իչին, պիր
թարաֆ Վաթօլք տիր տէյի իտտաա իթմէ-
յէ հագգլը օլուր խէ, քէղալք իքի թէլէկ-
րաֆ իլէ, վէ եախօտ տահա ղէյատէ պիւր-
հանլար իլէ, միւտտաի ալէյհին տախի զըտտը
նը իտտաա իթմէյէ հագգլը օլմագ մը. վէ
խուսուսիլէ, քէնտի թագրիրէրի իւզըէ, հէր
մէզհէպտէ տախի շու հուգուգ տալասը աշ-
նի տէրէճէտէ հագգանիյէթտէն պուլուն-
տուղու թագաիրտէ, քէնաիլէրին իտտաալա-
րընա գարշը, իտտաա խտէնէ տախի, այնի
տէրէճէտէ իթիպար օլունմագ հագգանիյէ-
թին իգթիզասընտան տէյիլ միտիր: Վաթօ-
լք տիւնեաաընտա նէ գաաար սէրփիսգա

պոս, վէ սայիր նէ գատար բուհանի մէսնէու
տար վար իսէ, միւթէվէֆա հազրէթլէրինի,
իքի թէլէկրաֆա իսթինատէն, քէնտի քէնտիւ
լէրինէ, Վաթօլիք էօլմիւշտիւր տէյի թանըւ
լար, վէ հուգուգ խէյալաթընտա պուլու
նուրլար իմիշ, վարօրնլար պուլունսունլար,
հէմոէ տիւնեանըն թա սօնուհա գատար
պուլունսունլար, պունտան նէ հասըլ օլուր,
պունա գանդի մահքէմէ հագգ վէրիւր, վէ
գանդի հիւքիւմէթին շերիաթընճա, եսլը
նըզ պիր թարաֆըն թէլէկրաֆընա թէվֆիւ
գան, հագգանիյեթի Վաթօլիքլէք աշգընա
գուրպան իտիլէրէք, հագգսըզ իլամ իտիլէ պիւ
լիւր, վէ էօյլէ պիր պարպարճա իլամը, պէօյլէ
պիր վազթտա, քիմ, վէ գանդի շաշգըն տիյնէր
վէ իթաաթ իտէր: Վաթօլիք մէսնէտուար
լար, միւթէվէֆայը իսթէրլէր իսէ, Վաթօլիք
թանըսընլար, վէ Ռօթէսթան տիւնեասըն
տա Ռօթէսթանլար, վէ ()ըթօտօգս տիւն
եասընտա տաիի ()ըթօտօգսլար, իքիշէր թէ
լէկրաֆ էլոէ իտէրէք, Ռօթէսթան վէ ()ը
թօտօգս թանըսընլար, վէ հուգուգ տավաու
նա վէ խէյալաթընա չըգըշսընլար, խէյալաթ
հէր վազթ սէրպէսթ տիր, լաքին պիղիմ տա
իի, այնի հուգուգ իւզրէ, սէրփիսգոպոս
լարըմըզ, փիսգոպոսլարըմըզ, վէ սայիր բու
հանի մէսնէտուարլարըմըզ, | ուսաւորչական
տիւնեասընտա, պիր գաշ թէլէկրաֆ իլէ, | ու

աւարջական թանրըլար . հալ պու քի , պէց-
լէլքլէ տաւա օլունուպ , վէ հուգուգ գաղա-
նըլամաղ . պէցլէ պիր հալէթէ լիսանը թիւը
քիտէ մալի խիւլէա թապիր իտերէր , վէ
հէր քէսին արչընընա կէօրէ պէզ վէրիլմէզ
տարպը մէսէլի տախի , չու խէյալի իտտապա
գարչը , պիր ճէվապ սայըլապիլիր :

Եւմա , թէլէկրաֆըն պիրիսի , Փարիս սէր-
փիսգոպոսու հազըթէթլէրի թարաֆընտան ի-
միշ , օնտա՞նէ մանեա վար տըր , իսթէր իսէ ,
պիզլաթ Բաբա հազըթէթլէրի թարաֆընտան
օլուն , պիզլիմ իչին , ինսան պէնիսիտէ , հազ-
գանիյէթ զըմընտա ֆարգ եօգ տուր , պի-
զլիմ իչին հէր առէմ , վէ հաթթա Վաթսղի
կոսումուզ , վէ Բաբա հազըլաթը տախի ,
միւսալլիյէն , եանըլըճը վէ ալտանըճը տըրլար ,
պիզլիմ իթիգատըմըզա , պայաղը վէ էտնա
պիր առէմին , եալանը իրթիքեապ իթմէսի
եախօտ իթմէմէսի , նէ գատար իհթիմալտէն
խսէ , էն պիւյիւք պիր բուհանի մէսնէտտա-
լըն տախի , եալանը իրթիքեապ իտիպ իթմէ-
մէսի , այնի տէրէճէտէ իհթիմալտէն տիր ,
չիւնքի իքիսի տախի ինտան տըր . հալ պու-
քի , Վաթօլք տիւնեալընտա , բուհանի մէս-
նէտտարանա , մէլէքլէր մէրթէպէսինտէ թէ-
միզ գալպ , վէ Նլա՛հ վէքեալէթինտէ էանըլազ
զաթլարտըրլար տէյի , իթիպար ու իթիգատ
օլունուր իմիշ , օնատապիզ ալա մանի օլամա-

յըզ, վէքիմնէնին զսովի՝ ու զիմնէթինէ հիւքմ
ու թէսալլութ իտէմէյիզ, լաքին պաշգասը
նըն իթիգաւորնը դապուլ իթմէքլիյի, վէ հիւք-
միւ թահթընտա գալմագլըզ տախի, զէրրէճէ
ճայիզ կէօրէմէյիզ: Վէ պէօյէ պիր մատտէ-
տէ հուգուգ տաւլասը նէ՞ ըսղըմ. սէն ֆիլան
քէսի Գաթօլիք թանըր իմիշսին, իսթէտիկին
գատար թանը, ճէննէթտէն իսթէտիկին եւ-
րի վէր, ճանը իչին կիւնտէ սէքիզ տէֆա Պա-
տարագ իյէ, պէնտէ ֆիլան քէսի նասըլ իս-
թէր իսէմէօյէ թանըրըմ, արա եէրտէ գա-
լըր ճէնագէնին տէֆնի մատտէսի, օնուտա ի-
լէրուտէ կէօրիւրիւզ:

Վէգքիւր պէյաննամէտէ, էն զիյատէ կիւլ-
մէյէ վէ թէաճճիւպ իթմէյէ շայան պիր խու-
սուս տախի, շու «պիր մէզհէպ մէմուրու-
նուն (պիզիմ Բաթրիգիսանէնին ատէնագպի-
րինի անլամալըյըզ, եախօտ պիզզաթ Բաթ-
րիյիմիզ հաղրէթլէրինի), ախէր պէօյի— պիր
մէզհէպ մէմուրունա ճիւմլէսինտէքի, պէօյի—
սըֆաթը պսլլունմուշ տուր:

Վէգպուր պէօյի— սըֆաթընըն թապխա-
նէճէ պիր սէհվիյաթ օլմասը իհթիմալտէն օ-
լապ, վէ էօյէ օլտուղու թագտիրտէ իսէ,
շիմտիյէ գատար եա պիր իլան, վէ եախօտ
պիր զագէթա վասէթասըլա իսթար օլունմասը
լաղըմ կէլի իտի, իմտի, մատամքի շիմտիյէ
գատար էօյէ պիր իսթար կէօրիւմէտի, ար-

Թըք շիմոի պիղիման , սէհվ եերինէ ԹուԹ.
մամայա հագգըմըղ վար տըր :

Պաղըլար , մէղքիւր պէյի— սըֆաթընը
մէղհէպէ վէրիպ , վէ պաղըլար տախի մէմու-
րա վէրտիլէր , էկէրչի մէմուր իշին տախի
խաթիմալ օլունմուշ օլտա , բէք չօգ ճէվապըար
լաղըմ կէշիր խոի , լաքին պիղճէ պիղ , լիտա-
նըն իգթիզասընճա , մէղհէպէ տահա զիյա-
տէ միւնասէպէթլի կէօրտիւկիւմիւզտէն ,
սիւալ խոէրիւղքի , պի—յի— մէղհէպ գանդիւ-
սիտիր , վէ մէղհէպին պէօյիւքլիւյիւնիւ նա՛
սըլ , վէ գանդիւ էօյիւ իլէ էօլմէլի , մէղհէ-
պին հագգը զաթընտա պիւյիւկիւ վէ քիւ-
ջիւկիւ օլամաղ , հէր մէղհէպ քէնաի Թէվա-
պիսի նէզտինտէ պիւյիւք տիւր , լաքին պա-
ղը մէղհէպին աղ , վէ պաղը մէղհէպին տախի
չօգ , Թէվապիսի օլապիլիր , հալ պու քի
Թէվապիսի չօգ օլան մէղհէպտէ , քէնաի
Թէվապիսինին սայրօընա նիսպէթլէ պիւյիւք
օլամաղ . էկէր Վաթօլիք մէղհէպի , պիր Վա-
թօլիք նէզտինտէ պիւյիւք իսէ , պիր Բօ-
թէսթան , պիր Իսլամ , վէ պիր Դուսաւօրչա-
կան նէզտինտէ , քէնաի մէղհէպինտէն զիյատէ
պիւյիւք տէյիլ տիր . քէզալիք սայիր մէղհէպ-
լէր տախի , պիր Վաթօլիք նէզտինտէ , քէն-
աի մէղհէպինտէն զիյատէ պիւյիւք սայրա-
մաղար : Իմմա , Վաթօլիք մէղհէպինտէ 150
միլիօն , Բօթէսթան մէղհէպինտէ 100 մի-

լիօն , Լյուվէնի եախօտ իւմ մէզհէպինտէ 50 միլիօն թէվապի օլուպ , պիրինտէ պուլունան մէսնէտտարան իսէ , կերէք ղէնկինլիքճէ , կերէքնուֆուլու գուարէթճէ վէ սայիր ճինէթճէ , տիկերլէրինքիտէն ֆարգլը իմիչլէր , եինէ էջլէ ֆարգլարլն հիչ պիրիսի , պուլունտուգլարլը մէզհէպի ղէրրէճէ պիւյիւտէմէզլէր . Բաթօլլին Բաբասը , մէզհէպճէտէ քէնտիսի իչիննէ գատար պիւյիւք իսէ , պիզլմ Կաթուլիկոսումուզ , վէ Բոթէսթանլն էն պիւյիւք բուհանի մէսնէտտարը տաիսի , քէնտիլէրի իչին օլգատար պիւյիւք տիւրլէր . էկերչի թէվապինին չօգլուղունա , վէ մէսնէտտարանլն ազամէթինէ վէ սերվէթինէ նազարէն , պիւյիւքլիւք լաղմ կէլէ իտի , Պուտտու մէզհէպինի հէր մէզհէպտէն , վէ Չին իմբերաթօրունու տաիսի , հէր բուհանի մէսնէտտարտէն պիւյիւք տիւր տէյի իթիպար իթմէմիլ լաղմ կէլիւ իտի , չիւնքի 400 միլիօն թէվապիսի վար տլր . . .

Հատունեան հաղրէթլէրի , շու իթտիլլէրի տավանլն , սըրֆ բոհանի պիր հուգուգիչին օլտուղու պէյանիլլէ , Բաթրիգիսանէմիլ թարաֆլնտան ֆիլիէ հուգուգու լագլրտըսը գարըշտըրըղը ղըմլնտա կիւճէնիպ , վէ թէաճճիւպ տաիսի իթտիլլտէն , վէ Բոմաքիլիսէնին հուգուգունու իպթալ իթմէք տիր պու տէյի , պաղըրտըգտան պաշգա , կերէք

մէղպուր քիլիսէնին, վէ կերէք պիղզաթ քէն-
տիլէրին նամուսըտընա սէքթէ կէթիրմէ-
մէք նիյէթիլէ, սուս տուրամայըս, շու-
խոտաայա չըզըմայա մէճպուր օլտուգ-
լարընը տախի, պէյան խտէրլէր :

Պիզ իլէրուտէ, շու մատտէնին «ըք րու-
հանի օլմայուս, իլլա սըրֆ ճիւմանի օլտու-
ղունու խալսթ խտէճէք խտէքտէ, պուրա-
ճըգտա շունու սիւալ խտէրիզ քի, Իսթանպուլ-
տա վուգուս պուլան պիր ճէնաղէ տէֆնիլին
միւնասէպէթիլէ, պիր չօգ պիւյիւք պիւյիւք
լուղէթլէր իլէ, Բօմա քիլիսէսինի իլէրու սիւր-
մէք, վէ նամուսունա թօգանըր տէյէրէք
եայղարալար իթմէք, էմրի վագար տէնիլէն
թապիաթա վէ քէմալէթէ մուղայիր տէյիլմի-
տիր, զիրա պունտա ումում սուրէթտֆ հու-
գուգունուն իպթալինէ տայիր պիր շէյ եօգ
տուր : Սէկէրչի Բօմա քիլիսէսի, քէնտի հու-
գուգունու իսթէտիկի գատար, քէնտի էվլատ
լարը իւղէրինտէ իճրայէ հէր վագթ սերպէսթ
տէյիլմիտիր : Նիկէրչի շու մատտէտէ, քէնտի
սէօյլէտիքլէրի, պիր տագըգա իչին, հարֆ պէ-
հարֆ սահիհ տախի օլմուշ օլտա, էինէ օլգա-
տար էհէմմիլէթ վէրիլէճէք պիր շէյ օլմատը-
ղընտան, անճագ Տատեան ֆամիլէասը թարա-
ֆընտան, քէնտի նիյէթ ու մէնֆաաթլարընա
գարչը, ճիւզիճէ պիր խիյանէթ օլունմուշ
օլմասը թէպէյէիւն իթմիշ օլտալիլրտի, վէ

պուլ տախի, նէ Րօմա քիլիսէսինձէ, վէ նէ տէ քէնտիլէրինձէ ասլա նամուղարընտ տէքթէ կէթիրէմէզ իտի. վէ էկէրչի զայրէթ տէ գուսուր իթմիշ վէ իհմալտէ պուլուն, մուշար տըր տէյի, իթթիհամ օլունմագ տէն գօրգուսլար խտէ, օնա տախի շու ճէվապը վէրիրիզ քի, ճէնագէ Փարիս տէն պուրայա կէլմիշ օլտուգճա, վէ օրատա խտէ, քէնտիլէրինտէն, ճիսմանի նուֆուղճա պէզայէթ իլէրուտէ, պիր Վերփիսգոպոս պուլունտուգճա, վէ օրատա շու պապտէ հիչ պիր գըլ ու գալ օլմուշ օլմաարգճա, արթըգ քէնտիլէրին պուրատա, նամուղար տէքթէ կէլէր իտի տէյի պազըրմալարընը, մահէլէյի վէլէլէյէ վիրմէք իսթէյէրէք, եանկըն վար տըր պազըրըշանլարընքինտէն պաշգա, հիչ պիր կիւրիւլտիյէ թէշպին իտէմէյիզ, վէ օլ պապտէ քէնտիլմիզի իսքեաթ իտէճէք, հիչ պիր իալէսանէ նիյէթ ու էֆքեար կէօրէմէյիզ:

Հասունեան հազրէթլէրի թարաֆընտան, Րաթրիքիսանէմիզէ եազըլմիշ օլտն իքինձի մէքթուպտա տախի, տիգգաթ ու իսթիհանէ շալան, ահքեամ ու էֆքեարլար վար տըր: Սէզքիւր մէքթուպտա, էպէտի սահիհլէքլէր թէպտիլ վէ թաղէիր գապուլ իտէմէտիկի միսիլլու, Վաթօլէք քիլիսէսինին մէզ հէպէսալարըր վէ թալիմաթընըն տախի, թէպտիլ վէ թաղէիրի ճէրհ իթտիկինտէն, ա-

խէր հիշ պիր դաւանութիւնս գապուլ իմ
մէյէճէկի, վէ մուճիպինճէ, Վաթօլիք քիլի-
սէսինին պիր մէմուրունուն, քէնտի իմի-
րաֆ իմտիլի վէ եէմին իլէ գապուլ խլէտիլի
ֆէրայիլի մէզհէպիյէ մուճիպինճէ, Վաթօ-
լիք քիլիսէսի դաւանութիւնս գապուլ
իմմէյէն զաթլար հազգընտա, քէնտի մու-
գատտէս բուհանի խըզմէթինի, պիր վէճճ ի-
լէ էտա իտէմէյէճէկի պէյանիլլէ, նէթիճէ օ-
լարագ, միւթէվէֆա պէյէ, պիր Վաթօլիք
վարդապետինին Հազարգ վէրմիշ օլմասըն-
տան, մութլագա միւթէվէֆանըն Վաթօլիք
օլմուշ օլմասը, լաղըմ կէլէճէկի, իտտաա օ-
լունմագտէ տիր:

Պիլ, կէրջի թարիխէր սայէսինտէ, պիզլաթ
քիլիսէսին տաիի, բէք չօգ թէպաիլ վէ թաղ-
էիր գապուլ իմմիշ օլտուղունու կիւնէշ կի-
պի աշիքէար սուրէթտէ իսպաթ իտէպիլիլ
խէք տէ, պուրաճըգտա օլ զահմէթէ իհթի-
յաւճ կէօրիւլմէտիկինտէն, եալընըղ շունու
սիւալ իտէրիլ քի, Վաթօլիք քիլիսէսինին
վարդապետէրի, եախօա սայիր մէսնէտտա-
րանը, ինսան մը տըրլար, եօխօա Ալլահ մը
տըրլար. եկէր Ալլահ իտէլէր, օլ վագթ մէ-
սէլէ չաթալանըր, վէ պիզլմ տէ իմթիհանը-
մըղ պաշգա սուրէթ քէսպ իտէր. լաքին,
պիլ շիւպհէսիլ օլարագ պիլըրիլ քի, Ալ-
լահ տէյիլ տիլլէր, վէ հաթթա աղիլ, եա-

խօսու հրեշտակ տախի տէյիլ տիրէր, ախմէք տիր քի, սայիր ատէմէր կիպի, պէնիի ատէմ տէն տիրէր, ֆէգաթ եալընըլ ինսանճա շու ֆարգլարը վարտըր քի, հէյյէթ ու գըլսֆէթ լէրի պաշգա պաշգա թարգլարտա տըրլար, իմտի, անլէր տախի ինսան օլտուգճա, էլէ պէթթէ սայիր ատէմէր միտիլու, ալտատըրլար, ալտանըրլար, եէմին իտէրլէր, սէօզ վէրիւրլէր, եէմինլէրինտէ վէ սէօզլէրինտէ սէ պաթ ու մէթանէթ կէօսթէրիւրլէր, այսպ ալթընա ալըրլար, ինքեար իտէրլէր, իգրար իտէրլէր, վէլհասըլ իլլէրինտէ հէր տիւրլիւ սիւ պուլունուր, արթըգ պու սահիլլիյիտէ քիմնէ ինքեար իտէմէլ: Հաթթա Վաթօլլէք քիլիտէսինին էն իլլէրուտէ թուլթմագտէ օլտուգու Վեարոս առաքեալ տախի եանըմըլ արը, եալան սէօյլէմիլ տիր, ինքեար իթմիլ տիր, վէ քէզալլէք նիչէ Ռաբալար, նիչէ գարտի նալլար, նիչէ սէրփիսգոպոսլար, փիսգոպոսլար, վէ սայիր բուհանի մէսնէատարան, պի այնիհի աշխարհականլար կիպի, վէ պէլքիտէ պաղէն պիր գաջ տէրէճէ զիյատէ, հէր կիւ նահը, հէր գուռուրու վէ հէր թագսիրաթը իրթիքեապ իթմիլ, վէ եախօտ էյլէմէյէ մէճ նուր օլմուլտուրլար: Վէ պուռտանտա նէշէթ իտէր քի, Վաթօլլէք քիլիտէսինին մէմուրլարը, քէնաի ֆէրայիզի մէզհէ պիլլէրինտէ, բէք չօգ գուսուր իտէպիլլէրլէր, վէ Տատեան Պօղոս պէյ

հոգրէթլէրինէ Հաղորդութիւնու հիմնէթ
խտէն վարդապետ տախի, ինսան օլտուգճա,
եա եանըլարուգ, եա իսթէյէրէք, եա գանու-
րագ, վէ եատա գօրգարագ, հէր նասըլ իսէ,
քէնտի քիլիսէսինին ֆէրայիլի մուղայիրին-
տէ պիր սէվապտա, եախօտ պիր կիւնահտա
պուլունմասը, թապիաթա գարշը աէյիլ տիր,
Պաթօլլը քիլիսէսի մէմուրու, ֆէրայիզինին
խարիճինտէ պիր հարէքէթտէ պուլունմազ
տիմէք, էանըլմալ տիմէք աէյիլ միտիր, վէ եա-
նըլմազըգ իսէ, Ալահտան պաշգաօլնա սը-
ֆաթ օլա պիլմրմի. պիղէր զաթէն, եալնըզ
Խաբալարըն էանըլմալըլնա ինանամայարագ,
ինանանլար հագգընտա թէաճճիւպ իթմէք-
տէ իքէն, Հասուենեան հաղրէթլէրինին, հէր
Պաթօլլը րուհպանըն պիրէր էանըլմալ մախ-
լուգլար եախօտ խալիվէր օլտուգլարըն, զըմէն
խոտապա չըգըլմասը, վէ հուգուգ տէյէնէկի
աէյէրէք, էօլէ պիր հէր շէյտէն չիւրիւք զիւ-
լամ չէօբիւնէ տայանմասը, հատտէն զիւտէ
թէաճճիւպէ շայան պիր շէյ տէյիլ միտիր.
շունճա րուհանի մէսնէատարլար, Արիօսա-
կան, Աեստորական, Աւտիգական, Ալտու-
րական, վէ սայիրէ վէ սայիրէ օլմուշար, վէ
Թմա քիլիսէսինէ գարշը հագարէթլէր էթ-
միշլէր իսէ, մէկէրջի անլէր տախի, քէնտի
քիլիսէլէրինտէ, սատըգ գալմայա ահտու ա-
տագ վէ եէմին իթմիշ տէյիլմիլիտիլէր, մէ-

կերչի, կերէք ըստ հանի վէ կերէք ճիւղանի
առանձնէր, գանդի մէջնէստէ օլըւրլար խէ օլ
սուշլար, պիլա գուսուր ֆերայիզի մէջնէստէ
յէլէրինի հտա իթմէքաճմի տիրլէր, վէ իթ
մէտիրլէրի իչին, պուլունտուգլարը մէջնէստէ
տէն վէ քիլիսէտէն, խարիճաէ սայլըմագաճմի
տիրլէր :

Հասունեան հազրէթլէրի, շունճա կիւ
րիւլաիւլէրինտէ, քէնտինճէ անճադ իքի հու
գուգ ուճու թու թմագտէ տիր, եանի պիւ
րիսի, թմա քիլիսէսինին, քէնտիլէ թապի օլ
մայանա Հաղորդութիւն վիրմէքլիի առա գա
պուլ իթմէմէսի, եախօտ տահա աչք սէօլէյե
լիմ, քէնտի գաւանու թիւնու իւզրէ, Հաղորդ
ալանը Վաթօլիք թանլմասը, վէ իքինճիսի
տախի, թմա քիլիսէսի բաբասլարընըն, լազըմ
կէլէն գաւանու թիւնու գապուլ իթմէյէն ա
տէմէ, Հաղորդութիւն վէրմէմէյէ եէմին
իթմիշ օլմասը : Պունլարտան էվլէլքիսի
հագգը տըր, շիւնքի հէր քէս, հէր շէյէ իս
թէտիկի կիպի ինանմայա սէրպէսթ տիր, լա
քին ճէպը իթմէյէ սէրպէսթ տէյիլ տիր, մէ
սէլա պէն կիտիպտէ, Վաթօլիք օլտում տէյի
գաւանու թիւն վէրէրէք, Հաղորդ ալապիլ
րիմ, վէ թմա քիլիսէսի տախի պէնի Վաթօ
լիք տիր տէյի քէնտի տէֆթէրինէ գայտ խտէպի
լիւ, լաքին պէն իսթէտիկիմ սաաթա գատար
Վաթօլիք գալարգտան սօնրա, շիւտիքի մու

գատտեո ասրբմըզն իւթիղասընձա, սէր-
պէսթճէ իսթէտիկիմ մէզհէպէ կիտէպիւրօի-
կիմօէն, ՚սմա քիլիսէսինին տէֆթէրինտէ
պէնիմ իսիմէ պուլունան գայտըն, քէնտին-
ճէ հիչ պիր գուվիլէթի օլամայըպ, անձագ,
հէր սաաթ վէ հէր տագըգա, պէնիմ թագ-
րիրիմէ միւհթաճ պուլունմասը լաղըմ կէվիր,
տէմէք տիր քի, քէնտիտէն Հաղսրդուլթիւն
ալանը Գաթօլիք թանրմասը հուգուգու, ան-
ձագ քէնտի իւմիտինաէն իպարէթ պիր շէյ
օլուպ, Հաղսրդուլթիւն ալմըշօլանձա հիչ պիր
հուգուգու օլամաղ, չիւնքի մէրգուլմ իսթէ-
տիկի անտէ, թագրիրինի վէ գայտընը տէյիշ
տիրէպիլիր: Վէ պուլունտան տանէշէթ իտէր.քի,
մէյտանտէ թագրիր օլմատըգձա, պիր ատէ-
մին օլ անտէքի մէզհէպի իւզէրինէ հիւքմ օ-
լունամազ, վէ իշթէ պու սէպէպէ մէպնի տիր
քի, Լփրօպատա, տայիմա ճիսմանի խուսուս-
լար, րուհանիլէրտէն թէֆրիգ օլունաբագ,
մէզհէպ սէրպէսթիլէթինէ կիւն պէ կիւն
թագվիլէթ վէրիլմէքտէ տիր: Հասունէան
հաղրէթլէրինին իքինձի իտտաալարը իսէ,
տէյիլ գարչըսընտաքի, իլլա, անձագ քէնտիօի
իչին, վագաա հագգը տըր, լաքին ասղա շէ-
րան վէ նիզամէն իթիպար օլունաձագ պիր
հուգուգու տէյիլ տիր. չիւնքի, քէնտի մէմու-
րու քէնտիօինէ եէմին իթմիշ իմիշ, վէ եէմի-
նինի պօղմազ, եալան սէօյլէմէզ, ալլոանմազ,

վէ ալտաթմաղտէյի քէնոթիսի ինանըր իմիշ, իս-
թէտիկի գատար ինանապիլիւր, լաքին քէնոթի
տոտէմինին սատագաթընա ինանմայա, հիչ պիր
հաքիմի վէ հիչ պիր նիլամաթը մէճպուր իտէ-
մէղ :

(Վ)իւշարիլէյհ հազըէթէրինին, շու հու-
գուգ իտտաալարը, պիզճէ բէք նէքրէ պիր
շէյ օլտուղունտան, պիր միաալ իլէ խղահ ի-
տէլիմ: մէսէլա, էֆէնոթինին պիրիսի եանընա
պիր թահսիլտար ալա, վէ թահսիլտարը
եանընա գապուլ իտէճէկի սաաթտա, մէր-
գումա, քէնոթիսինին խասսէթէն հաղըրլամը
օլտուղու պիր սատագաթ սէնէտինի իմղա-
լաթտըգտան պաշգա, գաթմէրլի սոյունտան
օլարադ, պիրտէ եէմին իթտիրմիշ պուլուն-
տա, վէ պատէհու մէսֆուր թահսիլտար, է-
ֆէնոթիսինին էմրինէ մուղայիր օլարադ, կիտիպ
պիրիսինէ սէնէտիդ վէ ֆայիզսիդ պին զու-
րուշ վէրտէ, էֆէնոթիսի իշիտէրէք, մէպլաղը
մէղպուլու իսթէմէք իչին, քէնոթի թահսիլ-
տարընա տարըրաճագ, վէ սէպէպինի սօրաճագ
եէրտէ, ալէմ մուվաճէհէսինէ չըգըպտա,
« խոյր խոյր, պէնիմ թահսիլտարըմ տալա սէ-
նէտիդ վէ ֆայիզսիդ ատտմա փարա վէրմէղ
սէն հագգսըզսըն, պէն հագգըլըմ վէ հագգ-
ը օլտուղումա իսէ իսպաթ, իշթէ թահսիլ-
տարըմը եանըմա ալտըղըմ վազթ, իմղալաթ-
տըրտըղըմ, վէ եէմինէր իթտիրտիլիմ սէնէթ, »

տէյի չաղըրսա պաղըրսա, հէր քէս մէրգ ում իւ
ղէրինէ կիւլմէյէ հապգըլ օլմա՞ղ մը. վէ Գա-
թօլը բաբասլարընըն իսէ, բաբաս օլուր իքէն,
իթաիքլէրի իթիրաֆա վէ եէմինէ կիւլմէնէ-
րէք, վէ պաշալըր հան տըր տէյի օնու մէյտանէ
գօյարագ, հուգուգ իտաասընա չըգըմագ
տախի, պիայնի շու էֆէնտինին իտաասընա
պէնղէր տէնիլսէ, ճայիլ օլմա՞ղ մը: Իշթէ պու
պիւր հան իլէ տախի, եանի՝ « պէնիմ մէմուրում
քէնտի ֆէրայիլինի թանըր, եէմին իթմիշ տիր
. . . » տէնիլէրէք, հիչ պիր մուհաքէմէ-
տէ հուգուգ գազանըլաճայաճաղը, չէմն կիպի
աշիքետար արը:

Հասունեան հաղբէթլէրինին մէքթուպ-
լարընտաքի, շու սօն « պալէատէքի մէլքիւր
մէղհէպ հուգուգունու թանըմաճագ, կէ-
րէք միւթէվէֆանըն սօն միւրատընա, վէ կէ-
րէք քիլիսէնին ինքետար գապուլ իթմէլ հու-
գուգունա ատէթա ճէպը տիր քի, մանէվի
վէ բուհանի աղըր մէսուլիյէթլէր տալէթ
իսէր: » քէլաճլարը տախի թէաճճիւպէ շա-
յան տըր:

Սիւթէվէֆանըն սօն միւրատընա անճագ
քէնտի ֆամիլետար մէսուլ պուլընտուղու
աշիքետար օլտուղու թագտիրտէ, Բաթլիգ-
խանէմիլէ պէօլէ պիր մէսուլիյէթլ արըա-
գըլմասը, տօղըուսու հիչ պիր մանեա գապուլ
իթմէլ պիր իտաաս տըր տէաիքտէն սնըա,

շունու տախի սիւալ խտերիւ քի, քիլիսէնին
ինքեար գապուլ իթմէզ հուգուգունու թա-
նրմամաղըգ նէ օլույօր, ճէնաղէյն մի վըր-
մէմէք, եօխսա, միւթէվէֆայը Գաթօլք տիր
տէյն մի իգրար իթմէմէք, եկէր ճէնաղէյն
վիրմէմէք իսէ, ծնտա տախի Բաթրիքիսանէճէ
եախսոտ միլէթճէ հիչ պիր մէսուլլէյէթ օլա-
մատրգտան պաշգա, Հասունեան հաղըթ-
լէրինճէ տախի հիչ պիր հուգուգ օլամազ,
չիւնքի, նասըլ քի եաղընտա պէյան իտէճէ-
յիզ տիր, ճէնաղէյէ, ֆամիլեատան պաշգա
ֆէրտի վահիտ հիւքմ իտիպ, հուգուգ տա-
վասընա չըգըշամազ. վէ միւթէվէֆայը Գա-
թօլք տիր տէյն իգրար իթմէքլի իսէ, ար-
թըգ էօյլէ պիր իտտապը խէյալմըղտան աա-
խի կէչիրէմէտիկիմիզտէն, ֆիքրճէ պիզլէրէ
մալիւմ օլմայան պիր նէվի էսէր ու գուվիլ-
թէ համլ իտէպիլիրիզ. . . Եօյլէ պիր խէյալի
հուգուգ աոթէթա պիր ճէպը սայըլաճաղըն
տան, մանէվի վէ բուհանիաղըր մէսուլլէյէթ-
լէր աավէթ իտէր իմիշ, չօգ խի, լաքին մէզ
պուր մէսուլլէյէթլէրին թահթընա տիւչէն-
լէրին, հաքիմլէրի աճէպա քիմլէր օլաճաղլար,
ճիսմաննի հաքիմլէր մի, եօխսա բուհաննի հա-
քիմլէր մի. եկէրչի ճիսմանի հաքիմլէր իսէ,
նէրէտէ, Գրաճնատա մը, եօխսա մէմալքի
Շահանէտէ մի. ճէնաղէ Գրանսատան կէլ
տի, հիչ պիր տավաճըլըգ իտէն օլմասը, Խս-

Թանսօլտա իսէ , պա իրատէյի Սէնիյէ ճէ-
նաղէ քիլիսէտէ տէֆն օլունտու պիթտի , վէ
տիւնեա ալէմտէ կէօրտիւ իշիթտի , աճէսա
պունտան սօնրա օլաճադ իճրա նէ օլաճադ
տըր , — պիզէ խէյալ — . էկէրջի հաքիմլէր բու-
հանի օլաճադլար իսէ , գաճնղի քիլիսէնին
գաւանինի վէ էսապարընա թէվֆիգան մու-
հաքէմէ իտիպ վէ հիւքմ իտէճէքլէր , Պա-
թօլլէք քիլիսէսինէ թաթպիգան մը , գապուլ
իտէմէյիզ , չիւնքի թանըմայըզ , պիզլմ քիլի-
սէյէ թաթպիգան մը , գապուլ իտէմէյլէր ,
չիւնքի թանըմայլար . Նսլամ մէզհէպ ու շէ-
րիաթընճա մը , Հասունեան հաղրէթլէրի բէք
չափուք Ֆիրար իտէրլէր , չիւնքի տէօջէքտէ
եաթան մէրիզին թագրիւր ու վասիյէթի տա-
խի միւթէպէր թութուլմատըգտան պաշգա ,
չահիտ վէ իսպաթսըզ հիչ պիր հիւքմ ճայիզ
կէօրիւլէմէզ :

Պաթօլլէք քիլիսէսինին շու քէնտինճէ օ-
լան հուգուգունա գարշըլըզ , պիզլմ տախի
քէնտիմիզճէ պիր հուգուգունմուզ վարտըր
քի , Հասունեան հաղրէթլէրի օրասընը պիւ-
թիւն պիւթիւն իղմազ իթմէքտէ տիր . շէօյ-
լէքի , Պաթօլլէք քիլիսէսինին , քէնտիտէն Հա-
ղորդ ալանը Պաթօլլէք թանըմասը ուսուլլին
տէն իմիշ , պիզլմ տախի , մէճպուր օլտու-
ղումուզ թագաիրտէ , հէր գանղի քիլիսէ-
տէն օլուր իսէ օլտուն , Հաղորդ ալմագ , վէ

եինէ քէնտի մէղհէ պիմիլաւ դալմագ ուսու-
լիմիլաւն տիր . վէ պիլիմ պու ուսուլիմիլ
քէնտիլէրէ տախի բէք ալեա մալիմ տիր .
իմտի , ես Վաթօլիք մէմուրլարըն էանլմալ
Լլլահ օլտուգլարըն իգրար իթմէլի տիրէր ,
ես ինսան օլտուգճա պիր սէպէպէ մէպնի ,
պիլա դաւանուլթիւն , Պետրոս վարդապետ
Ճէնապլէրինն , միւթէվէֆա Տատեան հաղ-
րէթլէրինէ թոշակ վերմիշ օլմասը իհթիմալի-
նի գապուլ իտէրէք , ագլ ու նիզամճա թէֆ-
թիշ ու թաստրգա չքքըմալը տըրլար , վէ ես
տա , տիւնեատա էմնալի նա մէոպուգ պիր
հուգուգ իտտասսընա չքքմըշ օլտուգլարընը
իգրար ու պէյան իթմէլի տիրէր : Լմմա ,
Վաթօլիք քիլիսէսինն ուսուլի էօլէ օլտուգ-
ճա , պիլալէն օլանլար , քէնտիլէրինտէն Հա-
ղորդ ալմասընլար տէնիլի իսէ , պիլալէ տէ-
րիլքքի , քէնտիլէրտէ քէնտի մէմուրլարընա
թէնպիհ իթսինլէր , վէ պիլիմ ուսուլիմիլ
տախի պիլտիրսինլէրտէ , պիր տահա պիլէ
Հաղորդ վիրմէսինլէր , եօխսա իշթէ պիլիմ
քիլիսէսին գաբուսու աչքգտըր , հէմ իսթէ-
տիկիմիլ կիպի կիրէր չքգարըղ , վէ հէմտէ
կէլէնի գապուլ իտէրիլ , վէ քէնտի ուսուլի-
միլ իգթիգասընճա , հէր քիլիսէյէ տախի ըի-
այէթ իտէրիլ : Վագաա պիլիմ պու ուսու-
լիմիլ , պաղըլարըն ագլընճա , միլլէթիմիլէ
զարարը կէօրիլմէքտէ տիր , իսյր , պէն օնուն

ճուղայիրինի իստաա իտերեք տերիմքի, տիւն-
եաննն կիտիշի սերպէսթիյեթ ու ատալէ-
թէ տօղըու օլտուգճա, հէր քիլիսէ պիղիմ
ուսուլի գապուլ իտէճէք տիր, լաքին պիղիմ
քիլիսէ շիմօթքինտէն պաշգա վէ սըգը, հիչ
պիր ուսուլ գապուլ իթմէյէճէք տիր. վէ պի-
ղիմքիլիսէ իլէ ուղրաշանտա, իշթէ պէօյլէ
հէր վազթ տալայը զայպ իտէճէք տիր. պու-
հագըգաթը հալին լայըգըլա անլաշըլմասը
իչին, պիրազ տերինճէ միւթալաա օլունմասը-
նը տալէթ իտերիլ:

Յ. Վ. Քիւբէլեան ճէնապլէրի մէգքիւր
մէթթուպու պիթիրտիքտէն սօնրա, “Շիւբ-
հէսիզ, Վաթոդիկէ քիլիսէնին պու հուգու-
գու սարիհէսի իպթալ օլունամազ. պինտէնա-
լէյհ իճապ ու իգթիզասընա թէշէպպիւս օլու-
նաճագ տըր” տէր. յուսաւորչական քիլիսէ չօգ-
լուգ էօյլէ կիւրիւլտիւլէրէ բապուճ պրրա-
գըպտա գաշան քիլիսէլէրտէն օլմատըղըն պէ-
յան իլէ պէրապէր, շու թէշէպպիւս օլու-
նաճագ իճապ ու իգթիզասընըն, պիր ան էվ-
վէլ կէօրիւլմէսինէ արղուքէշ պու լունտու-
ղումուղու տախի պէյան իլէտիքտէն սօնրա,
կէլէլիմ պաշգա միւթալաաթա:

Սէգքիւր Պէյաննամէտէն սօնրա, 1864
յունվար 3 տէ, պիղիմ Ռաթրիքիսանէ թա-
րաֆընտան տախի պիր Յայտարարութիւն
թապ ու նէշը օլունարագ, հապըգաթի հալ

պէյան , վէ Թէոդորեան Սարգիս վարդապետ
ճէնապլէրի Թարաֆընտան կելմիշ օլան պիր
գըլթա տիգգաթէ շայան մէքթուպ տախի տէրճ
ու իլան օլունմուշ տուր : Սիւմայիլէյճ վար
դապետ ճէնապլէրի , միւթէվէֆա հազըթէթ-
լէրինի , պիզզաթ քէնտիսի խոստովանանք ի-
տիպ , Ըրձակում տախի վերտիքտէն սօնրա ,
եանընտա Ս . Հաղորդութիւն պուլունմա-
մասը ճիհէթլէ , եա Ֆրանսըզ քիլիսէսինէ
վէ եատա Բուս քիլիսէսինէ միւրաճաթ օ-
լունմասը տիւշիւնիւլմիւշ իսէտէ , պատե-
հու Կրճիկեան Յակոբ էֆէնտի հազըթէթլէրի
վասէթասըլա , Սուրատեան վարժարանտան
պիր վարդապետ ճէլպ օլունուպ , վէ պիլա
շարթ , Ս . Հաղորդութիւն վէրիտիկի , վէ
միւթէվէֆանըն ճէնազէսի իւզէրինէ օգուն-
մասը լաղըմ կէլէն տուալարըն տախի , եինէ
քէնտի Թարաֆլարընտան , ֆէգաթ Սուրատ-
եան վարժարան վարդապետլէրինտէն իքի նէ-
ֆէր վարդապետլէրին , եանի Հ . Պետրոս
Սինասեան , վէ Հ . Ղրիգորիս Սերճանեան
ճէնապլէրինին ըիֆագաթլարըլա , իճրա խլէ-
տիքլէրին , վէ պունտան խարիճտէ օլան հէր
պիր լագըրաընըն , քիզպ ու արաճիֆ մագու-
լէսինտէն պուլունտուղուն , սէրահէթէն
Թագըրի ու պէյան խլէմիշ տիր :

Պու մէքթուպ Թապիաթըլա , Հասուն-
եան հազըթէթլէրինին հուգուգ տալալարընը

Թաքեօքիւնտէն չիւրիւթաիւկիւնտէն, էօլէճէք խասթէնին, ճան հալիլիլէ, սօն տապը գալարտա պիր զայրէթ ու գուվիլէթ իւլհար ու թէճրիւպէսինէ չըգըջողը միսիլու, Յ. Վ. Քիւբէլեան ճէնասլէրի իմլտոլլա յուն վար 8 տէ, պիր ուֆագ Յայտարարուեիւն մէյտանէ չըգտրղը կէօրիւվիւշ տիւր:

Սէղքիւր Յայտարարութիւնտա տախի, էա օպրանդ տարպը մէսէլինէ միւշապիհ պիր իտտաատան պաշգա պիր շէյ կէօրիւլէմէղ, շէյլէ քի, պիր Վաթօլլէք քահանասը, մութլագա Վաթօլլէք քիլիսէսինին գաւանու թիւնուհու գապուլ իթմէտիքճէ, Հաղսրդ վիլմէղ իմիշ, վէ պինաէնալէյհ, պիր Վաթօլլէք քահանասընտան Հաղսրդ ալանըն, էլ պէթթէ Վաթօլլէք գաւանու թիւնուհու գապուլ իթմիշ օլմասը լաղըմ կէլիւ իմիշ, տիմէք իսթէր քի, Վաթօլլէք քահանասը աոլա եանըմաղ, քէնտի քէյֆիլի վէ րէյիլի իճրա իթմէղ, ալտանմաղ, խաթըր սայմաղ, վէլհասըր, քէնտի պօրճու չիզկիսինաէն պիր գըլբայը պըրլմաղ, անխալտըր, Նլահ տըր, օնլարըն ալէյհէրիլտէ սուլի զանն ճայիլ տէյիլ տիր, վէ այնի խէթատըր¹. Էկէրջի Հասունեան հազ

(1) Ըստ պիր գաշ սաթըրտօրի քէլամարըն, պիր իքի տէֆա թէքրալանմըշ օլմասը զըմընտա մաղուր տիլէրիլ, չիւնքի զաթէն Յ. Վ. Քիւբէլեան ճէնասլէրի Պէյաննամէ վէ Յայտարարութիւնլարտա, այնի մատտէլէր պիր գաշ տէֆա թէքրալանմըշ օլուղունաան, Թապիաթիլէ պիլ տախի թէքէրիւրէ մէճուր օլմուշուղտուր:

րէթլէրինին շու ուսուլլէրինէ իթիպար օլուն.
մագ լալում կէլէ, տիւնեանըն պաթմասընա
չօգ պիր շէյ գալմաղ տէյէպիլիրիզ, չիւնքի,
ղաթէն բաբաղար տայիմա ֆալիլէթ իշլէմէ.
յէ եէմին իթմիշտիրլէր, հալ պուքի, հէր
պիր ճինայէթի իշլէմէյէ ճիւրաթ իթսէլէր
տախի, պիւլիւքլէրի թարաֆընտան, խայր
օնլար անճագ ֆաղիլէթ իշլէմէք իշլին եէմին
իթմիշտիրլէր, էօյլէ շէյ եաբմաղլար . . . տէ.
նիլէրէք, հէր նէվի միւճաղաթտան արի պու.
լունաճագլարը, վէ պինանալէյհ հէր ճինայէ.
թէ ճիւրաթ իտէճէքլէրի աշիքեար տըր . . :

Մէգքիւր Յայտարարութիւնտա, ֆաիր
ու թէքէպպիւր իւղրէ կէօսթէրիլէն պիւրհան,
Պետրոս վարդապետ Սինասեան թարաֆընտան
ֆարիս Սէրփիսգոպոսու հալրէթլէրի թարա.
ֆընա վէրիլմիշ օլան շու աթիտէքի պիր
խմլալը թագրիրտէն իպարէթ պուլլունմագաե
տիր, վէ աիգգաթա շայան եէրի շուրասըն
տա տըրքի, պունտա տախի Վօղոս պէյ հաղ.
րէթլէրինին, քէնտի քիլիսէսինի ըէտա իլէ,
Գաթօլլէք մէղհէպինէ ըիւճու իթմիշ օլմա.
սընա տայիր, հիչ պիր լուղէթ օլմայուպ, ան.
ճագ Տօմա քիլիսէսի գաւանուլթիւնու մու.
ճիպինճէ, թիշակ վէրիլմիշ օլտուղու եաղը.
միշ տըր :

« Պէն սահիպ խմլա Լըմէնի Գաթօլլէրի
» քահանասը օլտուղում հալտէ, շէհատէթ

„ խաբրիմքի , Տատեան Պօղոս պէյ , վէֆա-
 „ թընտան իբի կիւն էվլէլ , տահա քեամի-
 „ լէն ագլը պաշընտա իբէն , քէնտի հիւանի
 „ ըրղապըլա , կաթաղիկէ Հռոմէական քիւլ-
 „ սէնին դաւանութիւնունու գապուլը խլէ-
 „ տի : Արձախում վէ Հաղարդութիւն վէր-
 „ տիմ քէնտիսինէ , լաքին վերջին օծում օլ-
 „ մագըղը կէրույէ պըրապըլտը , չիւնքի տա-
 „ հա սօն սաաթլարը եագլաշմըլ տէյիլ ի-
 „ տի : ”

Հ . Պետրոս Սինասեան
 Հայոց Սամուէլ Սուրատեան
 վարժարանին մատուանապետը :

1864 յունվար 4 .

Սիւմայիլէյ՝ ճէնապլէրինին պու սէնէտ-
 լէրինի , Փարիս Աերփիսգոպտու վէքիլէրի
 ճէնապլէրի տաիի թաստիգ իթմիշէր տիր ,
 շու աթիաէքի սուրէթտէ :

“ Իշպու եէմին իլէ , պանա օլունան թագ-
 „ ըրրի , պէն տաիի թաստիգ խաբրիմ , վէ Սի-
 „ նասեան Հ . Պետրոսուն իմզապընը միւթէ-
 „ պէր տէյի թանըրըմ :

Բ . Վերոն Բնդհանրական
 փոխանորդ :

Փարիզ 4 յունվար 1864 .

Պետրոս վարդապետին վերաիկի իմշալը
Թագրիբոտէ պազը շէյէր վարտըր.քի, Սար-
գիս վարդապետ ճէրհ իթմիշ տիր, շէջլէ քի
Սարգիս վարդապետ խոստովանանքը պէն իթ-
տիմ, արձակումու պէն վէրտիմ, վէ վէֆա-
թընտան սօնրա տախի, պաշտօնունու պէն
Թէքմիլ իթտիմ տէյի պիղղաթ իգրար վէ
շէհատէթ իթմիշ իքէն, Պետրոս վարդապետ
տախի, հէր նէ գատար խոստովանանք իթ-
տիմ վէ վերջին օծում իթտիմ տիմէյէ ճէսա-
րէթ իտէմէղ իսէտէ, Ռօմա քիլիսէսինին դա-
ւանու Թիւնուէնու միւթէվէֆա գապուլ իթ-
տի, վէ պէնտէ Նրճակում վէ Հաղորդ վէր-
տիմ տէր : Պետրոս վարդապետին խոստովա-
նանք, վէ վերջիւր օծում իթմէտիկի, վէ Սար-
գիս վարդապետին տայիմա միւթէվէֆանըն
եանընտա պուլունուպ, Հաղորդու Թիւնտան
պաշգա հէր պիր բուհանի ֆարղլարը իճրա
իթտիկի, վէ պիղճէ մէճպուրիյէթտէ սայիր
Խրիսթիյան քիլիսէսինտէն տախի թոշակ ալ-
մագ սէրպէսթիյէթի ուսուլի տէրքեար օլ-
տուղուլլա պէրապէր, վէ պիւթիւն ֆամիլէա,
միւթէվէֆանըն քէնտի քիլիսէսինէ սատըգ-
գալարագ վէֆաթ իթմիշ օլտուղունա շէհա-
տէթ վէ իտտաա իթմէքտէ օլտուգճա, վէ Փա-
րիստէ շու խուսուստա, նէ բուհանի, վէ նէտէ
ճիսմանի հիւքիւմէթլէր Թարաֆընտան, հիչ
պիր շէյ զուհուրա կէլմէմիշ իտուկի մէյտան

տէ պուլունտուգճա, Թապիաթիյն Պետրոս վարդապետին Թազրիրինտէն բէք չօգ զկատէ, Սարգիս վարդապետին Թազրիրինէ ի Թիմատ օլունմագ լաղըմ կէլըր իսէտէ, պիղ պիր տազըգ տ իշին իքիսինին Թազրիրինի միւսալի տէրէճէտէ, հագգանիյէթ ու սըհհէ Թէ մագբունտուր գըլաս իտէրէք, հագըգաթը հալին զահիրէ իխրաճը զըմննտա, տա հա սայիր Թէֆթիշ ու իսպաթլարա իհթի յաճըն լիւղունմունու ճայիղ կէօրաիւքտէն սօնրա, Յ. Վ. Քիւբէլէան ճէնապլէրինէ սիւսալ իտէրիգքի, մէզքիւր Յայտարարութիւնու Թապ ու նէշը իթտիրտիքլէրի կիւն վէստաթա գատար, Սարգիս վարդապետին սէջլէտիքլէրինի ճէրհ իտէպիլէճէք, եւտլէրինտէ Պետրոս վարդապետին իգրար ու շէհատէթինտէն պաշգա, նէ՞ մալիւմաթ վէ նէ՞ պիւր հանլարը վար իտի. եալընը Պետրոս վարդապետին Թազրիրի էջլէ տէյիլ մի. բէք ալէա, իմտի էջլէ օլտուգտա, շըննու տախի սիւսալ իտէրիգքի, Սարգիս վարդապետտէն զկատէ, Պետրոս վարդապետին շէհատէթինէ, նիշին իթիմատ իթմէքաէ տիրլէր, Սիթիթարեան ու խտտան օլտուգլարը իշին մի, հալ պուքի Սարգիս վարդապետ տախի մէզքիւր ուխտա շընճա սէնէլէր խըտմէթ իթմիշտիր. իմզմ վէրտիկի իշին մի, Սարգիս վարդապետին տախի մէյտանտէ իմիլսը վար սըր:

եէմին իթտիկի իշին մի, հէր նէ գատար եէմինէ հաճէթ եօդ իսէտէ, հէլէ օնու շու նուհրա տախի չիւրիւ տիւրիւ զքի, տահա եէմին իթմէզտէն է վիլէ. շէքիլէն թէլէկրաֆա, մէրգ ում թարաֆընտան, եինէ թէլէկրաֆ վա սէթասըլա վէրիլէն ճէվապա տախի, այնի տէրէճէտէ իթիմատ իտիպ, վէ եհէմիլյէթ թիւրէրէք, էվիլէլքի Պէյաննամէյի նէշը իթտիր միշ իտիլէր, տիմէք տիր քի, եէմին սոյէսին տէ, եէնի պիր գու վիլէթ բէյտա իտէմէմիշլէր տիր : Փարիս Սէրփիաֆսսոսու վէքիլի ճէնապլէրինին, Պէտրոս վարգապէտին թաքիր վէ եէմինինէ շէհատէթ վէ թաստիֆ իթտիկի իշին մի, էվիլէլքի թէլէկրաֆ տախի այնի գու վիլէ թաէ իտի, օնտան նէ հասըլ օլուր . նիհայէթ սիւալ իտէրիլքի, շու իքինճի Հայտարարութիւն տան մագսէտլէրի նէ տիր, նէ իսպաթ վէ նէ սահիհլիք պէյան իթմիշլէրտիր շու իտէյալի հու գուգու գազանմագ իշին. — պուհուն ճէվապը նը պիզ եինէ մէզքիւր Հայտարարութիւն տան ալմալըյը : “ Աստի՛ ուրիշ ծանուցանելու բան չէր մնար, եթէ վերոյիշեալ պաշտօնական յայտարարութեան մէջ թէոգորեան Սարգիս վարգապէտի ստորագրութեամբ հրատարակուած տեղեկագիրը զմեզ չհարկադրէր՝ որ Փարիզու Վեր . Լըքեպլիսիպոսին կնքուլ վաւերացած վկայականը հրատարակենք, որն որ հետեւեալն է : ” Եանի տիմէք

խթէրլէր քի, անձագ Սարգիս վարդապե-
տին տեղակապիրինի ճէրհ իթմէք իշխն, մէզ
քիւր Յայտարարութիւն վասէթասրլա, Փա-
րիս Աերիխագոպոսու միւհրիւյէ թաստիգ օ-
լունմուշ օլան, Պետրոս վարդապետին թագ-
րիր վէ եէմինինի թապ ու նէշը իթտիրմէյէ
մէճպուր օլմուշար, վէ արթըգ պունտա հիչ
պիր շէքք վէ շիւքհէ իտէճէք քէօշէ գալմազ
իմիշ, Սարգիս վարդապետին սէջլէտիքլէրի-
նին շիւրիւյէ ճէկինէ, վէ Պետրոս վարդապե-
տին սէջլէտիքլէրինին, սէրէ սէրփէ պիւյիւ-
յէ ճէկինէ :^{*} Հասունեան հապրէթլէրինէ պու-
պապտէ պիզ տախի հագգ վէրիրիզ, շիւքի
հագըղաթէն տախի, շու խտաաալարընտա,
միւշարիլէյհ հապրէթլէրինին օլ թաստի-
գինտէն պաշգա տպանաճագ, հիչ պիր տա-
լարը եօգտուր, նասըլքի քէնտիլէր տախի
թագրիր իթմէքտէ տիրլէր, լաքին շունա թէ-
աճճիւպ իտէրիզքի, Փարիս Աերիխագոպո-
սու հապրէթլէրինին, պիր վարդապետին
թագրիրինի լիսանէն, իմզա իլէ, վէ եախօտ
միւհիւր իլէ, քէնտիսի ինանտըգտան պաշգա,
թաստիգ տախի իթմէսինտէն նէ⁶ հասըլ օլա-
պիլիր, վագաա պիզ տախի էջլէ պիր զաթը
միւհթէրէմին շախսընա թազիմ ու իհթիրա-
մաթա հաղըրըզ, հալ պու քի, քէնտի ինան-
տըղլարընա տախի, պիզզաթ քէնտիլէրի կի-
պի ինանմայա մէճպուր տէյիլիզ, օնլար իս-

Թէտիբէրինէ ինանըպ , իսթէմէտիբէրինէ
ինանմամայա նէ գատար սէրպէսթ խտէր ,
պիղ տախի օլ գատար սէրպէսթիզ , Պետրոս
վարդապետ Թագրիր վէ եէմին իթմիշ իմիշ ,
վէ միւշարիւէյհ հաղլէթլէրի տախի ինանըպ
Թաստիգ իթմիշ իմիշ , վէ Հասուհեան հաղ-
րէթլէրիտէ , օլ Թաստիգնամէյի բէք միւթէ-
պէր ԹուԹար իմիշ , չօգ խի , իսթէտիբէրի
գատար ինանըպ միւթէպէր ԹուԹապիլի-
լէր , լաբին պիղէտէ էօյլէճէ ինանըպ իթի-
պար իթմէյէ , նէ տիւնեատա , վէ նէտէ ահ-
րէթտէ , զէրրէ գատար իպրամ վէ ճէպր ի-
տէմէղլէր , չիւնքի պիղիմ տախի քէնտի Թարա-
ֆըմլլտան , կէրէք Սարգիս վարդապետին
Թագրիր ու շէհատէթլէրինէ , վէ կէրէք սա-
յիր միւթէպէր զաթլարըն Թաստիգ ու Թահ-
գըգաթլարընա , Թըպզը քէնտիլէր գատար ,
վէ պէլքիտէ զլյատէ , ինանըպ միւթէպէր
ԹուԹմայա հագգ ու սէրպէսթ խէթիմիզ վար-
արը , էկէր քէնտիլէր պիզի , քէնտի ինանտը-
լարընա ինանմայա տավէթ խտէրլէր իսէ , պիղ
տախի քէնտիլէրի , սյնի հուգուգ իւզըն ,
պիղիմ ինանտըլարըմըլա ինանմայա տավէթ
իտէրիզ , էմմա քէնտիլէրին քիլիսէսի իգթի-
զասընճա . իհթիմալ արը , պէօյլէ խուսուս-
լարտա , պիր Սէրփիսգոպոսուսն վէ եախօտ սա-
յիր պիր բուհանի պիւյիւք մէսնէտտարըն
շէհատէթինէ , պիր քիւչիւք մէմուրտան վէ

պիր աշխարհականտան զկտտէ իմիմատ ու բի-
այեթ խտերէր իմիշ, սէրպէսթտիրէր խտե-
պիւրէր, լաքին պիզիմ ինտիմիզտէ, հագգա-
նիյեթտէն պիւշիւք վէ սահիհիւքտէն զկտա-
տէ իմիմատ ու բիայեթէ սէզաւար հիշ պիր
քէս եօգ տուր, իսթէր կսթուղիկոս օլտուշ,
իսթէր Փաւիա, իսթէր չիւնկիր Սարկոս, իս-
թէր ժամիւշ կիրակոս, պիզ անէրին քեաֆ-
ֆէսինի պիրէր գութույա թէշպիհ խտերէք,
անձագ հագգանիյեթ վէ սահիհիւք պըրլան-
թիսի, գանգիսինին տէրուշինտէ չըգար իսէ,
տնտ բիայեթ իթմէյէ քէնտիմիզի պօրձլու
թանըրզ, վէ պու կիւնքի քեաֆֆէյի էհլի
մէտէնիյեթ ու ինտանիյեթէթէր տալի, այնի
մէպատիյէ բիայեթ իթմէքտէ տիրէր : Փարիս
Սէրիսգուպոսու հագգէթէրի Պէտրոս վար-
գապետին թագրիր ու եէմինինի քէնտի միւհ-
րիւյէ թաստիգ իթմիշ իմիշ, պիզ^նէ, նէ^ն
վազիֆէմիզ, պիզ քէնտիլէրինի թարաֆըմը-
տան վէքիլի մութլագ նասպ իթմիշ աէյիլիզ,
քէնտիլէրի պու մատտէտէ պիզիմ իշին պիր
հաքիմ աէյիլ տիրէր, ճանլարը իսթէմիշ
թագրիր ալմըշար, ճանլարը իսթէմիշ եէմին
իթտիրմիշէր, քէյիլէրի իսթէմիշ Հասուշ
եան հագգէթէրինէ շու իճրալարը թէպիլիզ
իթմիշէր, պու պապտէ պիզձէ հիշ պիր իլիշիւ
քէօշէ եօգ տուր, վէ չիմալքի հալ էօյլէ շէ-
հատէթ ու թաստիգլէրէտէ պիզ քէնտի թա-

բաժնիւնդտան միւհթաճ տէյիլիզ, վէ հաթ
թա, շուրասը տաիի թէաճճիւպէ շայան
աըը քի, Փարիս Սէրփիսգոսոսու հաղըթէ
րինին, Պետրոս վարդապետէն իգրար վէ եէ
մին իթտիրիպ իմիա ալմալարը, անճագ բու
հանի պիւլիւքլիւք հուգուգուլա, քէնտիւն
ճէ տաիիլի պիր շէյ օլուպ, Փէգաթ խարիճէ
չըգարըլարագ, տալա գաղանըլմագ զմնն
տա, իշէ եարար պիր շէյ տէյիլիքէն, չիւնքի
միւշարիլէհ հաղըթէթէրի, իքի պիր պիրինէ
ղըտոտ սէյլէյէն թարաֆլարը, բուպէրու կէ
թիրէրէք թէֆթիշ, իսթինթագ, վէ մու
հաքէմէ իթտիրտէն սօնրա, հագըգաթը հալ
պիր աիւրլիւ զահիրէ չըգամայըպ, գարան
ըգտա գալտըղը իշին, սգըպէթքեար եէմի
նէ միւրաճտաթ իթմէյէ մէճպուր օլմուշ
տէյիլ տիրէք, Յ. Վ. Քիւբէլէան ճէնտա
լէրի, կիւյա պիր աղիմ պիւրհան պուլմուշ
լար կիպի, մէզքիւր միւհրիւն վէ իգրար ու
եէմինին սուրէթինի թապ ու նէշը իթտիր
մէյէ միւսարաաթ իթտիրտէն պաշգա, խաթ
մի քէլամ օլարագ տաիի, « Նոլ իրաց վիճա
կը կ'իմացուի, և թէոգորեան Սարգիս վար
դապետի ստորագրութեամբ հրատարակուած
տեղեկագրոյն վրալ ա խորհրդածութիւնը
նեղու տեղի չի մնար : 7 տէր : Շէյլէ քի,
Փարիս Սէրփիսգոսոսունուն թաստիգնամէ
սի մէյտանտէ օլտուգճա, տրթըգ Սարգիս

Վարդապետին Տեղեկադիրի (Թագրի) իւզէ-
րինէ տիւշիւնիւ պիւթալաւ իթմէյէ տախի
հաճէթ գալմազ իմիշ: Հագրդաթէն, պու-
թէաճճիւ պէ շայան պիր խտտաւ տըր, վէ
պուստա տախի, էա օպո-նո-մտան պաշգա հիւ
պիր շէյ կէօրէմէյիվ, զիրա, քէնտի ինանտը-
ղընա, պաշգասընըն տախի ինանմասընը ճէպրէ
չըգըշմագ խտտասընտան պաշգա պիր շէյ
տէյիլ տիր:

Եւ Յ. Վ. Քիւբէլեան ճէնապէրի, պիւ
տէ գարշըլդ օլտրադ, Թըպդը սիղինքի կի-
պի, — Սատամ քի Սարգիս վարդապետին իմ
զասը մէյտանաէտիր, արթըգ Փարիս Սերփիս
գօպոսու հաղրէթլէրինին իմզասը իւզէրինէ
տիւշիւնիւ պիւթալաւ իթմէյէ տախի հա-
ճէթ գալմազ, — տէր իսէք, նէ՞ ճէվապ վէ-
քիրսինիլ աճէպ, պիրիսինին մէսնէաճէ տի-
կէրինտէն պիւյիւք պուլունմասընըմը, հալ
պու քի հագգանիյէթ նէզտինտէ, պիւյիւք
քիւշիւք աօլա Թանըյամայաճաղըմըզը, զաթէն
պալեատէ պահս ու պէյան իյլէմիշիլ տիր:

Հասունեան հաղրէթլէրինին, էհապիսէն
նիչէլէրին գըյաւ ու Թասալվուրունճա, մէ-
էլուֆ պուլունտուգլարը ֆէթանէթ ու էմ-
րի պասիրէթէ րալմէն, պէօյլէ պիր գուրու-
լադըրտը տէյնէկինէ տայանարագ, հու-
գուգ խտտասընա չըգըշմայա ճիւրաթ իթ-
մէլէրի զըմնընտա, զիյատէսիյլէ Թէաճճիւ

ի թմեքոն օլտուղու մուղ հալոն , խաթրը մըդա պիր սիւտալ տահա կէրիշ տիր . շէ օյլէ քի , ածէպա , պիւթիւն տիւնեա մուվաճէ հէսինտէ իսրաղ իթտիքէրի , շու պիր խոստովանահայրըն շէհատէթ ու եէմինինէ մութլագա իւթիմատ վէ իթիպար օլունմագ լազըմ տըր , մէպատիսի (սկզբունք) իգթիզաորնճա , Պետրոս վարդապետ ճէնապլէրի սահիհ ու զայրի սահիհ օլտուղու թագտիրտէ , մէսէլա գալէ գըպտա , միւթէվէֆա պէյ հաղըթթէրի իւլին , պէն միւթէվէֆա հաղըթթէրինէ Հաղըրուլթիւն վէրտիկիմ վագթ , 67 սէնէտէն պէրու , (Ծմա քիլիսէսինտէն խարիճտէ պուլլունմուշ օլտուղու կիւնահընըն աֆվ օլունմասը նիյէթիլէ , շու գատար պին ֆրանք Նէրդը-Թի-ն փարասը , վէ ֆիլան մանասթըր իչին շու գատար , վէ ֆիլան քիլիսէ եաթօթ բաբաս իչին պու գատար ֆրանք իթա օլունմասընր , էքիտէն թէնպիհ վէ վասիլէթ իլէտի , տէյի թագըրի վէ շէհատէթ , վէ Փաթիս Վերիիպօ . պոսու հաղըթթէրինէ զտինտէ տաթի եէմին իլլէսէ խոթ , լազըմ կէլէն միգաար ֆրանգը տաթի , միւթէվէֆա հաղըթթէրի ֆամիլէասըն տան թալէպ վէ խոտա իթմէյէ սէլահիլէթթէրի օլապիլէճէքմիլիտի , վէ շէրան վէ նիզամէն էօյլէ պիր հուգուգա հիւքմ ու իլամ գաղա նըլապիլէճէքմիլիտի . — Հոճա , զիրա էօյլէ պիր հէվայի տալանըն հիչ պիր հիւքիւմէթտէ

տիցնէն իմէսի տախի ճայիզ կէօրիւլէ մէյերէք ,
անճադ իմզա վէ շահիտ իսթէն իլէճէկի շիւբ-
հէտէն միւսթէղնի տիր . իմտի , օլ պապտէ
միւսթէպէր թուսթուլամայան պիր շէհատէթ
ու եէմինին , այնի էստտէ մէսնի , թէպտիլի
մէզհէպ պապընտա տախի , միւսթէպէր թու-
սթուլամայաճաղը , շէմա կիպի աշիքեար տէ-
յիլմիտիր :

Հասունեան հազրէթլերի , մէզքիւր Պէ-
յաննամէտէ , “ () քիլիսէնին պիր մէմուրու
քէնտի իթիրաֆ իթտիկի ֆէրայիլէ մէզհէպի-
յէ . . . ” քէլամլարընը զեքր իլէ , հէր մէ-
մուրուն ֆէրայիլի վար խաուկին իգրար ի-
տէրլէր , վէ հագըգաթէն տախի էշլէ տիր ,
վէ թապիլաթիլէ պիր մէմուրա քէնտի ֆէ-
րայիլնի պիր պիլտիրէն ամիր պուլունմալը
տըր , վէ ամիր իլէ մէմուր պէյնինտէ լաղըմ
կէլէն պէնտ վէ նիլամաթ , բուհպանլար , վէ
խուսուսիլէ Վաթօլիք քիլիսէսի բուհպան-
լարը պէյնինտէ , տէյէպիլերիլ քի , սայիր ա-
միրլէր իլէ մէմուրլար պէյնինտէ պուլունման
պէնտ ու նիլամաթա նիսպէթլէ , բէք չօք
զիյատէ սուրէթտէ սըգը վէ միւքէմմէլ տիր ,
եանի տիմէք իսթէրիլ քի , խմա քիլիսէսի-
նին հէր մէմուրու , քէնտի ամիրինէ քէմալ
մէրթէպէ իթաաթ պիլլէ , ֆէրայիլի լաղը-
մէսինի իճրա իթմէյէ պծըճլու պուլունմադ-
տէ տիր , վէ պինսպէնալէյհ , Պետրոս վարդա-

պետ տախի, Թապիյաթիյէ, քէնտինտէն պէջիւք բուհանի մէսնէտտարլարըն իթաաթը Թախթընտա պուլունտուղուլա պէրապէր, քէնտի ֆէրայիլէրինի տախի իճրայէ մէճպուր պուլունմագտէ տիր, իմաի, շու ֆէրայիլ իգթիզասընտան ճէսարէթ ալարագ սիւալ իտէրիլ քի, պիր Վաթօլք խոստու վանահայրտան Թուշակ ալմըշ օլան ճէնաղէ հագգընտա, հուգուգ խոտասընա չըգըմագ, Հասունեան հաղըթթլէրինին ֆէրայիլ զինտէն պուլունտուղու Թագաիրտէ, մէգքիւր Թուշակլ վէրմիշ օլան Պետրոս վարդապետին տախի, էջլէ պիր հուգուգուն իտաասընա էվիլլա քէնտիտի չըգըմասը, վէանինտէ քէնտիտէն պէջիւք օլանլարա քէյֆիյէթի հալի իխպարա միւսարտաթ իթմէսի, վէ հէր նէ ճիհէթլէ օլուր իտէ օլսուն, էջլէ պիր աղիմ հուգուգուն իպթալ օլունտուղունու կէօրտիւքտէ, եա Բաբա, եա Փարիս Սէրֆիսգապոսու, վէ եատա Հասունեան հաղրաթընա, ալէթթաճիլ պիլտիրմէսի, քէնտի ֆէրայիլ իգթիզասընտան տէյիլմիյաի, շու խուսուստա իհմալ իթաիլի հալտէ, մէսուլլայէթ Թահթընտա գալմաղմըլտը. վէ էջլէ օլաճաղընրտա պիլմէգմիլիտի. հալ պու քի, միւմայիլէյս վարդապետ ճէնապլէրի, Փարիստէ քէնտիտի էջլէ պիր հուգուգ խոտասընա չըգըմասըգտան սաշգա, նէ Փարիս Սէր-

փիսգուպոսու հաղըէթլէրինէ էջլէ պիր շէյ
 իխթար իթմիշ տիր, վէ նէտէ, եա Տօմայա
 վէ եախօտ պուրայա Հաուունեան հաղըէթ-
 լէրինէ հիշ տէյիլ իտէ պիր թէլէկրաֆ չէք-
 մէյէ հաճէթ կէօրմիւշ վէ միւսարաաթ իթ-
 միշ տիր, նասըւքի, պուրատան քէնտի ամի-
 րի թարաֆընտան օն կիւն սօնրա չէքիլմիշ օ-
 լան թէլէկրաֆ, սէջլէտիկիլմիզի, սսլա մա-
 նեա գապուլ իթմէզ սուրէթտէ թաստիգ
 իթմէքտէ տիր: Նէ՞ մանեա վիրմէլիյիզ չիմ-
 տի պիլ միւմայիլէյհ վարդապետին սիւքիւթ
 եախօտ վաղիֆէսիզիլինէ, քէնտի ֆէրայիզի-
 նի թանըմամըշ տրր տիսէք, Հասունեան հաղ-
 րէթլէրինին իտտաալարը չիւրիւր, չիւնքի,
 միւմայիլէյհին օլ սօնրաքի ֆարզտա իհմալը
 եախօտ թագսիրաթը իրթիքեապ իթմիշ օլմա-
 սընտան, թապիաթիյէ, այնի իհմալ ու թագ-
 սիրաթը իրթիքեապ պիրլէ, Տօմա քիլիտէսի
 գաւանսութիւնուհու թէքլիֆ իթմէքսիզին,
 միւթէվէֆա պէյ հաղըէթլէրինէ Հաղսրգու-
 թիւն վէրմիշ օլմասընա տախի, իհթիմալ հա-
 սըլ օլուր, վէ իշթէ օլ վագթ տախի, Հա-
 սունեան հաղըէթլէրինին, մէզքիւր Պէյան-
 նամէտէ, « բու հանի պիր մէմուր, Կաթողի-
 կէ քիլիսէ գաւանսութիւնուհու գապուլ իթ-
 մէյէն զաթլար հագգընտա, քէնտի մուգատ-
 տէս բու հանի խըզմէթինի պիր վէճհ իլէ էտա
 էտէմէզ, » քէլամլարը քեամիլէն մահվ օլուպ

կիաւեր : Պիլա դաւանութիւնն Հաղորդու-
թիւնն վերմիշ տիր տիսէք, Փարիս Սէրփիս-
գոպոսու հազընթէրինէ վերաիքէրի իմզա
վէ իթտիքէրի թագրիրտէ, խիւաֆը իրթիւ-
քեապ իթմիշ օլմալարը իճապ իտէր : Իշթէ,
պիզճէ, շու մէսէլէնին էն զիյատէ տիգգաթ
իտէճէք եէրիտէ պուրասը տըր, զիւրա, նէ
աճայիպ շէյտիր պուքի, ասը Հաղորդու-
թիւնու վիրէն մէմուր, ճէնաղէնին պաշք
ուճունտա օլուպ, վէ Փարիս կիպի պիր Պա-
թօլք տէվէթ բայիթաթնտա պուլուն-
տուղու հալտէ, հիշ տէյիլ իսէ, քէնտի պիւ-
շիւքէրի թարաֆընտան, սօնունտա իշիտէ-
ճէքէրի թագիր ու սիթէմին գօրդու վէ միւ-
լահաղասընա մէսնի, շու քիլիսէ վէ մէզճէպ
հուգուգու իտաւասընա չըգըմազ, վէ հաթ-
թա պիւթիւն պիւթիւն սիւքիւթ իտէրտէ,
Իսթանպօլտա պուլունան պիր զաթ, հիշ պիր
շէյտէն թէքմիլ պիր մալիւմաթը օլմատըղը
թագտիրտէ, անճազ իքի, վէ տահա տօղ-
րուսու պիր (չիւնքի իքիսինին մէնպաի պիր-
տիր) թէլէկրաֆա կիւվէնէրէք, հուգուգ իտ-
տաւասընա չըգար :

Շ իմաիլէ գատար վուգու պուլմուշ օլան
նիչէ էմսալէ, վէ էլհալէթիւլհաղիհի մէյ-
տանտէ պուլունան պիւրհանլարա նազարէն,
շու մէսէլէտէ պիզլմ իթիգատը գալիմիզճէ,
Պետրոս վարդապետ ճէնաղէրի, անճազ պիր

ասըլ խրիթթիանըդ վէ ինտանկե էթ րուհու-
նա րիայէթէն, միւթէվէֆու պէյէ, էօյլէ
գաւանութիւն մալանութիւն լազըրաբը
իթմէքսիլին, Հալսրգութիւն հիմմէթ իտիպ,
վէ սօնրատան իսէ, Իսթանպօլ թարաֆըն-
տան գօրմայա պաշլայան պօրատան գօրպա-
րագ, տէնիդէ աիւշէն, գամըշա սարըլըր,
ֆէհվասընճա, չարնաչար, վէ քէնտի զամիւ-
լէրինէ րազմէն, պուրատան չէքիլմիշ օլան
թէլէկրաֆա, էօյլէ պիր մէճհուլ սուրէթտէ
ճէվապ վիրմէյէ, վէ Փարիս Աերիիպոպոսու
հազըթթէրի նէզմինտէ տախի եէմին իթմէ-
յէ մէճպուր օլմուշ օլտուգյարընտան, պազը
հալ ու հարէքէթ վէ քէլամյարընը գրիթիգա
իթմէքլէքտէն սարֆը նազար իթմէյի, ինսաֆ
ու զամիրիմիդ իգթիզասընճա ճայիդ կէօրիւր
իսէքտէ, պիր Հինտ կիթմէքտէն իսէ, պիր
հինտի կիթմէսի տահա էվլէա արը, տարպը
մէսէլինէ թէվֆիգան, անճագ, շու զուհու-
րա կէլմիշ օլան հուգուգ իտտաասը պիւր-
հանլարընը չիւրիւթմէք նիյէթիյէ, հիջ տէ-
յիլ իսէ, պիր գաջ սիւտլ վէ թէֆթիլի ճա-
յիլ կէօրիւրիւդ:

Աիւմայիլէյհ վարգապետ ճէնապլէրինէ,
էվլէլա շունու սիւալ իտէրիլքի, Հասուն-
եան հազըթթէրինին, շու հուգուգ իտա-
լարընա նէ տէրլէր, հագգ վէրիրլէր մի, եօիւ-
տա հագգսըլ պիր իտտաամլարը տէրլէր, է-

կէր հազգ վերմէզէր իտէ , սիւքիւթ խաւ-
րիզ , եօգ , էկէրչի հազգ վէրիւրէր իտէ , պիզ
տէ քէնաիւրտէն ճէվապ իսթէրիզքի , նէ
սէպէպէ մէսնի , քէնաիւր տահա քիւշիւք
վէ տահա զկատէ իտտաա իտէպիլմէյէ գօ-
լայլզքլարը պուլունտուզու թագաիրտէ , հէմ
իհմալ իթաիւր , վէ հէմտէ հիչ տէյիլ իտէ ,
քէնաիւրտէն զկատէ պիւշիւք մէսնէտլէրտէ
պուլունանլարա իիթարա միւսարտաթ իթ-
մէտիւր , իաւտուսիյէ քի , ճէնազէնին իս-
թանպօլա նազլ օլունաճաղը էվլէլինտէն գա-
րարտատէ օլմայուպ , իլլա իսթանպօլտան
րէյ ու թալիմաթա պէքլէնիլմէքտէ իտի , տիւ
մէք տիր քի , օրատա գալմալը միւնաթիպ կէօ-
րիւլմիւշ օլա իտի , եա պուլունտուզու գա-
պիրտէ գալաճագալ , վէ եաիստ սայիր պիր
գապրէ նազլ օլունաճագալ , վէ օլ վազթ ի-
սէ , թապիաթիյէ , քիլիսէճէ շու պուրատա
իճրա օլունան ճէնազէ տէֆնի զիյնէթի , տիւն-
եաաէ իճրայէ կէլմէմիշ օլան շէյլէրին սըրա-
սընտա պուլունաճագալ . վէ պինաէնալէյհ
մէզքիւր բուհանի հուգուգ իտտատալ տաիի ,
մէյտանէ կէլէմէյիպ , մէսուլլիէէթ քէնաի իւ-
զէրլէրինտէ գալաճագալ , եօիսա , արատան
վագթլար կէչաիքտէն սօնրա , եա Հասուն
եան հազրէթլէրի թարաֆընտան , վէ եաիստ
սայիր պիր թարաֆտան , եինէ պէօյլէ տա-
վաճըլզք օլունուպ , վէ տալա տաիի գաղա-

նըլորդատա, մէղարէ կիրմիշ օլան ճէնապէնին,
Փարիս կիպի պիր մէմէքէթտէ, մէղարտէն
չըդարըլարագ, խորէթի ալէմ օլմագ իւղըն,
պիր քիլիսէյէ կէօթիւրիւմէսի իգթիզա ի
տէճէքտի, վէ շու աշղունսուղըւզա իսէ,
քէնտի թարաֆլարընտան, իհմալլարընտան, վէ
եախօտ տահա զիյատէ իհթիմալլիսի, քէնտի
ֆէրայիզէրինի թանըմաուրգլարընտան նաշի,
սէպէպլիսէթ վէրիլմիշ օլտճագլարոր :

Լքինճի, սիւալ իտէրիզ քի, էկէրչի միւ-
թէվէֆա հազրէթլէրի, Կաթօլիք դաւանու-
թիւնունու գապուլ իթմիշ իսէ, Հազրդու-
թիւնտան վէ Լըճակու մտան էվլէլ իգթիզա
իտէն, խոտտովանանքլ նիշին քէնտիէրէն օլմա-
մըշաըր, վէ եախօտ եէնի իմանէ կէլէն զա-
թա, նէրէտէն սէլահիսէթ ալարագ Լըճա-
կու մ վէ Հազրդութիւն վէրմիշլէրտիր, մէ-
կէրչի, Բօմա քիլիսէսի խոտտովանանքաը Հա-
զրդութիւնա բուխտաթ վէրիլմիշ : Օլան իտէ-
րիզ քի, Սարգիս վարդապետ ճէնապէրինին
խոտտովանանք իթմիշ օլուղըն ինքեար ի
տէմէզլէր, իմաի, խքեաթ օլմագ իսթէրիզ,
նաճըլ օլուրտա, պիր Հոովմէական խոտտո-
վանահայր, եէաի խորհուրդլարտան պիրիսի
օլան խոտտովանութիւնու, պիր Լուսաւոր-
չական խոտտովանահայրա օլուղ օլան պիր
զաթը, Կաթօլիք տիր աէյի թանըյապիլըր,
էկէր էշլէ թանըր իսէ, լքի քիլիսէ պէյնինտէ

հիշ պիր ֆարդ եօգ տուր, հէր Վաթօլիկին
| ուսաւորչական քահանայաւան, վէ հէր | ու-
սաւորչականին Վաթօլիք քահանայաւան, սէր-
պէսթճէ վէ պիլա շարթ խորհուրդ ալմայը-
նը ճայիլ կէօրիւպ վէ գապուլ իթմէքլի-
թագրիր իթմէլէրի լաղըմ կէլիր, եօգ էկէր-
չի թանըմող իտէ, իքի քէրրէ իքին տէօրթ
իտէր կիպի շիւքհէսիլ սուրէթտէ, եա միւ-
թմէվէֆա հաղըթլէրինէ, | ուսաւորչական
հալինտէ, վէ եատա քէնտի քիլիսէլէրինին ու-
սուլինէ գաղը իշլէյէրէք, խոստովանանքսըղ
օլարապ, Հաղարդութիւն վէրմիշ օլտուգլա-
րընը իգրար իլէմէլէրի իգթիպա իտէր :

Իւշիւնճիւ, սիւալ իտէրիլ քի, թմա քի-
լիսէսինին իգթիպասընճա, վէ քէյֆսիլին վագ-
թի օլտուգճա, եէտի խորհուրդարտան պի-
րիսի օլան Վերջին օծումուն իճրասը լաղըմ
կէլիր, վէ խոստովանահայր օլանըն, քէյֆսի-
լին պաշը ուճունտա, սօն սաաթլարընտա,
պէքլէմէսի վաճիպաթտան իքէն, նէ աճայիպ
հալ տիր քի, միւթմէվէֆա կիպի մուազղըմ,
վէ տահա եէնի իմանէ կէլմիշ օլան պիր զա-
թըն եանընտա պուլունուպ, մէզպուր խոր-
հուրդու իճրա իթմէզլէրտէ, ագըպէթքեար
էսկի հէրէֆիլուլունտա գալարապ, Վերջին
օծումունուղ¹ էօլուր : Պիղիմ պիզղաթ Վաթօ-

(1) Վերջին օծումն պիր խորհուրդ տուր քի, ներքեւ կիւ-
նահը տէֆ էտէր, վէ էօլեմ վագթընտա շէթմանըն էվա-

իւրեւրանն թատիկ իթաիկիմիլէ նաղարէն ,
 իշպու Վ երջին օծում զըմբնաա , բաբա թա.
 րաֆընաան աշըրը մէրթէպէ տիգգաթ վէ
 իհթիյաթէ բիայէթ օլունմագ ֆարզ օլաու-
 զունտան , պիր կիւն մօնէնեէօր Վօրէ ճէ-
 նապլէրի , պէ զայէթ սօուգ վէ սօրալը ֆուր-
 թունալը պիր հաւտաա , Իւսկիւտար թարա-
 ֆընաա պիր ֆագըր խաւթէ իշին չաղըրալգ-
 տա , հէման գօշուպ եէթիշմէյէ հիմմէթ իթ-
 տիքանն պաշգա , անճագ մէգքիւր խորհուր-
 դուն իճրաալը խաւթըր իշին , կիճէ տախի քէյֆ-
 սիվին եանընաա գաւմաալը լաղըմ կէլաիկինտէն ,
 պիր գանաբէ իւզէրինտէ եաթմայը տախի իր-
 թիքեապ իյէմիշ տիր . հալպու քի քէնալիէր ,
 միւթէվէֆա հաղրէթլէրի կիպի պիր զաթըն ,
 ճանը վէ թէնի սէլամէթինի մուճիպ օլա-
 ճագ պիր ալիմ խորհուրդուն իճրաալընը , « Ի
 վերջինս չէ »¹ տէյէրէք , թէսաալիֆ չարիւնա
 իհալէ պիրլէ , եմիւ պատիրէթին վէ քէնաի
 վաճիպէլէրինէ , խարիճինտէ պուլունմուշլար
 ալը :

Տէօրտիւնճիւ , սիւալ խտէրիւ քի , նէ

լէրինէ գաղը տուրմագ իշին՝ գուվլէթ վէրիւ . վէ «աււււււ
 վէրէ՝ էէր ճանըրդա ֆայտէլ խէ ,

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՎԼԻԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Հատուհան գ . Նախագահն էմի իէն : Սահիֆէ 40 :

(1) Յ . Վ . Քիւրէեան տտեհադպիր նախագահան իմ
 դաղըլա նէջը օլունան Յայտարարու թիւնադի թագրիլէ նա
 դար օլունա :

կում վերմէք խոստովանանքտան սօնրա իգւ
թիղա իթաիկի հալտէ , վէ խոստովանանքը
խտէ Սարգիս վարդապետ ճէնապլերի իթմիշ
պուլունաուղու թագաիրտէ , արձակումաւ
տախի քէնաիլէրին վերմիշ օլմաւրնտան բէք
չօգ զկտտէ , միւ մայիլէյհ վարդապետին վերմիշ
օլմաւր , ագլէ վէ ինսաֆա եագլն տէյիլմիտիր :

Պէշինճի , միւ թէվէ ֆա հաղլէթլէրի տաւ
հա էօլէճէք պիր հալտէ պուլունմատըղըն
տան , Վէրջին օծում սօնրայա պըրապըլմը
իմիշ , հայտէ ֆարդ իտէլիմ քի , էօյլէ օւ
տուղու սահիհ օլմուշ օլտուն , լաքին , մէ
կէրչի , էօյլէ պիր զաթըն եանընտան էն մէշ
հուր հէքիմլէր տախի էքսիք օլմատըվարը
աշիքեար օլտուղու թագաիրտէ , սօն սաաթ
լարընըն եագլաշտըղընը անլայամամըշտարմը , վէ
քէնաիլէրի իտէ , իւչ կիւն զարֆընտա , շու
վաճիպլէրինի էտա խլէմէք իշին , իսթէմիշ
լէրտէ պիր մալիւմաթ ալմամըշտար մը . աւ
մայա պօրճու տէյիլմիտիտլէր , վէ միւ թէվէ
ֆանըն ֆամիլէաւր թարաֆընտան , քէնաի
լէրէ պիր խապեր կէօնաերիլմէյէ իհթիյաճ
կէօրիւլմէմիշմի . իսլանէթմի իթմիշլէր , հիչ
տէյիլ իտէ օլ պապտէ օլտուն , նէ աճայիպ
հիչ պիր մալիւմաթ վերմէպլէր , վէ թէշէքքի
տախի իթմէղլէր :

Պէտրոս վարդապետ ճէնապլերինէ իթաի
կիմիւ շու պէշ սիւալլէրի քէաֆի առտ իւ

տէրէք, պիրագոսա ճէնազէ տէֆնի հուգու-
գունուն ըստ հանի օլմոյուպ, իլլա սըրֆ ճիւ-
մանի օլմասը իւզէրինէ սէօյլէլիմ:

Դու պահատ կիրիշմէզտէն էվիլէ, Հա-
սունեան հազրէթլէրինէ, շունու տախի սիւ-
ալ իտէրիլ քի, էօյլէ պիր զաթըն վէֆա-
թը իւզէրինէ, շունձա պահալար եազմըշ,
վէ հաթթա ճէնազէսինտէ տախի պուլուն-
մուշ օլան Փարիս զազէթաճըլարը, նէ աձա-
յիսլ շէյ տիր քի, էն քիւշիւք շէյլէր իւզէ-
րինէ սիւթունլար տօլտուրտուգլարը հալտէ,
էօյլէ պիր թէպտիլի մէզհէպ հաֆգընտա հիչ
պիր շէյ եազմազլար, վէ հիչ տէյիլ իսէ, օ-
րատա պուլունան, վէ քէնաիլէրտէն զէյատէ
եախօտ էվիլէ, ալէմ մուվաճէհէսինտէ հու-
գուգ իտատասընա միւսարաաթ իթմէյէ
պօրճլու օլան մէմուրլարը, եախօտ հէմմէս-
նէտլէրի, պուրատա քէնաիլէրին լիւզլւմ
կէօրէրէք, 'Ի-րէէ ր'(Երէնա եազարըրադլարը
միսիլլու, այնի էլզէմիյէթի կէօրմէզլէր, վէ
եախօտ կէօրէմէզլէր, վէ խասսէթէն հիչ
տէյիլ իսէ պիր գաչ միւթէպէր զազէթայա
եազարըմազլար: Վազատ պիզ պիր գաչ զա-
զէթատա միւթէվէֆա հազրէթլէրի վէֆաթը
վէ թէրճէմէյի հալինէ տայիր ուզուն գըստա
պահալար կէօրմիւշ, վէ մէզհէպ թէպտիլինէ
տայիր հիչ պիր լուզէթ կէօրէմէմիշ իսէքտէ,
թապիաթիլէ հէր Փարիս զազէթասընը, վէ

Այնպէս կիսի մեզնէս հաքիմի զազէթալոր
կէօրէմէտիկիմիզ Էճիլաէն , սիւալ խաւրիզ
քի , աճէպա քէնտիլէրի սոյիւր միւթէպիւր
զազէթալորաւ , վէ հիջ աէյիլ խաւ , շու
սօնրաքի ճինա զազէթալէրաւ , Էօյլէ պիր պահա
կէօրմիւլէրմիտիր . Էկէր կէօրմէմիլէր խաւ ,
քէնտիլէր տախի , Էօյլէ պիր մէմուլին զոյրի
սիւքիւթ իւզէրինէ թէաճճիւպ իթաթաէն
պոշպա , իթաթէրի հուգուգ խոտաաղնըն
չիւրիւք պիր շէյօլմաւր ալէյհինաւ , շիւքհէ
յէ զահիպ օլմաւր տըրլար . Եօգ Էկէրչի կէօր
միւլէրաւ , կէրէք Պէյաննամլէրինաւ . վէ կէ
րէք Յայտարարութիւնլարընտա , շէհատէթ
կէթիւրմէյէ Եա իհմալ իթմիլէր վէ Եախսա
լիւզլամկէօրմէմիլէր խաւ , պարի պիղիմ սույի
զաննրմըզ տէֆ , վէ քէնտի տալալարընտ պիր
թազվէյէթ վիւրմէք իւզրէ , իզհարա հիւմէթ
իթմէլի տիրէր : Պուրաճըգտա խաթրըմըզ ,
իհթիմալ տըր , Լիւրպա զազէթալարընտան
շէհատէթ կէօսթէրմէյէ պիր հաճէթ կէօր
մէմիլէր , Եախսա զազէթալարըն Եազարըլա
րընր , հիջ պիր իշ Եէրինէ գօյմամըլ օլմաւր
տըրլար , սույի զաննը խութուր իթմիլ խաւ
տէ , ալէթթաճիլ Պիւրէ Կ' () Դիւնա միւրա
ճաաթ իթմիլ օլմալարը , օլ սույի զաննրմըզ
տախի տէֆ ու մահիլ իլլէմիլ տիր :

Ղէնազէ տէֆնինճէ , աւրա բուհանի պիր
իլիլէր օլմայուպ , սրքի բուհանի տիր տէաթ .

կէլէլիմ՝ շիմոն պուռնուհն խաղաթընա :

Մէզհէպ եանի իթիգատ տէնիլէն շէյ , հէր առէմին այրը այրը .բէնտի բէյ ու միւր տաղնա թապի օլմաղին , էօմիրւնիւն թա սօն սանիյէսինէ գատար , վադատա իսթէտիւ կի մէզհէպի թանրըպ , վէ իսթէտիկի բաբաւ սը եանընա չաղըրա պիլիւր , լաքին պիւր առէմ բուհուհու թէսլիմ իթտիքաէն սօնրա , մէյ տանտէ գալան ճիսմի , պիայնիհի պիւր մալ , միւլք , վէ վարա մագամընտա , բէնտի միրաս խօրլարընա միրաս գալըր . վէ պիւր ճէնաղէնին միրասիօրու պուլունտուգճա , արթըգ օնա նէ բուհանի վէ նէտէ ճիսմանի , ֆէրտի վա հիտ գարըշումալ . շէօլէ .քի , վէ ֆաթ խտէն առէմ գանդի մէզհէպտէ էօլմիւշ խտէ , օլ մէզհէպին բաբասլարը , բէնտի բիլիսէլէրինտէ , բէնտի բէնտիլէրինէ իսթէտիքլէրի գատար աուա իթմէյէ սէրպէսթ տիրլէր .բէղալիք ճէնաղէ սահիպլէրինին իսթէտիքլէրի բաբասլարը կէթիլիւպ , վէ իսթէտիքլէրի մէրթէպէտէ պիւր զիյիէթ իւզրէ գալաըրմալ , վէ իսթէտիքլէրի մէզարէ տէֆն իթմէյէ սէրպէս թիյէթլէրի վարաըր . հիջ պիւր մէզհէ պին բուհպանը ճէնաղէյի սահիպի ելիտէն տըմալա տալա խտէմէլ . նասըլքի Սրանսա պիւր Վաթօլիք տէվէթ սայըլաղըր թադտիրտէ , կէրջի ճէնաղէնին տէֆնի զըմընտա , ճիսմանի օլաբադ , բէք սըգը , մէսէլա , ճէնաղէ տահա

գալորտը մտադրան է վիճել, հիւքիւմէ թ թաբո, ֆընտան հէքիմ վէ մէմուր կէլէրէք, նէտէն էօլմիւշ վէ նապը էօլմիւշ, վէ պիր տափաճը օր վաթ մըտըր Եօգմուտուր անլամասը գափու նինի տէվլէթտէն պուլունտուղու թաքտիրտէ, բուհանկէ ապիր գափանին քիթապընտա հիւ պիր պէնա պուլունմատըղը աշիքետարար, վէ հաթթա, 1790) սէնէսինէ կէլինձէյէ գատար, ճէնաղէլէր Փարիստէ, քիլիսէլէրտէ տէֆն օլունապիլմէքտէ իքէն, Վաճպլէ Գօնաթիլի-անի տէվլինտէ, շուխուսուտ տափի եաստգ օլունարագ, մէմէքէթին խարիճինտէ թափսիս գըլընան գապրիսթանկարա տէֆն օլունմաը էմր օլունմաշ, վէ 1804 սէնէսինտէ, պիւյիւք Պօնաբարթէ զէմանընտա տախի, շուֆէրման թէքիտէն թէճախ գըլընմըշար :

Վադտա, պուրատա ճէնաղէլէր օգուհաբագ գապրիսթանա նազլ օլունմագտէ օլուղունա նազարէն, բուհանի պիր մատաէ տիր կիպի, գըլատ օլունմագտէ տիր, լաքին, պուսուսուլ Դրանսատա վէ ապիր մէտէնկիէթիլմէէլուֆ մէմալիքլէքտէ պուլունմաթգտան պաշգա, պուրատա տափի, եագըն վազըլմլարտա ֆարիլ կէլինէճէյի էմէլի էզէպտէնտիր, չլանքի զաթէն ճէնաղէ իւզէրինէ օլունմագտէ օլան տուալարըն, եալընըլ քիլիսէլէր տէրունիտէ օգուհալմադընըն լա

ղըմ կէլէճէկի , վէ քիֆայէթ խաճէկի տէր
քեար , վէ պուրատա խէ , ճէնաղէ զլյնէ-
թինէ տայիր , հէնուղ հիջ պիր թարիգ տիւ-
շիւնիւլմէտիկինտէն , բաբասճա վէ տիրա-
յուճա զլյնէթլէրէ , վէ էլպիսէյի բուհանի-
յէնին շաշաաւընա միւրաճաաթ օլունմագ-
տէտիր . հալ պու քի Փարիտտէ , ճէնաղէ
տէֆնի զլյնէթի իչլին , բուհանի էլպիսէլէրէ
վէ քիլիտէ խաառէմէտինէ իհթիյաճ կէօրիւլ-
մէքսիզլին ; սրբ ճիւմանի սուրէթտէ , գաղ-
րիւթանէ նագլ օլունմագտէ տիր , շէյլէ քի ,
ճէնաղէ սահիպի , միւրատ իթտիկի հալտէ ,
խաթէտիկի քիլիտէտէ , ետրուհանի պիր զլյնէթ
իճրա իթտիրտիքտէն սօնրա , ետիստ , հիջ
հաճէթ կէօրմէքսիզլին , գումբանէա արա-
պալարըլա , խաթէտիկի գաղրիւթանէ նագլ
իթտիրմէքտէ տիր : Այլ շու խուսուսու իւ-
թիլամ իթմիշ օլան շիւքէթին , իքի եիւղ
գըլթայա եագըն ճէնաղէ արապատը , վէ եիւղ
գըլթատան միւթէճալուղ ճէնաղէ ալայընտա
պուլունմագ խաթէյէնլէր իչլին պինէք արա-
պատը պուլունմագտէ , վէ ճէնաղէլէրին գալ
տըրըլմատը զլյնէթինին տէրէճէտի տախի , սօ-
գուղ տէրէճէյէ թագսիմ օլունմուշ աուր ,
եանի էն աղը 19 ֆրանգ գատար , վէ էն չօ-
ղու տախի 7000 ֆրանգտան իպարէթ պու-
լունմագտէ տիր :

Ճէնաղէ տէֆնինին սրբ ճիւմանի պիր

մատուէ օլմատը թապիր տիր , չիւնքի , բա-
բատար թարաֆընտան օլւհաճապ տուալար ,
տէյիլ ճիւմ իչին , իլլա բուհ իչին օլտուգճա ,
վէ մէվթատէ իսէ բուհ պուլւնմատարգճա ,
ճէնաղէ սահիպի , իսթէտիկի թապտիրտէ ,
Լիլրօսյա ուսուլինճէ , հիչ բուհանի զլյնէթ
իճրա իթտիրմէքսիլին տաթի , տէֆն իթտի-
րէպիլէճէկի աշխբար տըր . վէ խուսուսիլէ ,
իճրա օլւհաճապ զլյնէթճէ , էլպէթթէ տէ-
րէճէսինէ կէօրէ մէսարիֆաթ իպթիլա խտէ-
ճէք տիր , իմաի , ճէնաղէնին սահիպի , միւ-
րաա իթմէտիկի թապտիրտէ , շու մէսարի-
ֆաթը քիմ խտէճէք տիր , մէկէրչի բաբատար
պատիհէ վամը իճրա խտէճէքէր տիր , օլամազ ,
չիւնքի , հայտէ նէ ֆսանյեէթ նիյէթիլէ պիրի-
սի վէ պիր գաջը իչին ֆետաքետարըզ իթտիլէր
տէյէլլմ , էօյլէ ֆետաքետարըզն ումուճա
պիր գանուհա էսաա օլամատարըզ շէօյլէ տու-
ռուն , մէկէրչի ճէնաղէ սահիպինին , էօյլէ պիր
շէյի , իրթիքետապ իթմէտի ինթիմալտէնմի-
տիր :

Ծարդ խտէլլմ քի , պիր մէզհէպին բուհ
պան կիւրուհա պիր ճէնաղէյի խատաա իթ-
տիտէ , միրաախօրալը հիւքմիւհառէն ալար ,
վէ ճէպրի քէնաի մէզհէպինճէ օգուտու , սո-
նուհաա նէրէյէ տէֆն խտէճէքտիր , քէնաի խ-
թէտիկի եէրէմի , օլամազ , չիւնքի , ալէսէվի-
յէ հէր քի սին քէնաի մէզարը վար տըր , վէ ֆա-

միլիտար իշխն, քէնտի ճէնաղէլէրնի քէնտի
եէրլէրնի տէֆն իթմէք, էն պիւլիւք շէրէֆ
ու իֆթիխարը մուճիպ օլուճու արդու վէ
ատէթլէրտէն պիրիսիաիր, իմաի, Վրօթէս
թան պիր ֆամիլէատան, պիրիսի Վաթօլք
մէզէպինտէ վէֆաթ իթտիկի, վէ ճէնաղէ
սինի իտէ, Վաթօլք բարասլար գալարրուդ
լարը թագաիրտէ, թագաիւթիլէ, իթմէ
աիքլէրի Վաթօլք մէզարընա տաիսի տէֆն
իթմէյէ սէլաճէթլէրի պուլունմասը իճապ
խտէր, չիւնքի, Վաթօլք ճէնաղէսինիւ, Վրօ
թմէսթան գապրինտէ եաթմասլնա, հալիլէ,
վէ իթմէքլէրիլէ միւսատաւ իտէմէզլէր, հալ
պուքի, սրու տաիսի միւմքինիլ պիր շէյ տէ
յիլ տիր, զիրա հիւ պիր հուգուգճա, ճէ
նաղէ ֆամիլէատը էլինտէն օլընարագ, քէն
տի մէզարընըն զայրիւթնտէ, տէֆն օլունա
մաղ, Վիկըչի, շիմաիքի Վիթօսրտա, բուհ
պան կիւրուհինին, ճէնաղէ տէֆնիճէ ճիւ
ղիճէ պիր հուգուգու ճայիլ կէօրիւլմէսի
լաղըմ կէլտէ, հէր ֆամիլէա պէյնիտէ, հէր
կիւն վէ հէր տաթթ, հէզարան նէվի ույ
ղունտուղըն գրար վուգու պուլունճաղը, վէ էն
տթիլգ ֆամիլէալարըն, քէնտի եիւղլւճէ սէ
նէլք շէրէֆ ու իֆթիխարընըն պայիս օլ
մաղտէ օլան մէզարընըն, խարապ ու մաճվ
օլաճաղը շէյլէ տուրտուն, հիւքիւմէթմէ
տաիսի, սոնու կէլմէզլէր թաճիլլէրլէրի վէ

մէջըսկցեցեթի միւսվետաւ օլաճաղը շիւքհէ-
տէն արիտիր : Սէ իշթէ , պալեառէ զիքրինի
կէչաիկիմիլ իւզրէ , Փարիտէ , կէրէք Պեա-
րա փորդապեա ճէնապլէրի , վէ կէրէք Փա-
րիա Սէրփիադոպոսու հաղըթլէրի թարաֆըն-
տան , Հաոսւնեան հաղըթլէրի թարաֆըն-
տան , զուհուրա կէլէն ճէոարէթ ճայիլ կէօ-
րիւլմէյէրէք , սիւքիւթին իթթիխաղ օլուն-
մաօր , ոյիլճէ տէյիլ պաշգա պիր սէպէպէ ,
իլլա , զէրրէճէ , հազգ ու սէլահկցեցեթլէրի
օլմաօրդըն ոյիլաիքլէրինէ մէպնի տիր . շէօյլէ-
քի , իսպաթլը շահիտլի օլարազ , միւթէվէ-
ֆա հաղըթլէրի Վաթօլքլցի գապուլ իթ-
միշ օլսա խաի տախի , եինէ , ֆամիլեասը , իա-
թէտիկի մէզհէպին բուհպանընը ճէլպ իթ-
մէյէ սէրպէսթ իտի , վէ նէ հիւքիւմէթ թա-
րաֆընտան , վէ նէտէ բուհպան կիւրուհի
թարաֆընտան , քիմսէ մանի օլմաօրդտան
պաշգա , ֆապ ու թայեիպ օլունմայը կէօ-
զիւնէ ալմաօրդճա , մանեա տաթի վիրէմէզ
իտի : Չիւնքի , նաօրը քի , ոյիր գաշ տէֆա
սէօյլէտիք , մէզհէպ տէտիկին ըէյ ու իրատէ-
թէ պաղլը տըր , վէ ճէնապլէտէ իսէ ըէյ ու ի-
րատէթ օլմաօրդընտան , ալթըզ օնուհ բա-
քաա իլէ գալըրըրմաօր , Սէրփիադոպոս իլէ
գալըրըրմաօր , վէ ֆիլան եա ֆիլան քիլիտէ-
յէ կէօթիւրիւլիւպ , ֆիլան եա ֆիլան կիւ-
րուհ բուհպանա օգու թաուրուլմաօր . հալից .

լէ մէզարէ տէֆն օլունմաւոր , պահարլանմաւ
որ , եագըլըպ քիւլիւ ալընմաւոր , ալթուն
եախստ թահթա սանաւըգ իշինէ վաղ օլուն
մաւոր , վէ սայիրէ սայիրէ , անճագ վէ ան
ճագ ֆաթիլեասընըն րէյ ու իրատէթինէ մէ
նութ պիր շէյ տիր :

Պու սէ օյէտիկիմիզի , Փարխտէն Հասուն
եան հաղըթլէրինէ շէքիմիշ օլան թէլէկ
րաֆտաքի , շու “ ճէնագէսի քիլիսէճէ տէֆն
օլունմաւոր , ” ճիւմլէսի տախի թատաիգ իթ
մէքտէ տիր , զիրա էկերջի օլ պապտէ , զէր
րէճէ րուհանի պիր հուգուգ պուլընմաւ
շ օլա խտի , Փարիս Սէրփիտգսպրտու հաղըթլ
լէրինին , քէնաի մէանէա ու մէ մաւրիյէթլէրի
իլթիզտընճա , հէր քէտտէն էվլէլ , վէ հէմ
տէ , ստաթ ու տագըգտընտա , էօյլէ հէր
պիր շէյ նիզամ ու գանուն թահթընտա պու
լընտան մէմլէքէթտէ , հուգուգ խտաաաւը
նա միւսարտաթ պիրլէ , տալայը տախի գա
ղանապիլէ ճէքլէրի շիւքհէսիզ խտի :

Իյի էմմա , Հասունեան հաղըթլէրի պուն
լարը պիլմէղմիլիտի քի , պու թէմլէրիլ խա
տապա գալըքշար , վէ էօթէսինտէն պէրի
կէլէմէյէճէկի պիր մատաէյէ էլ աթտը , պիլ
միշ պիլմէմիշ օրտաւ պիլճէ տիգգաթ խտէճէք
պիր քէօէ տէյիլ աիր , լաքին պու ալէմտէ
աղ պիլէն աղ եանըլըր , վէ չօպ պիլինտէ չօպ
եանըլըր օլտուգու չօք խուսուպարտա սա

հիհ զլուս գտան , վէ Վոմա քլկիսեսի բուհ
պանդարնճա , պէջլէ խոտաալար վէ թէշէպ-
պիւսաթլար , չօգլուգ թէաճճիւպ խոնճէք
պիր շէյ օլմատրդտան պաշգա , տէյէպլիլրիլ
քի , բուհպանդարմիլ իւղէրինտէ կէօրիւլէն
ճէհալէթ . . . վէ պաղը աշխարհականլըրը-
միլ թարաֆընտան արալըգ արալըգ զուհու-
րա կէլէն կէվէքիլք . . . միւշարիլէյհ հաղ-
րէթլէրինէ ճէսարէթ տախի վէրմիշ տիր . . .
Լշօսաա , հիչ տգըլտան վէ ֆիքիրտէն կէշէր
պիր շէյմիտիր քի , աաըլ Վաթօլիք բայիթաիւ-
թընտա , զէրրէճէ , նէ ճիւմանի վէ նէտէ
բուհանի հիւքիւմէթ թարաֆընտան իրթիւ-
քեապ վէ ճէսարէթ օլունմայան , պիր հու-
գուգուն խոտաալընա , Փարիստէն զկյաաէ
Խթանպօրտա ճէսարէթ օլունապիլլին :

Հատունեան հաղքէթլէրի , շու ճէնաղէ
տէֆնի քէյֆիլէթինի օլըֆ բուհանի աաո իւ-
լէտիքտէն պաշգա , օլ պապտէ , Վաթրիգիա-
նէմիլ իւղէրինէ , աղըր աղըր տախի մէսու-
լիյէթլէր պըրապըրըր , հալպուքի պիր տէ-
ֆա շունու տիւ շիւնմէղէր քի , պունտա Վաթ-
րիգ խոնէ միղճէ նէ՞ վարաըր , Վաթրիգիտանէ
միլլէթին բէսմի պիր մահէլլի տիր , լաքին ճէ-
նաղէ միլլէթին օլմայուպ , իլլա ֆամիլէ տաշնըն
արը . մէկէրչի , տէյիլ քէնաիլէրէ ճէնաղէ
թէսլիմ իթմէք , հաթթմա , միւթ վէֆա հաղ-
րէթլէրինին ֆամիլէաաը թարաֆընտան , շուն

Ճա պիզկիմ բաւ հպանդար վէ տիրացաւար տախիւ
տափէ թ օլւնմուշ օլմատար , հիշ պիլիսի կի-
տիպ , ճէպրէն ճէնաղէ ալայրնա տախիլ օլա-
պիլիւմլիտի , վէ ճէնաղէյի պիր մէզար աջ
ալրարապ , է օլէճէ պիլա գիյնէ թ աէ ֆն ի թ-
տիրմէք իսթէսէլէր , հաթթա պիզկիմ Բաթ-
րիզ խանէմիզ տախի , զիյնէ թ օլուհտա փա-
րա ալալլմ իտատարնա , չրգըշա պիլիւմլիտի :
Խոյր , խոյր , մէյտանաէ միրասիօր , եանի ճէ-
նաղէ սոհիպի պուլուհտալ ճա , քիմնէնին
տափայա չրգըշմայա հադգը օլամաղ , վագաա
Հտտուհեան հաղրէ թլէրի , է օլէ պիր հու-
գուգ իտատարնա չրգըշա պիլիւմլիտի , լա-
րին , միւ թէվէֆա պէյ հաղրէ թլէրի թարա-
ֆրնտան , ճէնաղէօինին , նաար , նէրէյէ , վէ
քէնտի մարիֆէ թլէրիլէ աէ ֆն օլուհաճաղը-
նա տայիր պիր սէնէտ , ետիստ պիր վասիլ-
յէ թնամէ պուլուհմաղ , վէ օլ վասիլյէ թ-
նամէ տախի , Արանտանրն գալանինինէ մուվա-
ֆրգ սուրէ թանէ եաբըլմիշ , վէ միւ թէպէր
շահիպէր թարաֆրնտան թատիգ օլուհմուշ
օլմալլ իտի , ետիտա հէվայի պիր տափանրն
սէմէրէօինին տախի , հէվատան պաշգաւ պիր
շէյ օլմայաճաղը , աղլէն վէ նիլամէն , մէյ-
տանաէ իտի :

Ղէնաղէ աէ ֆնինն պրֆ ճիմանի պիր
մատոն օլմալլնը շուհուհ իլէ տախի իսպաթ
իտէպիլիւմլիք , պու կիւնրի կիւն Արանտա :

նրն գօտիչաօր Լիւրտպաճա բէք միւնթաղում,
վէ Պէճիգանընքի խէ, տահա ղիյատէ միւ-
քէմմէլ պուլունտու գլարը թագափրտէ,
բուհպանլարըն ճէնաղէ գալորըմատընա տա-
յիր հիչ պիր պէնա պուլունմատըգտան պաշ-
գա, նախը քի եօգարուտա տոխի սէօյլէ տիք,
ճիւմանի սուրէ թտէ, խասսէթէն գանունլար
պուլունտուղալ շէօյլէ տուրտուն, պիղզաթ
Բոմտա տախի, պիր առէմ գանղի քիլիսէյէ
թապի պուլունարագ էօյիւր խէ էօյիւն,
ճէնաղէսինին լաղըմ կէլէն տուալար իլէ գալ-
արըրլըպ վէ քիլիսէյէ տախի կէօթիւրիլմէսի,
նիզամաթը հիւքիւմէ թտէն պուլունմագտէ
օլուպ¹, վէ շու միւստատէնին խէ, անձագ
ճիւմանի նիյէթէ մէպիի օլմաօր իհթիմալը
գալիսէն տիր:

Հէր մէզհէպին բուհպան կիւրուհինտէ,
մէզհէպճէ պիր պիրինէ նիսպէթլէ, էքսիք
վիստտէ, էմրի թէաասիւպ վէ ճէհա ու ղայ-
րէթ պուլունտուղալ տէրքեար, վէ խուտու-
սիյլէ, ճիղվիթլըք տէնիլէն շէյ, հէնուղ աիւն-
եա իւղէրինտէն մահվ ու նապէտիա օլմուշ

() Նիհայէթ . մէյտանտէ օլան մէզհէպի գանղի սի օլաւ
խէ օլուն, Բոմտա հէր տահմին ճէնաղէսինին քիլիսէյէ
նաղլ իլէ . իրիթիյանձա լաղըմ կէլէն թաղիմ ու իհթիւրաւ
օլունմաօր, հուգուգ իղթիլտընտան պուլունմագտէ տիր:
Խաթաօր Բօրիւիք տէ Փաթ . Օղիւսթէն

օլմատըը աշխէար պաւլաւնաւազճա , Հա-
տաւնեան հազրէթլէրինին օլ եօլտա հաւգաւգ
խոտատարընա , հիւքիւմէթլէր թարաֆըն-
տան իթիպար օլաւնաւա , վէ քէզալիք , քէն-
աի միւրտա վէ խոտատարը մաւճիպինճէ , պիր
բարտա շէհատէթինէ վէ եէմինինէ , անճապ
սըֆաթընա հիւրմէթէն , իթիգաա օլաւմատը
ճալիզ կէօրիւլմէսի , ազլ աւ մէտէնիյեէթին ,
վէ հաթթա իհթիմալին տաիի խարիճինտէ
աիր աէյէպիյիրիզ , շիւնքի , Լիքօպաա եէվ
միյէ եիւզէրճէ պին հէր մէզհէպաէն եօլ-
ճաւար , պիր թարաֆտան աիկէր թարաֆա
կիաիպ կէլմէքաէ , վէ պինլէրճէ լօգանթաւա-
րը տօլտուրմագաէ օլտուգլարը թապիրաէ ,
նիչէ բարաւար պիթթէսաաիւֆ էօյլէ հաւ-
գաւգ խոտատարնա վէ սիլէ պաւլաճապլարը , վէ
նիչէ սօֆաւարըն տաիի , եանլարընտա էօլէն վէ
քէնաի մէզհէպլէրինաէն պաւլաւնապանլա-
րըն , սօն սաաթընտա իմանէ կէլմիշ օլմատը
զըմնընտա , պիրէր բարաաա շէհատէթ իթաի-
րէրէք , ճէնապլէրինի զապթ իթմէյէ չըքը-
շաճաղլարը , վէ պաւ եիւզաէն իսէ , բէք չօդ
աւյաւնաաւազլար զաւհաւրա կէլէճէկի իհ-
թիմալաէն պալիտ աէյիլ աիր , էմմա բարաա-
լար հիշ եալան եէրաէ շէհատէթ իտէրլէրմի
աէյի թէաճճիւպ իտէնիլէր պաւլաւնաւար իսէ ,
էօյլէլէրէ ճէվապ վէրիւլէքի , հիշ աէյիլ ի-
սէ , պիրապ ճիգլիթլէրին թարիլլէրինէ վէ

ուսուլ ու թարիգէրինէ տալիւ քիթաղար
օգու մայա միւ սորաթի իթմէլաիրլէր : Հո-
կէ օթէրաիկիմիլ իհիմալ տըր միւ պարազանէ
վինտէն պիր շէյ տիր առաւ օլունմասըն , վէ առ-
ճադ պինտէ պիր իշին էմալ սայըլըն նիյէ-
թիլէ , Ղիզվիթլէր հադդընտա եալընըլ իքի
վուդուաթըն խիւլասաըն պէյան խաէլիմ :
Հէյլէ քի , ճիզվիթլէր Չինէ կիրիպ , վէ հե-
քիմիլ , միւնէճճիմիլ , վէ միւ հէնաթիլը կիպի
հիվայի սանաթ ու հիւնէրլէր իճրասըլա , Վանիկ
— Հի իմրէրաթօրուն վէմանընտա , բէք չօք
իթիպար պուլարադ , պիր թարաֆաան տա-
խի , իրիսթիյանըլըլ իլրուլէթմէյէ մուվաֆ-
ֆադ օլուր իսէլէրաէ , պիրան էվիէլ զկատէճէ
ճան դազանընըլըն նիյէթիլէ , բաթի կէլէնի
հէմ խրիսթիյան խաէրլէր , վէ հէմաէ պութ-
բէրէսթճէ պին ու տաէթլէրինին տաիի իճ-
րասընա բուխաթ վէրիլլէր . Ղիզվիթլէրին
չու իրիսթիյանըլըլ մուզայիրինաէ օլան հա-
րէքէթլէրի , օլ վադթի Վաբանըն մալիւմու
օլմալին , Ղիզվիթլէրէ մուալլին օլմալարը նի-
յէթիլէ , Տօմինիք թարիգաթը բաբաղա-
րընտան պիր թադըմ բաբաղար իրալ օլու-
նուրըր , վէ ճիզվիթլէր մէրդուման իլէ իմթի-
զաճ խաէմէաիքլէրինտէն , պէյնդէրինտէ խայ-
լիճէ արպէ տա դօբար , վէ վադտա Վօմա նէդ-
աինաէ Տօմինիք թարիգաթըլար հադդըլ չը-
գարըլար , լաբին Չին հիւքիւմէթի օնըլըն

սէ պէպինտէն, զազապա կէլէրէք, հէմ խրիւ
թիւանլարը գըրադըրը, վէ քիլիսէլէրինի երգ-
ալըրը, վէ հէմաէ քէնտիլէրի օրատան թարա
իթալիրի: (Լ, () թ, շինա վէ Չին: Սահի-
ֆէ 175:)

Ղիլվիթէր, հէր նէվի ֆիթնէ վէ ֆէ-
աաթ թօհումաւ էքալթէրի իշին, Լիլթապա-
տան հէման հէր եերաէն գօլուլաուգլարը
միսիլու, 1773 սէնէսինտէ, Րօմատան աա-
խի գօլուլալարընա գանաաթ օլունմաաը-
ղընտան, օն տէօրաիւնճիւ Ղլէման Բաբա-
նըն կիւնիւնտէ, ճէմիլէթէրինին պիւթիւն
պիւթիւն լաղվ օլունմաաընա էմի ու ֆէր-
ման օլունուր, շու հալաաիս իւղէրինէ Բա-
սիա, Բաուսիա, Բնիլթէրրա վէ ()ամանը
տէվլէթիլէրի մէմնուն ու մէսրուր օլուրար:
Թապիսթիլէ Ղիլվիթէրին մէնէրաղ (Բի-
ջիօ) շու ֆէրմանա գարջը կէլմէք իսթէր, վէ
Բաբա Թարաֆընտան տախի, քէնտի գանուն-
լարընըն թաաիլ ու թէսվիյէ օլունմաաը մաթ-
լուպ օլունուր, վէ մէրգում մէնէրալ Թարա-
ֆընտան, շու ճէվապ վէրիլըր, «Լա էսիկի
հալէրինտէ գալմալըտըրլար, վէ եախօտ պիւ-
թիւն պիւթիւն մահվ օլուպ պիթմէլաիթ-
լէր:» Փաբա շու ճէվապ իւղէրինէ գարա-
րընաա իպրաղը սէպաթ իտէրէք, «Պէն քէն-
տի ոյօրճումաւ էաա իյլէաիմ, վէ արթըգ
նէտամէթ կէթիլմէմ,» տէյի ճէվապ վէրիլը

խոհտէ , պիրտէ (Վոմաներն սոչ աղարարնոսա ետ-
բըշարբըրըշ օրան պիր նէ վի եաֆթալար իւ-
ղէրինտէ , « 1774 սէնէ սինտէ , Վոմոտա Վա-
բա պուլունմայաճադ արբ . » տէյի ետղըրըշ
օրտուլա կէ օրիւ լիւր . վէ հալըգաթէնտէ ,
արտոտան ճիւղի պիր վադթ կէշտիքտէ , մու-
շարիլէյ՝ Վաբա , տաշա տինձ չալինտէ պիր
գան պօղուգըւղունտան վէ ֆաթ իթաիկին-
տէն , Ղիլիթիլէր մարիֆիթիլէ , զէ հիլըն-
միշ օրտուլա սույի զանի օրունուր : » (Վսթօսը
բօրիւլէր տէ Վաբ : Սա՛ 186 :)

Հասունեան հաղըթիլէրի շու ճէնաղէ
խոտաաօրնա , բուշանի պիր հուգուգ տուր
տէյի Վսթանպօղտա գալըբ՝ պիւլիքէրի թագ-
տիրտէ , թապիաթիլէ , հէր եերտէ գալը-
շապիլմէլտիրլէր . հալ պուքի , Հինտտէ ,
Չինտէ , Ղաբօնտա վէ Վնկիլթէրրտա տախի ,
էօլէ պիր ճէսարէթէ չըբըմալարը ի՛նթի-
մալտէ՛նմիտիր , աճէպա , Հիտալի , Չին-
լի , վէ Վնկիլթէրրալը Վստաւորչալան պիր
Հայ տախի , պիտյնիհի Տաանտան հաղ-
րէթիլէրի հալինտէ , վէֆաթ իթմիշ օրտ ,
վէ ֆամիլէտաը տախի թըղգը միւթէվէֆա-
նըն ճէնաղէսի միտիլըւ , ճէնաղէսինի քէնտի
վաթանընա նազլ իթտիրտէ , քէնտի Նախա-
գահըգ սըֆաթլարըլա , մութլագա , Վոմա քի-
լիտէսինին հուգուգուսու վէ քէնտի նամուս-
լարընը հըֆղ ու վիգայէ խոտաաօրնա չըբըա-

Ճամբը տըրտըր , եօխտա սաղթ Իսթանուլտա-
քի , Հայլարքմը . . . կէօղէրինէ քէստիրմէք-
տէ տէրէր : Պիղ Մլաճը պիր պիլըր կիպի ի-
թիգատ վէ խոտաա խաէպիլըրիզքի , Հա-
սուռնեան հաղրէթլէրինին , մէղքիւր խոտա-
ալարը , հիչ պիր եէրտէ ճայիղ կէօրիւլէմէղ ,
չիւնքի Սօմա քիլիտէսինին հուգուգու , աւ-
ճադ իքի տէվլէթ պէյնիկտէ ագա օլունմուշ
օլան պիր Գօնգօրպայա թէվֆիգան խոտաա օ-
լունապիլիպ , վէ էօլէ պիր գօնգօրտա խաէ ,
նէ Տէվլէթի Մլէյէ իլէ Սօմա պէյնիկտէ պու-
լունմադաէ տիր , վէ նէտէ Սուսաւորչախան
քիլիտէ , էօլէ պիր չէյ թանրմադաէ տիր :

Պու ալէմտէ պալըճա ինանըմաղ ի , չէյ
վար տըր եանի հայփանդարն պիլիթին
պիլիթին մաքինա հալիտէ պուլունմադ ,
պիր թաղըմ առնմէլին , հէրէմ ու թէն
պիտէ , աւլա ալ ու ֆիքր եօրմադպըն
մաքինափարի իլիտաթ իլիմէսի , վէ Էա-
բանըն եանըմաղ օլմադ :

ՄՕՆԹԻՍՊՈԼԻՏ

ԽԵԹՍԻ ՎԵՂԱՄ

Պ . Հասուռնեան հաղրէթլէրինին , շու-
չիւրիւք տալայա ճէսարէթ իլէմէսինէ , պիղ-
ճէ անձադ իւշ սէպէպ վէրէպիլըրիզ , եանի ,

պիրինճի եանըմըն օլմալարը, իքինճի պիր նի-
յէթի ինֆիյէյէ խըտմէթ իթմէլէրի, վէ
իւչիւնճիւ, Ռօմա քիլիսէսինին էսկի վէ սօ-
ֆուճա պիր ուսուլինէ տէրունի տիրուն
գանմըն օլտուգտան պաշգա, թազվիյէթ վիւ-
մէքլիյի տախի քէնտիլէրճէ պիր սէվապ սոտ
իթմէքտէ պուլունմալարը:

Պիրինճի վէ իքինճի սէպէպլէրին ճէվա-
պընը սիւքիւթ իւզըէ կէչէրէք, եալընըզ,
իւչիւնճիւ սէպէպին, եանի Ռօմա քիլիսէսի-
նին մէպատի վէ ահքեամլարընըն թէպտիլ
վէ թաղէրի գապուլ իթմէզ օլուպ, վէ պի-
նաէնալէյ Փաքալարըն էանըմըն օլմասընա կէ-
լինտիքտէ, անճապ շու եօգարուտաքի, Սօն-
թէսքիէօնիւն սէօլէտիքլէրինի թէքէրրիւր ի-
տէրիլ: Կէրչի պուրատա Փաքալարըն եա-
նըմազ օլմասընտան պահս օլունմայա տա-
յիր հիչ պիր սէպէպ եօգատուր կիպի կէօ-
րիւնմէքտէ օլտուղունտան, պահսըմըլտա օլ-
խուսուսու տախի գարըշտըմամըզ, պազըլա-
րա աճայիպ վէ միւնասէպէթսիզ կէօրիւնէ-
ճէք տիր, լաքին, հապըգաթի հալ էօլէ տէ-
յիլ տիր, չիւնքի, Հասունեան հաղըթթլէրի
թարաֆընտան մէզլուր հուգուգ իոտաա-
սընտա, պիր վարգապէտին թաքրի ու եէ-
մինինտէն պաշգա պիր շէյ կէօթէրիլմէյիպ
վէ Դաթթիլիյին իքթիպասընճա, մէզպուր
թաքրիլ վէ եէմինէ մութլագա իթիպար ու

ի թիպատ օլունմագլղըն էլլէ միյեէ թի, սէրա-
հէ թէն իստատ օլունմուշ օլուպ, վէ նիչէ
Հռովմէական Հայլար թարաֆընտան տախի,
այնի ճէվապ իւղէրինտէ իսնատ օլունտու-
ղու կէօրիւլմէքտէ օլտուգճա, մէսէլէնին է-
ստտընտան թապիաթիլլէ, սիր Էանըմալլըթ ի-
թիգատը չըգմագտէ, վէ շու Եանըմալղըթ
ի թիգատը իսէ, Րօմա քիլիսէսինճէ, Րաբա-
լար հագգընտա, հէր Վաթօլլը պուլունա-
նըն ֆէրայիլինտէն պուլունտուղու թագ-
տիրտէ, Եավաշ Եավաշ, վարդապետէրէ գա-
տար էնմիշ օլմասը, ճայիլ կէօրիւլմէքտէ իտու-
կինէ, պիր սուրէթի գավիլէտէ աէլալէթ ի թ-
մէքտէ աիր: Վէ աիմէք աիր քի, շու Րօմա
քիլիսէսի թէպտիլ վէ թաղէիր օլմաղ, վէ
Րաբալար, վէ պինաէնալէյհ սայիր բուհանի
մէսնէատարլար, Էանըմալլար, ուսուլ ու ի թի-
գատը, մէրի իւլ իճրա պուլունտուգճա,
Վաթօլլը բուհպանլարը թարաֆընտան, էք-
սիքսիլ պէօլլէ իստատարա իրթիքեսոպ վէ
ճէսարէթ օլունաճաղը պի իշթիպահ տըր:

Տիւնէանըն կիտիշի նէրէլէրտէ, Հասուն-
Եան հաղըթիլլէրինին իպրաղ ի թաիքլէրի ու-
սուլ նէրէլէրտէ, վէ սաղը խրիսթիանլղըն
էտա ու հիւքմիլ նէրէլէրտէ, վէ Րօմա քի-
լիսէսինին հիւքմիլ նէրէլէրտէ:

Տիւնէանըն կիտիշի տայիմա ինսանիյեէթ
ու մէսէնիյեէթէ, վէ սէվտալ ու ֆաղիլէ:

թէ, վէ իճրա ու հոսի վաճկալէի վիճէթէ
տօղրու պուլունմագտէ, շէօյլէ քի, տէյիլ
հէր ինսան էվլատրնա, հաթթա հայվանա
թա՛ տախի, միւմքին օլաուդու մէրթէպէ ին
սաֆ ու մէրհամէթ օլունմագ, վաճիպէտէն
արտ օլունմագտէ իքէն, Հասունեան հագ
րէթլէրի, 67 սէնէ պիր տիւղիէ իրիսթիյան
քիլիսէսինտէ սատրք գալըլշ, հէր իրիսթի
յան քիլիսէսինէ քէմալ մէրթէպէ թաղիմ ու
րիայէթ իթաիքտէն պաշգա, գալէն վէ ֆիլիէն
իմաատ ու իանէ տախի իթմիշ, նիշէ ֆազըր
լարա վէ պիշարէկեանէ իիլիքլէր իճրասընտա
պուլունմաւշ, վէ ագըպէթքեար, պիլա թէ
ասսիւպ, քէնտի քիլիսէսի Հաղորդութիւնու
պուլունմայան պիր մէմլէքէթտէ, Ռամա քի
լիսէսի լութֆ ու հիւմէթինէ միւրաճաթ
իթմիշ օլան պիր վաթը մուազզամտան տա
խի, Ալլահըն ինայէթինին էսիրիէնմէսի, Ճա
նիշ կէօրիւլմէքտէ տիր :

Տէհէթամիշ ուսղըլ :

Իշխոնիզ, եա էհլի սէվապ, վէ սահիպ
մէրհամէթ ինսանլար, շու ֆանի տիւնեա
տա, աճ վէ սուսուդ գալանլարա, պիր մըգ
տարճըք սու վէ էթմէք հիւմէթ օլունարագ,
շու ֆանի վէ մուվագգաթ էօմր ու հայաթ
թէլինին տախի քէսիլմէմէսինէ սայ ու ղայրէ
թէ միւսարաթ օլունմագտէ, վէ շու սէ
վապ ու ինայէթի Էսիրիէյէնլէր, հէր մէգ

հէպտէ վէ հէր միլէթատ ինտանլիէթին
խորիճինտէ սայրլարագ, թէպելիպ գըլնմագ-
տէ օլտուգլարը հալտէ, էճէլ տէօլէյինտէ
եաթմագտէ, վէ պիւթիւն իւմիտի անճագ
բուհանի պիր նիյմէթ իւզէրինտէ պուլուն-
մագտէ, վէ Րօմա քիլիսէսինին գալլ ինճէ
իսէ, շու իհսան իտէճէկի նիյմէթտէն մահ-
բում գալարագ վէֆաթ իտէնլէրին ճանլա-
րընըն, տէյիլ մուվագգաթ սուրէթտէ, իլլա
էպէտ էլապատ ճէհէննէմին աթէշլէրինտէ
եանմարը լաղլմ կէլմէքտէ իքէն, Վաթա-
լէք քիլիսէսինի գապուլ իթմէտիքլէրի թագ-
տիրտէ, պէտպարթ ու պիշարէլէրին, էօյլէ-
ճէ պիլա ինսաֆ ու մէրհամէթ թէրք օլուն-
մագտէ, վէ շու ուտուլ իսէ, տիւնեա մու-
վաճէհէսինտէ, ֆախրէն, վէ մաղլուրէն,
Հասունեան հաղրէթլէրի կիւլի պիր դաթ
թարաֆընտան տաիի, վաղ ու խոտաւ օ-
լունմագտէ տիր . . :

Վադաա պիլճէ պիլ, էօյլէ պիր հալտէ,
վէ մէզհէպինճէ իւմիտի գալլի իլէ էօլէնլէ-
րին, էօյլէ պիր նիյմէթտէն մէճպուրի մահ-
բում գաղաղքլարընտա, ճէհէննէմէ կիսէճէք-
լէրինէ վէրրէճէ ինանամարղըմլուտան, աու-
լա էսէֆ իթմէյիլ, լաքին, նիշ տէֆալար
էմալլարը վուգու պուլտուղու միտիլու,
նիշ տինտարանըն, էօյլէ պիր նաղիք վէ թէհ-
լէքէլի սաաթլարտա, իման ու իթիգատընըն

իգթիղասընճա , Ղէնապը րահման իււրահիւ
մին թարափընտան , պիր ինտան էվլատը վա-
սէթատըլա քէնտույէ իհտան պույրուլաճագ
պիր նիյմէթի բիւր իւմիտտէն , մահրում
գալմայա մէճպուր գալաճագլարըն կէօրտիւք-
տէ , հիտս իտէճէքլէրի մէյեու սիյեէթ պախշ վէ
տէհշէթֆէրմա հալի տիւշիւնիւպ վէ կէօղլէրիւ
միզ էօնիւնէ կէթիրտիքճէ , թիւյլէրիմիզ
տիքիլմէյէ , վէ պիւթիւն վիճուտիմիզ տախի ,
ինտանճա տույլուլարըմըլ իգթիղասընճա ,
հէյպէթի ալիմէ իւզըէ տիթրէմէկէ պաշլարըլ :

Վէ իրիսթիյանըլըն էտաս ու հիւքմիւ ,
անճագ ֆազիլէթ , ինտաֆ ու մէրհամէթ ,
վէ տուա ու մաղֆէրէթ իւզէրինտէ , վէ
հաթթա , պիր սիւրիւտէն պիր գօյուն զայպ
օլուպ կիթմէմէսինէ տախի սայ ու իգտամ վէ
ֆէտաքեարըլ իճրասը ֆէրայիզինտէն իպարէթ
պուլունմադտէ իքէն , թոմա քիլիսէսի իտէ ,
տէհշէթլւ սիճիլ , “ (րտաքոյ եկեղեցւոյ չիք
փրկութիւն (եանի թոմա քիլիսէսինտէն խա-
րիճտէ պուլունան իչլին , սէլամէթ եիւզիւ
եօգտուր .) ” տէյի պաղըրմագտէ տիր . . :

Եւս Ղէնապը րահման իււրահիւմ (տիւն
եատա վէ ահրէթտէ , գուլարընա ինայէթ
խոթճի (Նլլահ) րույի զէմինտէ քէնտի կիւնէ-
շլինի հէր քէսին իւզէրինէ շալտըրըպ , վէ
քէնտի եաղմըրըրընը իտէ հէր մէզէպ
տէն պուլունանըն թարլասընա եաղտըրմագ .

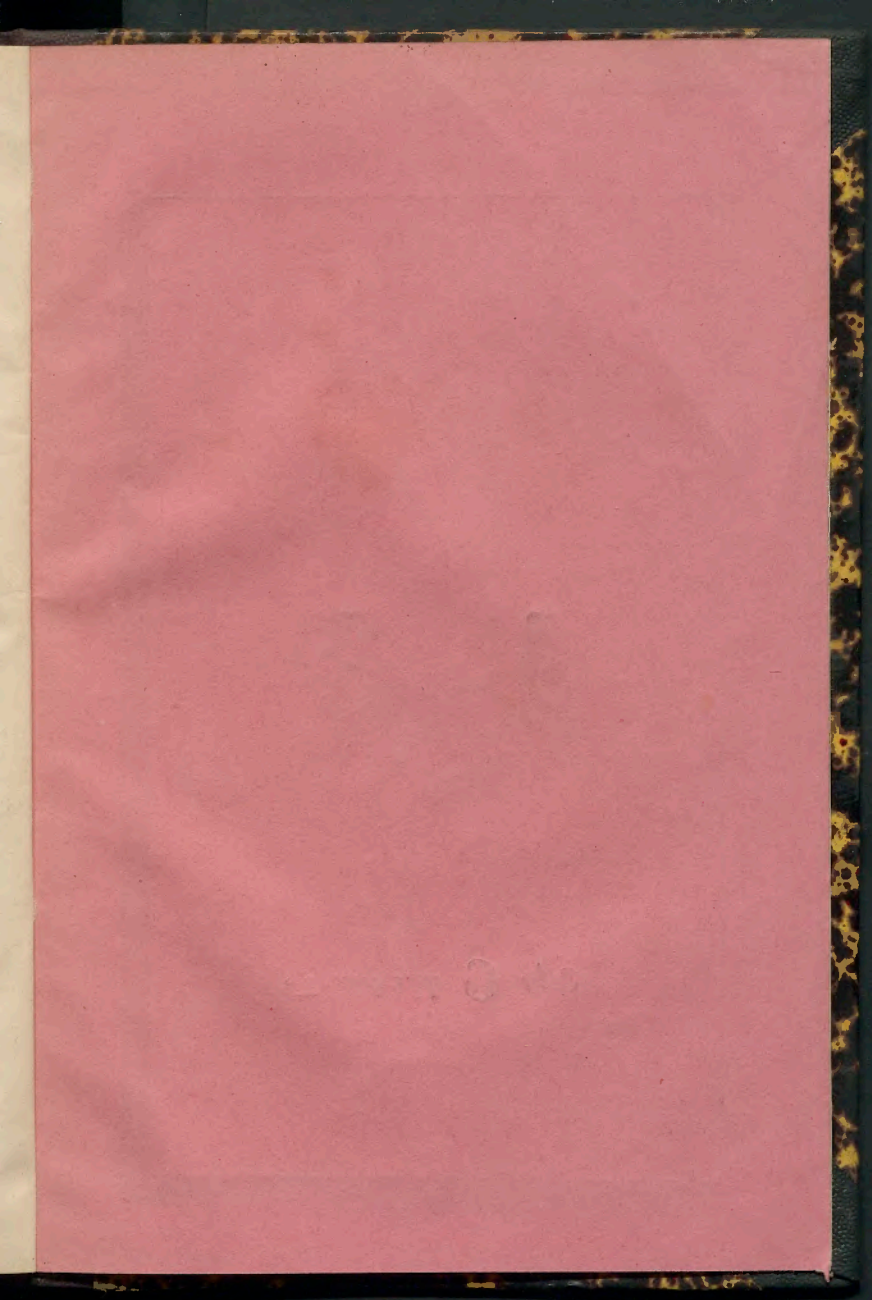
տա իբէն, մէկէրջի էպէտի սէլամէթ պախշ
խտէճէք օլան լըւթֆ ու մէրհումէթինի, ան
ճապ պէնիի տտէմէ թէսլիմ խտէրէք, միլէօն
լարճա ճանլարըն, սանա օլան աշք ու մու
հապպէթլէրինէ րաղմէն, եալընըղ պիր Ռօմա
քիլիսէսի ուսուլինի թանրմաարդարը իջին,
էպէտէլապատ, ճէհէննէմ աթէշլէրինէ իւ
գա օլունմալարընը, ճալիղ կէօրիւպ, վէ քէն
տի Վլահլըղընա շան ու շէրէֆ ատտ իտէր
միսին, — Հաշմ սիւմմէ հաշմ:

Եւ Վրմէնիեան միլէթի բուհպանլարը,
արթըգ պունտան սօնրա տախի, բուհանի մէ
սուլիյեթթինի իւղէրինէ ալմըշ օլտուղսնուղ
ճէօմաաթըն, էօյլէ պիր մէճպուրիյեթթ տա
գըգալարընտա, տիւչար օլտուգլարը իղթի
րապը տէրուն, վէ րէնճիտէյի զամիրէ պիր
թարիգ վէ պիր չարէ իպրաղընա միւսարա
աթ իթմէյէճէքմիսինիղ, արթըգ պունտան
սօնրա տախի, իհմալ ու թէքեասիւլի իրթի
քեապ խտէճէքմիսինիղ, տիւշլինիւնիւղ պիր
տէֆա, օլ էլի կէօքսիւնտէ, գալպի Վլա
հընտա, վէ կէօղիւ պիր ճէպպար բաբաս է
լինտէ պուլունան սէֆիլ ու տինտար ահրէթ
եօլճուսունուն տէհշէթլը հալինի, . . : Պիգ
ճէ, պիր տինտար ատէմին, սօն սաաթլարըն
տա մէճպուրիյեթթ տալլէթ օլունմասը հա
լի, նէֆիս թաամլարը եանը պաշընտա կէօ
րիւպտէ, էլինի տախի թօգունտուրամայան

վէ իւչ կիւնտէն պէրու աճ վէ թագսիր պու-
լունան, պիր ֆագըրն հալինտէն, տահա՛
զկատէ աճընմայա շայան տոր: Սէկէրչի, պի-
շարէ վէ տինտար է հալիմիզի, ինտաֆ ու մեր-
համէթ իտէրէք, քիլիսէմիզ սայէսինտէ, շու-
մէճպուրլիսէթտէն, վէ շու մէյետուսլիսէթ-
տէն գուրթարմանըն շարէսի եօգմուտուր .
էլպէթթէ օլմալտոր, լաքին պիզ պունու-
րու հպանլար, անճագ սիզտէն պէքլէրիզ . . Վ է
հիչ տէյիլ իտէ, տաղլարտա, տէրէլէրտէ, վէ
կէօլլէրտէ տէնիլլէրտէ, էճէլին բէնչէսինէ
տիւշէնլէր հագգընտա, քիլիսէճէ նէ հիւքմ
վէ նէ սիճիլ վէրիլմէքտէ իտէ, շու մէճպուրլի-
սէթտէ պուլունանլարըն հագգլարընտա տա-
լիս, այնի հիւքմ ճայիլ եէօրիւլէ, աճէպա
ճայիլ տէյիլ միտիր . . :

Եւ Վ ուստուրչտիսն վէ Հուվմէտկան Հայ-
լար ազգատէրլէրի, անլատընը մը շիմտի, սիլ
նէրէտէ իմիշտինիլ, վէ բուհպան կիւրուհի
նէրէտէ իմիշ, չալըշմայընը նաֆիլէ եէրտէ
պիր թագըմ իսէյալի Բո-լի-ն վէ Բաբան-լի-ն
իճրալարը իչին . . . սիլ տայիմա շու տիւնտա-
յա հիւքմ իթմէքտէ օլան եէնի պիր բուհ
վատէթատըլա, ինտանլիսէթ ու մէտէնլիսէթ-
թի սահիհէյէ վէ քեամիլէյէ տօղրու կիթ-
մէք նիլէթ ու զայրէթինտէ պուլունաուղու-
նուզ հալտէ, մուղայիրի օլարագ, բուհպան
կիւրուհի տալիս, տայիմա սիլի, պիր նէ վէ թէ-

էօսիր, վէ թէ տպիր ու թէ տապիր իր լերելքէ կերի կէրի չէքմէյէ չաղջմագտէ տիր, վէ պու պապուէ խէ, տալա թէ աճճիւ պ լաղըմ տէյիլ տիր, զիրա, աշխարհական կիւրուհի, տայիմա եէնիտէն եէնիյէ թապիաթըն էսրտընա վէ Ղէնապը աֆերինէնտէնին հիքմէթ ու աճայիւ պաթընա վազըֆ օլուպ, թէ հայելւը ու թէ շէքքիւրէ միւնթաղըր պուլունտուղըն թագ տիրտէ, բուհպան կիւրուհի, եէրինտէն գը մըլտամագ իսթէմէտիքտէն պաշգա, Բէպիլ վէ Խալէր Գապուլ Իմիլ . . . (անայլայելի) ուսուլ վէ մէպատիսինի լիսանընտա էզպէր քէնտույէ պիր բէհպէր աոտ իտէրէք, աղա մէթ ու շէօհրէթ, վէ իզպալ ու սէատէթիւ նի, խէյալի օլարագ, անճագ օլ խոտաատա արամագտա վէ ումմագտա տըր . . . Նտարլ քի, պու եագընլարտա, Ղիզվիթէր ալէյհինտէ օլարագ բունիւմայի զուհուր օլան, հագ գանիյեթ թնիւմա պիր քիթապըն (1 ը Սօտի) բտրա կիւրուհիտէն պուլունան միւհթէրէմ վէ սահիպ զեմմէթ միւհէլլիֆի, շու խուսուսա զիյատէճէ տիգգաթ խտէրէք, « Գուհ պան կիւրուհիլէ կէօրիւշէն աոտմ, պուն տան պին սէնէ էվլէլ տիւննայէ կէլմիշտիրտէ, օլ վագթ կէօրիւշիւյօր կիպի կէօրիւշ մէլի, վէ անլէրի տախի, անճագ պին սէնէ էվլէլքի աոտմլէրտիրլէր աէյի, գըլաա իթմէլի տիր, աէմիշ աիր :

Ֆ/Ե 6 ՂԵԼՐՈՒՆ՝

